

A black and white photograph of a town, likely Alibunar, featuring a prominent church with a tall spire on the left. The town is built on a hillside, with various buildings and trees visible. The image is framed by a white border.

**Gligor Popi, Ionel Mălaimare,
Adrian Negru, Mircea Samoilă,
Roman Sfera, Ferenc Koso
și Românel Almăjan**

MONOGRAFIA ALIBUNARULUI

MONOGRAFIA ALIBUNARULUI

– *Contribuții* –

Alibunar
1998

Editată de
Comunitatea Românilor din Iugoslavia
Comunitatea locală Alibunar
Biserica ortodoxă română din Alibunar

În fața editurii:
Ion Cizmaș

Autorii monografiei:
Prof.dr. Gligor Popi, *coordonator*,
pr. Ionel Mălaimare, *paroh*,
mr. Adrian Negru, *prof. ing.* **Mircea Samoilă**,
Roman Sfera, *med.veter.* **Ferenc Koso**, *publicist*
și **Românel Almăjan**, *jurist*.

Recenzent:
Dr. Trăilă Spăriosu

Pregătirea computerizată:
Dimitrie Miclea

Tiparul:
SLOBODA – Vârșeț

Tiraj: 500 exemplare

**Gligor Popi, Ionel Mălaimare,
Adrian Negru, Mircea Samoilă
Roman Sfera, Ferenc Koso
și Românel Almăjan**

MONOGRAFIA ALIBUNARULUI

– Contribuții –

*Alibunar
1998*

CUVÂNT ÎNAINTE

Încă de mulți ani s-a simțit necesitatea elaborării monografiei Alibunarului. Locuitorii acestei localități au dorit să-și cunoască trecutul istoric și cultural, strădania și eforturile depuse pentru prosperitatea, propășirea și progresul comunei. Monografia aceasta vine să informeze viitoarele generații despre aspectele vieții social-economice și culturale a populației care a viețuit în acest spațiu bănățean.

Ce i-a determinat pe autori să realizeze o monografie a localităților. Această întrebare desigur se face auzită în rândurile locuitorilor acestei localități fruntașe și fără îndoială a altor persoane care urmăresc viața minorității române din Banatul sârbesc. Motive ca și locuitorii Alibunarului să aibă monografia lor proprie sunt mai multe:

– În primul rând monografia învățătorului Theodor V. Petrișioru, apărută la Caransebeș în anul 1896, nu mai poate satisface așteptările cititorilor, deoarece în cei peste 100 de ani de la publicarea acestei monografii la Alibunar s-au desfășurat numeroase evenimente și indubitabil a fost înregistrat un progres considerabil în toate domeniile: social, economic și cultural-artistic. Așadar, în monografia de față vor fi evidențiate realizările din ultimul centenar și bineînțeles eforturile locuitorilor alibunăreni vizând propășirea în toate domeniile.

– Faptul că unele localități cu populație românească mai precis cu un număr mai mic de locuitori, cum este Iancaidul care are monografia sa sau bunăoară satul Voivodinț a cărui monografie va apare în curând, ne-a stimulat să procedăm la elaborarea monografiei Alibunarului, sediu al comunei, cu un trecut istoric și cultural foarte bogat.

– Un alt motiv care a dus la apariția monografiei este și faptul că în acest an, 1998 se marchează centenarul sfințirii Bisericii ortodoxe române „Adormirea Născătoarei de Dumnezeu”. Așa se

face că textul monografiei se încheie în acest an, în speranța că va fi publicat până la finea anului în curs, jubiliar.

– Nu putem omite încă un motiv de primă importanță care ne-a determinat să ne angajăm cu tot sufletul la elaborarea monografiei Alibunarului. Este vorba de materialul scris vizând unele aspecte ale comunei Alibunar, care a fost păstrat de Aurel Trifu, publicist decedat. Prin bunăvoința lui Ioniță Popin din Vârșeț noi am intrat în posesia materialului amintit.

– Ne este cunoscut că încă în anul 1978 s-a procedat la culegerea de material documentar în vederea publicării monografiei Alibunarului. Persoanele incluse în această acțiune trebuie menționate pentru că au depus eforturi considerabile, strângând date prețioase și utile pentru această monografie. Un loc de frunte în rândul persoanelor merituoase revine publicistului **Aurel Trifu**, care figurează ca autor principal al monografiei planificate. Drept colaboratori sunt amintiți: **Petru Lațcu**, care îndeplinea funcția de director al Centrului școlar „Mladost”, **Todor Niković**, jurist și **Svetozar Bitević**, secretar al Comunității locale, Alibunar.

Cercetări vaste a efectuat și **Andrei Zăria**, îndeosebi în domeniul vieții economice. Dumnealui a fost un timp îndelungat primar în preajma celui de-al doilea război mondial și a cunoscut foarte bine condițiile economice din localitate, astfel că a lăsat urme într-un manuscris, care nu a fost publicat, manuscris din care venim să desprindem unele date.

Învățătorul **Octavian Trifu** are merite pentru elucidarea unor momente din trecutul localității Alibunar, în special pentru că a fost preocupat de învățământul în Banat, dar și ca om cunoscător a altor aspecte ale vieții. Dumnealui vine să prezinte și Cartea funciară a comunei Alibunar din anul 1786, dat fiindcă a funcționat un timp și la Arhiva istorică din Panciova.

În ultima perioadă mai precis din aprilie 1998 **Todor Niković** începe să publice în „Opštinske novosti” „Știri comunale” o parte din „Alibunarski zbornik” în mai multe numere. Autorul se referă

la evenimentele desfășurate la Alibunar în luna aprilie 1941, iar titlul textelor publicate este „Vin nemții” (Nemci dolaze).

Avem informația că învățătorul **Nicolae Miuța** ar fi scris monografia comunei Alibunar, dar nu dispunem de manuscrisul acesteia, deoarece monografia nu a fost tipărită astfel că nu există nici o urmă în acest sens.

La sfârșit trebuie să menționăm și contribuția profesorului **Milan Francuski**, care a consemnat unele evenimente din Revoluția de la 1848-1849 desfășurate la Alibunar, precum și în împrejurimile acestei localități.

În această ordine de idei țin să precizez că elaborarea monografiei este un rezultat al unei munci comune a colaboratorilor, care semnează unele capitole, fiind coordonate de subsemnatul acestor rânduri care tratează partea istorică, unele aspecte economice, precum și momente semnificative în vederea elucidării tematicii, în genere.

În acest „Cuvânt înainte” deasemenea țin să amintesc numele colaboratorilor și domeniile care îi preocupă. Pr. **Ionel Mălaimare**, paroh, vine cu date vizând întemeierea și dezvoltarea Bisericii ortodoxe române din Alibunar; **mr. Adrian Negru** prezintă unele momente din trecutul istoric și pictura din ambele biserici din Alibunar (Biserica ort.rom. și Biserica ort.sârbă); ing. **Mircea Samoilă** pune în pagină viața cultural-artistică și teatrală; **Roman Sfera**, medic veterinar tratează momente din trecutul preistoric al Alibunarului; **Ferenc Koso**, publicist, face cititorilor cunoștință cu instituțiile de învățământ și anume cu Școala economico-comercială și Școala elementară și cu Căminul sănătății și fabrica de sticlă în timp ce **Românel Almăjan**, jurist, vine cu date despre viața sportivă din Alibunar.

Prof.dr. Gligor POPI

CAPITOLUL I.

PRIVIRE GENERALĂ DESPRE ÎNTEMEIEREA, DENUMIREA ȘI UNELE ASPECTE ALE LOCALITĂȚII ALIBUNAR

Până în prezent nu s-au efectuat cercetări arheologice pe suprafața teritoriului aparținător localității Alibunar. În literatura mai veche există date despre unele descoperiri ocazionale, care sunt menționate în secolul trecut. Astfel, în anul 1861 s-a descoperit chiar în centrul satului cinci vase de lut (ceramică), dintre care 4 au fost distruse, iar cel de-al cincilea se păstrează la un muzeu din Zagreb. Acesta conține oase arse și rămășițe de păr omenească. În anul 1894 cu prilejul construirii liniei ferate, în locul numit „*Dolul Mare*”, a fost descoperită o unealtă din bronz.

Cu prilejul unor săpături ocazionale la arătură sau zidirea edificiilor au fost găsite obiecte care atestă că în împrejurimea Alibunarului au trăit oameni. Pe teritoriul Alibunarului a fost găsită de agricultori o daltă cu mâner de bronz, care datează din perioada bronzului. Unealta se păstrează la Muzeul arheologic din Timișoara. Au fost descoperite și câteva vase de lut, (urne). Pe suprafața urnei există ornamente. Într-o urnă s-a găsit cenușă din oase arse de om.

Din perioada romană s-a păstrat Valul lui Traian, care își are o direcție spre Sân-Mihai și alta spre Cuvin. Se crede că au fost ridicate de împăratul roman, Traian având drept scopul să servească ca întăritură de apărare contra dacilor.

La Alibunar au fost găsite monede grecești și romane. La marginea satului au fost descoperite obiecte casnice, vase de lut, o daltă cu mâner de bronz, cărămizi, oase de oameni, deci rămășițe din epoca bronzului.

La săparea fundamentului Bisericii ortodoxe române în anul 1895, s-a găsit o monedă de bronz cu inscripția prescurtată a împăratului roman, Vibius Tribonianus Gallus (*Vib. Trib. Gallus*) care a domnit între anii 251-253 e.n.

Fără îndoială că dacă s-ar face cercetări arheologice sistematice s-ar descoperi și alte urne din antichitate, care să arate că în locul unde se găsește astăzi Alibunarul, ori pe platoul ceva mai ridicat, a existat o localitate încă înainte de perioada romană.

Menționăm aici și informația pe care ne-o oferă B.P. Hașdeu în lucrarea sa „*Etimologicum Magnum Romaniae*”, în care scriitorul cu sete de documentare suține că vestitul conducător al hunilor, Atila, își avea una din reședințele sale în locul unde se găsește Alibunarul de astăzi.

Cu toate că au fost descoperite urne preistorice și antice, până în prezent nu s-a stabilit data exactă a întemeierii, localității Alibunar ca așezare umană. Este cert însă că nici nu s-au efectuat cer-

cetări arheologice studioase pe terenul Alibunarului, în vederea elucidării unor aspecte din trecutul mai îndepărtat al acestei localități.

Locul în care este situat Alibunarul și factorii care au contribuit la alegerea acestei așezări

Alibunarul este așezat chiar în mijlocul Banatului de sud, pe șoseaua ce leagă orașul Vârșeț de capitala țării, Belgrad la o depărtare de Panciova de 31 km, iar de Vârșeț de 36 km. Este situat la trecerea din câmpia aluvională spre podișul de les care se întinde la Ilandža și Seleuș spre Banatski Karlovac, și care în dreptul Alibunarului este mai ridicat și întretăiat de „*doluri*”.

Localitatea este situată în partea mai ridicată a câmpiei având altitudinea de 84 metri și 20 grade și 59 minute longitudine și 45 grade și 5 minute latitudine geografică. La sud-vest se mărginește cu localitatea Vladimirovaț (Petrovasâla), la nord-vest cu Seleuș, la sud-est cu Locve (Sân-Mihai), iar la nord-est cu Banatski Karlovac.

Clima este moderat continentală cu schimbări de temperatură. În ultimii ani iernile nu sunt atât de reci ca în trecut. Dintre vânturi cel mai important este „*Košava*” care bate în toate anotimpurile, cu excepția verii. Vara bate vântul de nord-vest care aduce averse de ploaie și nu rareori și grindină.

În ce privește condițiile hidrografice, în partea de podiș apa se găsește la adâncimi mari, iar în câmpie aluvională la jumătate de metru sau la un metru adâncime. Se întâmplă că în timpurile ploioase apa să ajungă și la suprafața pământului iar o parte din hotar să fie inundată.

Locuitorii folosesc apa din fântâni arteziene, care au început să fie săpate din anul 1888. Prima fântână a fost săpată în centrul satului, în parc. În anul 1901 au fost săpate încă două fântâni, iar până

în a. 1954 încă zece fântâni. Înainte de săparea acestor fântâni, sătenii s-au aprovizionat cu apă din fântâni obișnuite.

Factorul principal care a contribuit la alegerea locului acestei așezări umane a fost cantitatea suficientă de apă, care se găsea la o adâncime destul de mică. De asemenea, o influență hotărâtoare o avea și pârâul al cărui izvor nu era la o distanță mare de așezământ. În apropierea pârâului au fost descoperite urme de colibe tencuite cu pământ, care datează din perioada bronzului. Însemnătatea pârâului a fost considerabilă, mai ales în anii de secetă, când din lipsa de apă era periclitată existența animalelor, dar și a oamenilor. De aceea apa acestui pârâu era considerată tămăduitoare, mai ales izvorul lui, unde în timpurile vechi se făceau slujbe religioase. Mai târziu, la izvorul pârâului s-a ridicat o capelă mică, unde veneau bolnavi să se tămăduiască și se făceau ceremonii religioase.

La alegerea așezării un rol important l-au avut și vânturile, care au împiedicat ridicarea satului pe podiș. Pentru adăpostirea oamenilor și animalelor erau mai potrivite ținuturile mai joase decât podișul. Apoi, în aceste ținuturi și vegetația a fost mai bogată.

Cu privire la întemeierea localității Alibunar există și părerea că ar fi fost întemeiată încă la jumătatea secolului al XV-lea, pe la anul 1459, când pe timpul regelui Matei Corvin (1458-1490) populația sârbă s-a refugiat de frica pătrunderii turcilor și a trecut Dunărea, stabilindu-se în jurul localităților Palanka, Cuvin, Vârșeț și în spațiu mai extins.

Istoricii maghiari susțin că Alibunarul ar fi fost întemeiat la a.1552 de către 14 familii cu cca 50 de membrii din jurul Caransebeșului (din localitățile Căvăvan, Borlova), care s-au refugiat aici din cauza represaliile efectuate de trupelor turcești în ofensiva lor pentru cucerirea Banatului (*Nicolae Miuță, învățător, Monografia comunei Alibunar*). Fugind de invazia turcească familiile amintite care dealtfel se îndeletniceau cu agricultura au adus cu ele vite și unelte agricole.

Unele izvoare istorice despre întemeierea și denumirea Alibunarului

Deși nu putem stabili data exactă a înființării satului, totuși putem constata, cu certitudine, că a existat în perioada stăpânirii turcești. În cunoscutul Pomelnic de la Kruševo din jumătatea a doua a secolului XV pe lângă alte localități din Banat se află și așezarea cu denumirea de „*Alijina voda*” (*Kruševski pomenik, Glasnik srpskog naučnog društva, knjiga XLII, pag. 123*). Se poate pune întrebarea dacă această denumire se referă chiar la Alibunarul de astăzi.

Călătorul turc, Evlia Celebi (1611-1682) a trecut și prin părțile Banatului. În însemnările sale el descrie terenurile mlăștinoase din apropierea Alibunarului, cu desișuri și păduri și cu multe fiare sălbatice. Populația puțină la număr a trăit în bordeie.

În anul 1695 sultanul turc Ali-pașa a trecut cu armata prin Alibunar în drum spre Lipova. Soldații aveau nevoie de apă potabilă. De aceea oștile turcești au săpat o fântână care există și astăzi. La fundul fântânii se află o placă pe care este scris anul când a fost săpată, precum și numele sultanului.

Denumirea de Alibunar se poate deduce din cuvinte **Ali** și **bnar** – „*Fântâna lui Ali*” în limba sârbă, cuvântul „*bnar*” însemnând fântână. Legenda ne spune că turcii la Alibunar mult timp aveau tabără, astfel că pentru nevoile oamenilor și cailor au fost săpate trei fântâni destul de adânci.

În anii 1663-1665 Alibunarul este consemnat ca punct de pază (strajă) turcească, iar în a. 1713 ca cetate adică întăritură militară.

Călugării din Peć, sediul Patriarhiei, care în anii 1660 și 1666 au venit în Banat să adune birul bisericesc, nu au poposit și la Alibunar, ceea ce înseamnă că în localitate nu exista pe atunci preot (*Dušan Popović, O Banatu i stanovništvu Banata u XVII veku, Istorijski glasnik, Novi Sad, knjiga IV, pag. 198*).

Cercetătorii și istoricii nu au păreri identice cu privire la originea Alibunarului. Felix Mileker, fostul director al Muzeului din

Vârșeț, consideră că pentru prima dată se amintește de Alibunar în a.1662. În anul 1890 el a publicat „*Istoria Alibunarului*” (*Geschichte Alibunar*), care se poate considera drept încercare de prezentare a Alibunarului respectiv monografie.

În scrierile sale, Mileker susține că întemeierea Alibunarului datează de pe timpul stăpânirii turcești în Banat (1552-1716) și că pentru prima dată se amintește în a.1662 drept unică așezare din Banat cu denumire turcească, care ar însemna „*Fântâna lui Alia*”.

Este cunoscut că în a. 1695 sultanul Mustafa al II-lea care a trecut cu oastea sa de la Panciova spre Timișoara, s-a oprit la Alibunar. Cuvântul „*bunar*” este sârbesc și înseamnă „*fântână*” dar se afirmă că ar fi un etimon din limba celtică. Astfel, Alibunar cuvânt de origine celtică în această limbă înseamnă: „*loc la deal mare*”. De fapt la Alibunar spre sud-vest se ridică un deal, care raportat la șesul întins este într-adevăr înalt. Având în vedere această realitate, dar și urmele descoperite din perioada bronzului, care dovedesc că pe acest teritoriu au trăit oameni, suntem încredințați că numele Alibunar ar putea fi de origine celtică și că întemeierea lui datează din antichitate.

Ca localitate populată, Alibunarul apare pentru prima dată în timpul pătrunderii turcilor în Banat. Fiind o veche răscruce de drumuri, oștirile turcești au trecut prin această localitate.

Pentru dezvoltarea Alibunarului este important faptul că s-a găsit între Panciova și Cuvin, pe de-o parte și Vârșeț de alta, astfel că odată cu dezvoltarea acestora, crește și însemnătatea lui. Trebuie înțele acestor orașe, atât pentru apărare, dar mai ales și pentru schimbul de bunuri, au condiționat construirea de drumuri. Direcția cea mai scurtă și mai ușor de străbătut a fost actuala relație Panciova–Alibunar. De aici a continuat drumul spre Vârșeț și mai departe spre localitățile din România: Denta, Deta și Timișoara.

La Alibunar, la jumătatea drumului dintre Vârșeț și Panciova s-au putut adăpa și schimba caii iar oamenii s-au putut adăposti și aproviziona cu hrană de drum căci aci la răscruce a existat un han în acest scop, care s-a menținut un timp mai îndelungat.

Pe parcurs s-a construit și drumul spre Becicherecul Mare (astăzi Zrenianin) astfel că Alibunarul devine cea mai însemnată răscruce de drumuri din Banatul de sud.

CAPITOLUL II.

ALIBUNARUL ÎN TIMPUL DOMINAȚIEI AUSTRIECE

În anul 1716 Banatul a fost eliberat de sub stăpânirea turcească. Pentru dezvoltarea Alibunarului perioada după eliberarea Banatului de dominația turcă este de o însemnătate reală. Principele Eugen de Savoia a recucerit Banatul timișan de la turci în a.1716. În iunie 1717 **Claudie Fl.Mercy** a plecat cu trupele sale prin Alibunar spre Opovo cu scopul de a se întâlni cu Eugen de Savoia, care se pregătea pentru asediul Belgradului.

Este cunoscut că în timpul stăpânirii turcești ținuturile din Banatul de sud au fost puțin populate. După alungarea turcilor, aceste ținuturi cu condiții favorabile pentru creșterea vitelor, dar și pentru agricultură, au atras populația din alte părți și așezarea, respectiv colonizarea și în Alibunar.

Dovezi incontestabile despre existența satului ca localitate găsim în documentele din perioada austriacă, ca de ex. *în hărțile lui Grisellini din 1717 și Mercy din 1725*, pe care Alibunarul figurează ca localitate cu 32 de case, la răscrucea drumurilor ce duceau la nord spre Deta și Timișoara, la sud spre Panciova și Cuvin iar la est spre Vârșeț.

Pe harta lui Mercy din 1725 Alibunarul este marcat ca o localitate mai mare, cu același semn strategic ca și Vârșețul, Panciova și alte localități mai mari. Deci, era încă atunci considerat punct important de răscruce a drumurilor. Alibunarul este marcat și pe harta lui Rudolf Smith (1717) ca localitate care aparține districtului Vârșeț.

După izgonirea turcilor din Banat au urmat mai mulți ani de pace și liniște, fapt care a contribuit la creșterea numărului de lo-

cuitori și în Alibunar. În a.1749 numărul caselor s-a majorat la 60, iar în a.1757 localitatea număra 99 de case, Alibunarul devine localitate cercuală.

Pe harta maghiară din a.1761 Alibunarul este marcat ca așezare „*ortodoxă și valahă*”.

Guvernatorul F.Mercy a luat măsuri de asanare a mlaștinilor din Banat prin săparea de canale, astfel că și la Alibunar suprafețele de pământ arabil au fost extinse spre bucuria agricultorilor.

Pe la jumătatea secolului al XVIII-lea în Banatul de sud au loc noi colonizări cu populație venită din Ardeal, dar și din Serbia. În a.1764 un grup de sârbi din satul bănățean Hoče s-a stabilit la Alibunar. În perioada aceasta, prin a.1767 s-au așezat în părțile acestea și români, și anume la Seleuș, Alibunar și în împrejurimi. De asemenea aci s-au stabilit și câteva familii germane.

În perioada cuprinsă între anii 1716-1768 Alibunarul s-a bucurat de o oarecare autonomie în baza privilegiilor acordate de împăratul Leopold. Satul era condus de primar (cneaz), iar serviciile interne și poștale le îndeplineau husarii și pandurii.

Odată cu organizarea Confiniului militar din anul 1768 și până la desființarea acestuia în a.1872, Alibunarul intră în componența Graniței militare. În a.1774 a fost repartizat regimentului Iliro-bănățean, iar din 1776 regimentul Germano-bănățean cu reședința la Panciova.

În timpul războiului austro-turc din a.1787 Alibunarul a fost din nou ocupat de turci, care au concentrat aici un corp de circa 750 de soldați. Deci, Alibunarul devine iarăși bază militară importantă în operațiunile turcilor întreprinse în Banatul de sud. Turcii au prădat împrejurimile ajungând chiar până la Timișoara. Austria trimite împotriva otomanilor o unitate de cavalerie. Au loc ciocniri și la Sân-Mihai, Sân-Ianăș și Alibunar. Cu acest prilej Alibunarul a fost incendiat iar un număr mare de locuitori au fost prinși și deportați, duși în închisoare. Turcii se retrag din fața armatei austriece spre Dunăre. Armata austriacă care-i gonea pe turci și însuși împăratul Iosif al II-lea trece prin Alibunar. De menționat și faptul

că împăratul Iosif al II-lea a vizitat Alibunarul și cu prilejul întemeierii Confiniului militar. Alibunarul devine și sediul unei companii din componența regimentului de grăniceri.

Momente din războaiele dintre austrieci și turci legate de Alibunar

În războaiele purtate între Austria și Imperiul otoman la sfârșitul secolului al XVIII-lea Alibunarul a avut un rol însemnat. Ambele părți beligerante au căutat să folosească Alibunarul ca loc de concentrare a trupelor și de operațiuni militare.

În războiul cu turcii din a.1787 trupele austrice au fost nevoite să se retragă. În septembrie 1788 turcii concentrează în lagărul de la Alibunar între 700-800 de ostași; aceștia aveau misiunea să se îndrepte spre Timișoara ca să fure alimente, dar să asigure și controlul asupra Vârșetului. Împotriva acestei cete turcești a fost trimisă o trupă de cavalerie imperială astfel că la Bârzava s-a petrecut o luptă aprigă și înverșunată.

La începutul lui octombrie 1788 turcii au fost respinși din Alibunar către canalul de la Sân-Ianăș. În lupta care s-a purtat între Sân-Mihai și Sân-Ianăș, în ziua de 10 octombrie oastea turcească a fost alungată până către șanțurile romane la nord de Alibunar. După cum s-a mai precizat în urma acestor insuccese, turcii se retrag complet din Alibunar spre Dunăre. Orașul Panciova a fost recucerit. Pe la jumătatea lui aprilie 1789 la Alibunar a poposit un număr de 1.500 infanteriști din corpul de armată Reisky.

În urma acestor evenimente tumultoase atât Alibunarul cât și împrejurimile au fost pustiite și rămase cu mai puțini locuitori. Statul austriac a profitat de această situație și a colonizat cu nemți aceste ținuturi. Așa se face că în anul 1804 în Alibunar au fost colonizate 64 de familii germane în timp ce în apropiere de Alibunar a fost întemeiat satul Karlsdorf (*Banatski Karlovac – 1802*).

* * *

După retragerea turcilor, partea de sud a Banatului a avut o administrare semi-militară până în anul 1765. Din cauza unor eventuale atacuri turcești s-a înființat granița militară. Ca teritoriu grăniceresc Alibunar a aparținut la început regimentului iliric. În a. 1775 se divizează de acest regiment și este încorporat în regimentul german cu sediul la Panciova.

În a. 1838 compania grănicerească din Alibunar din nou aparține regimentului iliric cu comandamentul la Biserica Albă.

În noile împrejurări din orientul Europei, granița militară nu-și mai motiva existența și de aceea a fost desființată în a. 1872.

Cartea funciară a comunei Alibunar din anul 1786

Un document prețios al localității Alibunar îl constituie Cartea funciară din a. 1786. Din cartea funciară aflăm o serie de date importante pentru perioada de la finea secolului al XVIII-lea.

Cartea funciară are forma unui registru în care sunt intabulate (introduse) numele și prenumele posesorului de imobile (pământ, casă) a stăpânului casei, numărul de ordine al casei, suprafața grădinei de lângă casă, apoi suprafețele de pământ pe care îl posedă; suprafețele clasificate în arături, viță de vie și livezi cu numărul jugărelor și prediul în care se găsesc. Aceste date sunt introduse în dreptul fiecăreia din cele 224 numere de case, cu excepția celor 11 locuri de case vacante sau încă nerepartizate.

Conform datelor din Cartea funciară, extrase din Arhiva istorică din Panciova de către Octavian Trifu, reiese că hotarul satului Alibunar cuprindea 11 predii (loturi mari, țarine). Iată unele dintre denumirile acestor predii: Sele, Slatina, Veliki Alibunar, Bostaniște, Mali Do, Stari Vladimirovac și altele. În cadrul acestor predii mai existau diviziuni mai mici „locuri”, ca de exemplu: Bobaia, Velike livade, Mala dolina, Pesak, Mali Alibunar și altele. Interesant că aceste denumiri au fost sârbești, ceea ce înseamnă că populația sârbă a viețuit în această localitate împreună cu românii.

Denumirile de Veliki Alibunar, Seliște, Mali Alibunar demonstrează că satul înainte de a se stabili în locul pe care se găsește astăzi, în trecut a avut altă locație și că a trecut prin mai multe faze până nu a devenit o localitate stabilă. Denumirile „*Bostaniște*”, „*Vinogradi*” arată culturile spre care au fost orientați locuitorii Alibunarului în trecut. Unele denumiri s-au păstrat până în zilele noastre.

Hotarul comunei s-a întins pe o suprafață de 15.766 jugăre, suprafață relativ mare pentru un așezământ care număra doar 219 familii. Doar o treime din această suprafață a fost arată în timp ce restul de două treimi a revenit livezilor de fân și pășunilor.

Dintre culturi s-au cultivat grâul, ovăsul și orzul, iar porumbul nu a figurat printre culturile obligatorii. Viile au ocupat o suprafață de 509 jugăre, dintre care 423 erau în prediul Dolul mic spre Seleş.

Fânețele și pășunile se întindeau pe o suprafață de 10.636 jugăre. Aceste suprafețe foarte mari nu au fost necesare locuitorilor din Alibunar și de aceea o parte din aceste surplusuri au fost date familiilor grănicerești din satele învecinate Seleş și Sânt-Mihai.

Vatra satului în Cartea funciară a fost împărțită în 224 locuri de case. Fiecare loc de casă avea numărul său de înregistrare. Primele cinci locuri de case aparțineau instituțiilor comunale, obștești, iar restul de 219 se referă la locurile de casă ale familiilor existente, dintre care 11 vacante, fără stăpân. Deci, satul la data respectivă (1786) avea 208 familii posesoare de case și pământ. Dintre acestea, satul avea 113 familii românești, 89 sârbești și șase germane și maghiare. Numărul acesta a fost stabilit în baza numelui și prenumelui posesorului casei.

Cât despre repartizarea familiilor sârbe și române se poate observa că vatra satului nu a fost împărțită în două părți distincte după naționalitate, în care sens grupurile de familii sârbe și române au fost amestecate și repartizate pe tot cuprinsul satului.

În Cartea funciară familiile au fost înregistrate în zece grupuri, în care predomină una dintre cele două naționalități (sârbă sau

română), familii germane și de unguri au existat doar câteva. Spațiu nu ne permite să menționăm toate familiile, respectiv cele 10 grupuri, cuprinse în Cartea funciară. Cele mai numeroase sunt următoarele familii românești: Gian, Berlovan sau Borlovan, Bălan, Stângu, Olar, Șămanțu, Stan, Sârbu, Bojin, Mengher, etc.

Pe lângă datele vizând numărul și numele familiilor existente în această perioadă, Cartea funciară conține și date despre culturile practicate pe anumite predii, despre obligațiile în produse ale țăranilor față de organele militare și alte informații interesante. Aceste date au o valoare inestimabilă pentru cunoașterea situației din Alibunar la finea secolului al XVIII-lea.

Revoluția de la 1848-1849 și evenimentele legate de Alibunar

În timpul Revoluției din 1848-1849 Alibunarul a avut un rol strategic foarte important în primul rând datorită poziției sale. Aici s-a organizat un lagăr militar format din 5.000 de soldați și șase tunuri, cu sarcina să se opună lagărului de la Vârșeț, instituit de guvernul revoluționar maghiar, care lupta pentru independență.

Când a izbucnit revoluția maghiară, la Karlovci s-a format un Comitet național de apărare, care a organizat trei corpuri de armată din voluntari sârbi și români. Un corp a fost trimis spre Vârșeț și Timișoara, iar altul către Biserica Albă. Drept loc de concentrare a fost ales Alibunarul. Interesant de menționat că regimentul iliric-banatic a fost trimis în Italia, cu toate că situația creată de răsculații maghiari a dictat ca acesta să rămână pe meleagurile Banatului de sud. Compania a III-a a acestui regiment, compusă în mare parte din grăniceri originari din Alibunar, a plecat, în aprilie 1848, în Italia, casele lor rămânând drept pradă revoluționarilor maghiari.

Comitetul național central de la Karlovci a încredințat organizarea lagărului (castrului) de la Alibunar lui Dimitrie Stratimiro-

vić, care a reușit ca până în luna iunie să organizeze acest castru. O parte dintre soldați au fost adăpostiți în casele alibunărenilor dar și în colibe (bordeie).

Atacul asupra Vârșețului, unde se aflau trupele revoluționare maghiare, nu a reușit și s-a soldat cu pierderi mari. De aceea lagărul de la Alibunar a fost întărit cu forțe noi recrutate din soldați, aparținând regimentului de la Petrovaradin. La fel, și guvernul revoluționar maghiar a concentrat la Vârșeț trupe însemnate ca să împiedice românii din părțile Banatului să facă legătură cu lagărul (castrul) de la Alibunar.

Hotărârile Congresului de la Karlovci

Congresul de la Karlovci a adoptat hotărârea prin care să se creeze un teritoriu național pentru populația sârbă din Austria cu denumirea de „*Voivodina*”. Drept capitală a Voivodinei a fost desemnat orașul Timișoara. Cu privire la români, congresul votează o moțiune de prietenie, precum și o proclamație „*Către națiunea românească de la nația sârbească*”. Unul dintre participanții români a cerut lui Rajačić să admită alegerea unui mitropolit român și episcopi români în diecezele de Vârșeț și Timișoara. Rajačić a răspuns că națiunea sârbească dorește emanciparea românilor de sub orișicare jug în sensul că pot să-și aleagă mitropolit din sângele lor, precum și ban român pentru Banatul timișan, cum au făcut sârbii pentru Voivodina.

În manifestul adoptat, Congresul a chemat românii să se unească cu sârbii pentru a lupta împotriva maghiarilor. Românilor însă nu li s-a recunoscut independența bisericească, în timp ce o mare parte a Banatului a fost încorporată în Voivodina; întreaga graniță militară, Torontalul și o mare parte din comitatul Timiș cu orașul Timișoara, de aceea românii bănățeni erau nemulțumiți.

Conflictul dintre sârbii din Austria și revoluționarii maghiari s-a declanșat în urma Congresului. Sârbii s-au consolidat în câteva

lagăre, printre care și la Alibunar, care a avut o poziție geografică de bună apărare.

Luptele trupelor din Alibunar în cursul anului 1848

În ziua de 1 iulie 1848 din lagărul de la Alibunar a pornit o trupă de circa 9.000 de oameni neorganizați asupra localității Sân-Mihai. Acestor trupe s-a alăturat și trupa de la Nicolinț sub conducerea căpitanului Mihai Greoneanț. În apropiere de Sân-Mihai trupa din Alibunar este înfruntată de 300 „*ulani*” (călăreți – cavalerie), care alungă și respingând trupa venită din Alibunar în grădiniile din apropierea satului. De aici trupa din castrul Alibunar a început să tragă focuri și a atacat pe „*ulani*”. În urma acestei ciocniri trupa din Alibunar a pătruns în Sân-Mihai, „*ulanii*” au fost învinși și s-au retras iar învingători au dat foc satului.

Populația din împrejurimile Vârșetului a considerat tot mai mult răsculații maghiari drept luptători împotriva dinastiei; locuitorii din Vlaicovăț s-au declarat pentru apărarea dinastiei. Revoluționarii maghiari au atacat satul Vlaicovăț. În urma acestui atac, trupa din Alibunar, în ziua de 11 iulie, a pornit împotriva Vârșetului. Întâlnind forțele colonelului Blomberg bine organizate, trupa din Alibunar s-a împrăștiat, iar mulți ostași au pierit din cauza căldurii mari și a oboselii. Cu acest prilej au fost prinși și judecați la moarte de judecătoria din Timișoara Stratimirović și Kojić, fiind strangulați în ziua de 19 iulie. Colonelul Blomberg nu a continuat lupta și urmărirea trupei din Alibunar, dat fiindcă și-a dat seama că guvernul maghiar amenință și tronul. De aceea s-a hotărât să se reîntoarcă la armata imperială.

Pe la începutul lunii noiembrie 1848 lagărul din Alibunar este reorganizat de sârbi. Lagărul a fost întărit de grăniceri veniți din Petrovaradin, astfel că în Alibunar se aflau 4 batalioane de infanterie cu 8 tunuri.

La 30 noiembrie forțele maghiare sub conducerea lui Kiss Pal atacă din trei părți lagărul din Alibunar, însă fără succes astfel că ungerii se retrag spre Vârșeț.

Începând cu 1 noiembrie 1848 trupele revoluționarilor maghiari au fost conduse de I. Damianić, care își propune drept scop principal distrugerea armatei sârbești din Alibunar. Trupele lui Damianić au fost așteptate în șanțurile deasupra șoselei și din fața Alibunarului de armata condusă de Baraić. S-a dat o luptă înverșunată de trei ore, după care satul și întăriturile au fost ocupate, iar trupa lui Baraić este nevoită să se retragă opunând rezistență. Dinspre Sân-Mihai au înaintat companiile conduse de maiorul Gergely, care a trecut la atac fiind încurajat de apariția trupei lui Damianić în apropierea Alibunarului. Armata din lagărul de la Alibunar se retrage spre Satu-Nou, apărându-se în timpul retragerii cu baionetele.

Trupa lui Damianić a dat foc satului, soldații au pătruns în biserică și au ars toate matricolele și cărțile religioase și au profanat

Lupta din Alibunar la 12 Decembrie 1848 sub comanda lui Ianoș Damianić contra sârbilor din Ungaria de sud. O luptă crâncenă. Sârbii au avut o armată mult mai numeroasă, maghiarii nu au putut rezista ofensivei puternice și permanente a sârbilor și s-au retras. Pierderile ungerilor răniți și morți au fost de circa 100 de oameni, iar a sârbilor 500 oameni

lăcașul de rugăciune prin faptul că l-au prefăcut în grajduri pentru cai. Sârbii au avut pierderi mari. S-au numărat peste 500 de morți și răniți. Armata maghiară avea doar 80-100 de morți și răniți. Prin bătălia aceasta castrul din Alibunar a fost nimic.

Armata lui Damianić a fost nevoită să se retragă din Vârșeț, în ianuarie 1849, deoarece corpul de armată austro-sârb, sub conducerea generalului Todorović, a înaintat în urmărirea maghiarilor, venind din Panciova în ofensivă spre Alibunar și Vârșeț, zdrobind forțele în retragere de sub comanda lui Damianić. La Alibunar a sosit o delegație de cetățeni din Vârșeț, care a cerut să grăbească armata austro-sârbă și să scape populația din orașul Vârșeț de răsculații unguri. Damianić cu trupele maghiare a pricinuit distrugeri în ținuturile din împrejurimile Alibunarului, dar și în Alibunar. El a fost condamnat la moarte prin strangulare de Tribunalul de război și executat la Arad.

Menționăm că la sfârșitul anului 1848 tabăra de război sârbă din Alibunar a fost compusă din patru batalioane de grăniceri (3.000 de pedestrași) și 8 tunuri sub comanda lui Mihailo Jovanović. În preajma pregătirilor ofensivei sârbe, voievodul Stevan Šupljikac a atacat la Jarkovac armata revoluționară maghiară. În urma luptelor purtate în timpul nopții, detașamentele sârbești au fost alungate din Jarkovac și la Alibunar armata maghiară, în 12 decembrie 1848, a înfrânt detașamentele voievodului Šupljikac. Urmele distrugerilor la Alibunar s-au putut vedea încă mulți ani după revoluție.

CAPITOLUL III

LOCUIITORII, NUMĂRUL ȘI OCUPAȚIA, DEZVOLTAREA ECONOMICĂ

După retragerea turcilor din Banat, Alibunarul a fost locuit de români și sârbi. Germanii s-au așezat aici la sfârșitul secolului al XVIII-lea dat fiindcă am aflat că prin anul 1804 erau 54 locuitori germani; care formau o filială a parohiei catolice din Karlsdorf (astăzi Banatski Karlovac).

În anul 1891, în urma războaielor austro-turcești Alibunarul treptat s-a refăcut și dezvoltat, astfel că în acel timp număra 3.302 de suflete, dintre care 3.085 de religie ortodoxă, iar 217 de religie catolică (nemți și unguri).

În secolul al XIX-lea crește importanța localității Alibunar. Într-o hartă din anul 1871, Alibunarul este marcat drept răscruce principală de drumuri în Banat: Becicherec – Biserica Albă, apoi Panciova și Timișoara. Un an mai târziu când a luat ființă servitul poștal, la Alibunar la așa-zisa stație postala s-a făcut schimbul de cai. Sediul companiei de grăniceri din componența regimentului iliro-bănățean, purtând denumirea de regiment grăniceresc sârbo-bănățean din anul 1851, era tot la Alibunar.

În anul 1872 când unitățile grănicerești au fost desființate Granița militară bănățeană a fost subordonată autorităților ungare. Așa se face că Alibunarul devine centru de plasă în cadrul comitatului Torontal. Teritoriul Confiniului militar din Banat s-a împărțit în 6 cercuri administrative subordonate guvernului maghiar.

Până la sfârșitul secolului al XVIII-a nu dispunem de date exacte privind numărul locuitorilor din Alibunar. Am amintit că în

anul 1819, conform datelor culese de custodele F.Mileker din Vârșeț, Alibunarul număra 3.302 locuitori.

După recensământul din anul 1891 Alibunarul a avut 4.322 locuitori, dintre care 2.624 – români, sârbi – 1.247, germani: 335, unguri – 68, țigani – 36 și 12 locuitori de altă naționalitate.

Între anii 1900-1914 mai multe familii au emigrat în străinătate. În anul 1911 Alibunarul a avut 4.628 suflete, iar numărul caselor de locuit era 931.

Conform recensământului din anul 1921 Alibunarul a avut 4.251 locuitori: sârbi – 1.141, români – 2.503, germani – 371, unguri – 130 și de altă naționalitate – 82. În comparație cu anul 1869 se constată o creștere a populației cu 663 suflete.

Mai consemnăm că din fondul reformei agrare din anii 1919-1921 s-au distribuit 307 jugăre de pământ la 167 familii agrare interesate. Românii nu au primit pământ din acest fond, cu toate că și în rândurile românilor au existat familii sărace fără pământ.

Că populația majoritară din Alibunar era cea românească o confirmă și datele din anul 1905 potrivit cărora, Alibunarul a avut

930 de case cu 4.628 de locuitori: 2.710 – români, 1.219 – sârbi, 427 – germani, 189 – unguri și 83 locuitori de altă naționalitate.

La începutul secolului al XIX-lea satul a avut trei școli primare, poștă, telegraf, telefon și gară de tren.

Recensământul populației și locuințelor din anul 1971 arată că Alibunarul a avut 3.951 locuitori (*Savezni zavod za statistiku, 1971*).

* * *

Cu privire la locuitori, venim să consemnăm că la Alibunar au fost colonizați români din părțile Ardealului și a Banatului de est, având aici condiții de trai mai prielnice, atât pentru cultivarea pământului, cât și pentru creșterea animalelor. De asemenea și grupuri de sârbi din regiunile Serbiei stăpânite de turci, aflați deci sub jugul otoman apăsător și-au părăsit vetrele lor și s-au stabilit la Alibunar. Deci, primii locuitori ai Alibunarului au fost românii și sârbi, cărora mai târziu li s-au alăturat și grupuri de maghiari și germani.

Partea mare a coloniștilor români au venit din regiunile Reșiței, Oraviței și Caransebeșului. Familiile cu numele de familie din partea locului sunt o dovadă în acest sens. Așadar, numele a 35 familii din Borlova de lângă Caransebeș este „*Borlovan*” sau „*Berlovan*”, 30 de familii numite „*Roșu*” sunt originare din Roșia Montană, 28 familii cu numele „*Bojin*” și 16 familii numite „*Trifu*” au venit din Ardealul de sud, 27 familii poartă numele „*Gian*”, 13 familii, „*Stângu*”, 12 familii „*Crăciun*”, 11 familii poartă numele „*Miloș*”, 10 familii „*Bonciocat*”, care la fel sunt românești.

Iată, în continuare o schemă care ilustrează schimbarea structurii locuitorilor din Alibunar în prima jumătate a secolului XX:

structura națională			
Anul	locuitori	români	sârbi
1900	4.628	2.710	1.219
1910	4.603	2.717	1.162
1921	4.251	2.503	1.170
1948	3.616	1.945	1.313

Se observă că în raportul reciproc dintre grupurile etnice conlocuitoare s-au petrecut schimbări însemnate în ce privește numărul de locuitori. Astfel, de ex. în anul 1900 au existat 1.219 sârbi iar în 1953 numărul lor a crescut la 1.490, în timp ce în această perioadă numărul românilor s-a micșorat de la 2.710 la 1.913. Deci, structura națională s-a schimbat în defavoarea românilor.

Iată situația locuitorilor din anul 1953 – 3.803 locuitori; bărbați – 1833, femei – 1970; structura națională: români – 1.913, sârbi – 1.948, maghiari – 186, nemți – 169.

Îndeletnicirea locuitorilor

Având o climă continentală caracteristică pentru Banatul de sud, locuitorii din Alibunar se ocupă în primul rând cu agricultura. În trecut populația s-a ocupat cu zootehnia: creșterea oilor, bovinelor, cabalinelor și a altor animale domestice. În zilele noastre caii și boii de tracțiune au fost înlocuiți cu tractoare.

Alibunărenii actualmente ca agricultori pricepuți cultivă în primul rând porumb, grâu, floarea-soarelui și sfeclă de zahăr cu mașini moderne.

În jurul Alibunarului există livezi cu pomi fructiferi.

În trecut a fost dezvoltată industria casnică; femeile românce produceau covoare de o frumusețe rară și alte cusături de mână pentru trebuințele casei.

În perioada cât a existat granița militară, familiile formau comuniuni cu mai mulți membri și dispuneau de sesiuni întregi datorită mai multor brațe de muncă. După provincializare comuniunile se desfac și parcelele iau locul sesiunilor.

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea a fost folosită partea mai ridicată a hotarului, câmpia de les, deoarece râtul până la săparea primului canal (1769) a fost mlăștinos și nepotrivit pentru cultivare. Așadar, agricultura a fost slab dezvoltată fiindcă pământul s-a lucrat anevoios cu animalele de tracțiune și unelte primitive

până la începutul veacului al XIX-lea. Plugul de lemn s-a folosit la Alibunar până în anul 1840 și a fost tras de 4–6 animale.

În a doua jumătate a secolului XIX plugul de lemn va fi înlocuit cu cel de fier produs la Wiena, materia primă provenind de la uzinele din Reșița. La finea secolului al XIX-lea se folosesc primele semănătoare, cu toate că însămânțările și în continuare se efectuează și cu mâna. Din anul 1912 intră în uz și primele secerătoare iar în anul 1930 a fost procurat primul tractor.

Treieratul grâului s-a efectuat primitiv până în anul 1880; mai întâi grâul s-a bătut ca apoi din 1900 s-a treierat cu calul, iar mai târziu apar batozele la început cele imobile iar apoi cele mobile. Pentru cumpărarea batozei s-au asociat mai mulți țărani.

În anul 1870 se construiește prima moară cu vaporii, iar în 1892 cea de a doua moară.

La sfârșitul veacului al XIX-lea cultivarea pământului se dezvoltă în ritm accelerat, datorită extinderii suprafețelor de pământ arabil. În anul 1884 se face parcelarea pământului. Pășunile se transformă în suprafețe de pământ arabil astfel că acestea s-au mărit cu circa 3.000 de jugăre.

În perioada aceasta se dezvoltă mai repede și meșteșugăritul, în special meseriile de fauri, zidari, rotari, cojocari și altele.

Sătenii desfac produsele lor pe piața în ziua de duminică, iar începând cu anul 1881 în fiecare vineri. Ulterior, din anul 1951 există piața de trei ori pe săptămână. Târgurile se țin începând din anul 1796 de două ori pe an, iar din 1924 de patru ori pe an.

În ce privește mărimea posesiunilor aparținătoare familiilor, în perioada Confiniului militar comunitățile familiare foloseau fie o sesie întregă sau 1/2 sau 1/4, în dependență de numărul membrilor comunității. Prin parcelarea pământului și dezvoltarea economiei de schimb se accentuează diferențierea în rândurile țărănimii. Unii rămân fără pământ sau cu pământ puțin, iar alții se îmbogățesc și posedă chiar 50 – 100 de jugăre de pământ.

Din cele 540 de gospodării țărănești, 180 posedau până la 10 jugăre, 130 gospodării aveau între 10-20 jugăre, în timp ce 200 go-

spodării dispunea de 20-50 jugăre, iar 3 aveau peste 100 de jugăre de pământ.

Drumurile și căile de comunicație ca factor al dezvoltării economice.

În trecut drumurile ce legau Alibunarul de alte localități erau greu de străbătut, fiind marcate doar cu urme lăsate de roțile trăsurilor. Numai când au fost uscate s-a putut ușor ajunge în o altă localitate. Pe timpul ploios s-a circulat foarte greu din Alibunar spre Panciova sau Vârșeț. În asemenea situații dacă cineva avea mare nevoie să călătorească în direcțiile amintite trebuia să plătească o sumă însemnată de forinți. Sub administrația grănicerească a fost pavată cu piatră șoseaua ce leagă orașele Vârșeț și Panciova. Drumul a fost construit între anii 1832-1836 când a fost tăiată terasa în deal la Alibunar pe unde urma să fie trasat drumul.

Drumul Alibunar – Becicherec la finea secolului al XIX-lea a fost oarecum într-o stare mai bună. Între anii 1890-1895 se construiește șoseaua numai până la Dobrica, cu toate că s-a prevăzut ca să treacă prin Sečanj în care sens Alibunarul să fie legat cu Becicherecul Mare. În aceiași ani s-a trasat și drumul Alibunar – Plandiște, care a fost construit din piatră pe o lungime numai de 6 km, restul terminându-se mult mai târziu.

În anul 1894 a fost construită calea ferată Vârșeț – Cuvin. Partea cea mai dificilă a acestei linii ferate a fost executată la „*Dolul Mare*” din Alibunar, unde a fost depusă o mare cantitate de pământ pentru nivelarea terenului. Pentru construirea liniei ferate comuna Alibunar a desprins suma de 20.000 forinți.

Între anii 1889-1900 se construiește calea ferată spre Vârșeț-Panciova-Vladimirovaț (Petrovasâla)-Cuvin, Alibunar-Sečanj-Becicherecul Mare, iar în anul 1954 și spre Seleuș-Jermenovci, astfel că Alibunarul devine cel mai însemnat nod feroviar din Banatul de sud.

Comitatul Torontal a proiectat linia ferată de la Boka prin Dobrica, Ilandža-Seleuş, Alibunar, pentru a stabili o legătură mai eficientă cu Alibunarul. S-a construit și calea ferată Petrovasâla-Panciova în care sens comuna Alibunar avea legătură în toate direcțiile.

Datorită căilor sale de comunicații, Alibunarul s-a dezvoltat repede, dar și din cauză că a folosit câmpia bogată în iarbă pentru pășunat și bineînțeles folosind ținutul de podiș, în parte nisipos, pentru agricultură, iar colinele pentru vii.

În concluzie deducem că, construirea drumurilor și a liniilor ferate, care leagă Alibunarul cu localități din Banat și orașele Vârșeț, Panciova, Becicherec a constituit un factor important pentru dezvoltarea economică a acestei localități din Banatul de sud.

Schimbările în viața economică după al doilea război mondial

Pe la jumătatea secolului al XX-lea majoritatea locuitorilor alibunăreni o constituie producătorii agricoli, laolaltă cu familiile ocupând 65%, urmând muncitorii cu membrii familiilor care ating cifra de 15% și funcționarii cu familiile lor care ocupă 17%, în timp ce restul locuitorilor de 3% de altfel procent mic au profesii libere, sunt ieșiți la pensie, etc.

După al Doilea război mondial structura agricultorilor în privința posesiunii de pământ s-a schimbat considerabil, prin adoptarea „*Legii privind reforma agrară*” în anul 1945 care a cuprins gospodăriile ce posedau peste 34 jugăre. Din pământul persoanelor deposedate (care dețineau peste 34 jugăre) s-a înființat domeniul agricol „*Napredak*” („*Progresul*”) iar o parte a fost distribuit țăranilor săraci și celor fără pământ. S-a majorat numărul gospodăriilor cu 10-20 jugăre (de la 23% la 58%), iar numărul gospodăriilor cu peste 20 de jugăre s-a micșorat de la 43% la 17%.

Structura de posesiune a țărânimii suferă schimbări în anul 1949 prin formarea a două cooperative țărănești de muncă: „Žarko Zrenjanin” și „Pobeda”, în care au fost încadrate 174 de gospodării.

În anul 1951 existau în total 665 gospodării agricole, dintre care – după cum am menționat mai sus – 174 făceau parte din cooperativele țărănești de muncă. Dat fiindcă țărânii mai înstăriți nu erau motivați să muncească și refuzau munca colectivă, la scurt timp se procedează la reorganizarea cooperativelor țărănești de muncă.

Hotarul satului și structura pământului

Hotarul localității Alibunar cuprinde o suprafață de 15.566 jugăre de pământ și se împarte în două părți: una o constituie podișul de les, iar cealaltă este câmpia aluvională. Hotarul se prezintă astfel: pământ cultivabil – 12.054 jugăre, din care sectorului social îi revine 738 jugăre, cooperativei – 1.190, iar sectorului particular – 10.126 jugăre (respectiv 84%). Suprafețele de pășuni cuprind 2.419 jugăre, livezile – 1.060 jugăre iar vița de vie – 174 jugăre.

Suprafețele cultivabile de pământ se întind pe parte din hotarul localității (77%) în timp ce pășunile cuprind 15%, iar livezile aproape 7%. Majoritatea suprafețelor se află în mâinile producătorilor individuali.

Structura pământului oferă posibilitatea producătorilor să se ocupe cu mai multe îndeletniciri: plugăritul, grădinăritul, viticultura, creșterea animalelor, a păsărilor de curte și apicultura. Și totuși aceste condiții favorabile nu sunt folosite îndeajuns. Anume, nu se întrebuițează suficient metodele moderne de cultivare a pământului și nu se are în vedere orientarea spre noi ramuri agricole (grădinăritul și cultivarea plantelor industriale).

Cât despre păioase în afară de grâu, se cultivă orzul de toamnă și cel destinat producției de bere, cu toate că este de calitate slabă iar recolta insuficientă. Nici cultivarea ovăsului nu este rentabilă.

În anul 1954 cultura principală erau cerealele, fiind însămânțate pe 9.127 jugăre de pământ (85%) din întreaga suprafață de pământ arabil: cu grâu – 4.351 jugăre, cu porumb – 3.937 jugăre, iar cu celelealte culturi, 884 de jugăre iar cu plante industriale (floarea soarelui și sfecla de zahăr) – 681 jugăre. Nutreț pentru vite se cultiva pe o suprafață de 264 jugăre, iar legume numai pe 180 jugăre. În anul 1954 au rămas necultivate 506 jugăre de pământ din cauza reținerii îndelungate a apei.

Recolta diferă de la an la an. În anul 1953 recolta medie de grâu a fost de 7,5 – 8,5 chintale pe jugăr, porumb – 10,3 chintale iar sfecla de zahăr – 85,6 măji. Obținerea unei recolte relativ slabe este o consecință a modului de însămânțare a culturilor. Mai concret se însămânțează două culturi: grâu și porumb în locul a mai multor culturi diferite. De asemenea o cauză care duce la micșorarea recoltei este nefolosirea îngrășămintelor minerale a măsurilor agrotehnice și a altor metode moderne de muncă. În pofida acestor constatări, în ultima vreme țaranii manifestă interes pentru modernizarea agriculturii.

Datorită suprafețelor mari de pământ însămânțate, agricultura din Alibunar vine să satisfacă necesitățile locale, dar și să expună pe piață o cantitate mare de produse. În perioada conducerii administrative a economiei, respectiv în timpul colectărilor obligatorii, Alibunarul a livrat 95-100 vagoane de grâu, 100-130 vagoane de porumb, 3-7 vagoane de fân și 2-7 vagoane cartofi.

În anul 1954 întreprinderea „*Zitopromet*” a achiziționat 300 vagoane de cereale și a livrat 16 vagoane de floarea-soarelui și 110 vagoane de sfeclă de zahăr.

Viticultura este cunoscută la Alibunar din cele mai vechi timpuri. În anul 1880 au existat 270 jugăre de viță de vie, însă din cauza filoxerei care a bântuit în această regiune, viile au fost distruse. În anul 1900 țaranii încep din nou să sădească viță de vie,

care se cultivă pe 174 jugăre. Viile se găsesc în majoritatea în apropierea satului. Mai mult se cultivă otela neagră. Strugurii se folosesc pentru vin și țuică, dar și pentru masă.

Creșterea animalelor

Una dintre ramurile principale ale ocupației locuitorilor o constituie creșterea animalelor în trecut, mai mult se cresc oile de rasă „țigăie”. Numărul oilor era în trecut mult mai mare decât în prezent. În preajma primului război mondial în sat au existat 6.500 de ori, dintre care în timpul războiului au fost nimicite circa 2.500 oi. În preajma celui de-al doilea război mondial numărul oilor a crescut la 5.200, dar în timpul ocupației fasciste au fost nimicite în jur de 3.000 de oi. De asemenea, și în perioada postbelică numărul oilor s-a micșorat. Astfel, în anul 1978 în sat au rămas circa 2.500 de oi, dintre care 550 aparțineau cooperativei țărănești de muncă și domeniului agricol iar restul producătorilor agricoli individuali.

În ce privește vitele, agricultorii cresc vaci de rasă băștinașă și simentală. Înainte de primul război mondial în sat au existat 1.100 de capete dar aproape 900 de vaci au fost nimicite în cursul celor două războaie mondiale. În anul 1978 au rămas doar 494 vaci, dintre care 263 de vaci cu lapte.

Este de menționat și faptul că după anul 1968 nu se mai lucrează cu boii, fiindcă pentru tracțiune se folosesc caii iar ulterior tractoarele.

În anul 1978 în sat au existat 895 de cai, dintre care 682 cai de tracțiune, în general de rasă nonius, apoi 1.915 porci, în majoritate de rasă mangaliță, iar păsările de curte au atins cifra 14.957, dintre care mai multe găini 11.270. În localitate au existat și 213 coșnițe de albine.

Suprafețele de pășuni (peste 22%) oferă posibilități pentru creșterea unui număr mai mare de animale. Locuitorii folosesc

animalele domestice pentru necesitățile lor casnice, iar o parte pentru vânzarea pe piață.

Astăzi numărul de animale este redus.

Vânatul este cunoscut din cele mai vechi timpuri. Societatea de vânători însă a fost înființată de abia în a.1926 și ea numără 56 de membri (consemnat în a.1978). Cel mai mult se vânează iepuri, vulpi și păsări de baltă iar în ultimul timp fazani.

Pescuitul a fost neglijat, cu toate că în timpurile vechi s-a pescuit pește în canale și bălți. Încercările privind eleșteele nu s-au soldat cu rezultate.

Lucrul manual în trecut a fost dezvoltat mai mult. Până la izbucnirea primului război mondial în gospodării cel mai des s-a țesut la război cămăși din cânepă sau bumbac. Portul național la populația românească la fel presupune un lucru manual; la sârbi și celelalte naționalități în schimb se face simțită orientarea spre țesăturile industriale. În gospodăriile românești se țese pânză albă pentru rufe și fuste pentru femei, șorțuri etc. Din lână se fac brăuri și chilimuri. Lâna neagră se utilizează pentru șubă, manta, cioareci, pantaloni, căbăniță, glugă și alte veșminte. De asemenea din lână se confecționează ciorapi și papuci frumos ornamentați. În anii 1953-1954 s-au produs un număr mare de papuci care s-au vândut în S.U.A.

Portul românesc la femei și bărbați în vârstă este făcut din țesăturile de mână. Iarna se purtau cojoace variat împodobite.

În gospodăriile țărănești în urmă cu patru-cinci decenii, femeile frământau pâinea după ce dospea o coceau în cuptoare.

În trecut și până în zilele noastre bărbații făceau coșuri din nuiele (cotărițe) și funii din șovar și papură, pe care le foloseau pentru legarea cocenilor.

Treptat și această preocupare dispare. Raportat la port acesta este înlocuit cu haine din mătăsuri și pluș. Copiii la rândul lor se îmbracă în haină din stofă industrială.

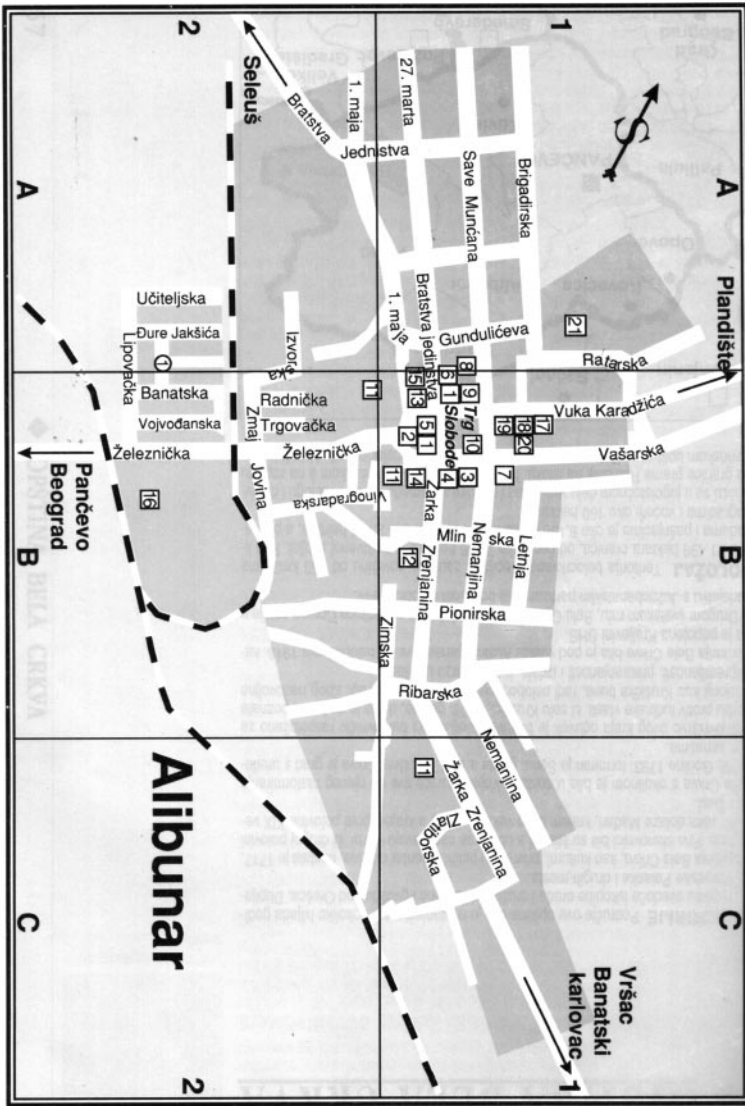
Meșteșugăritul constituie o ramură importantă, practică din cele mai vechi timpuri. Paralele cu dezvoltarea agriculturii se dezvoltă și această ramură. Mai întâi s-au confecționat uneltele agricole, iar apoi se dezvoltă meseriile specializate. În perioada dintre cele două războaie mondiale meșteșugăritul a luat avânt, îndeosebi în urma crizei economice (după 1933). După al doilea război mondial meșteșugăritul este în decadență în mod simțitor, din cauza majorării producției industriale a articolelor de larg consum.

Dacă facem o comparație privind starea meșteșugăritului în a.1939 cu a.1954 desprindem următoarele indice:

Meseria	Nr. meseriașilor în a. 1939	Nr. meseriașilor în an. 1954	Diferența
frizeri	11	7	-4
dulgheri	9	3	-6
rotari	6	4	-2
fierari	10	7	-3
zidari	14	8	-6
pantofari	6	4	-2
cojocari	8	5	-3

Prin urmare observăm o scădere a numărului de meseriași caracteristic și pentru alte meserii care nu au fost trecute în tabel.

În a.1939 în localitate existau 109 meseriași, în timp ce până în anul 1954 numărul lor a scăzut la 72. Cauzele acestei decadențe sunt multiple: scăderea numărului de locuitori, plecarea populației germane în rândul căreia erau destui meseriași, dezvoltarea și modernizarea producției industriale și altele. În aceeași ordine de idei se constată că nu se acordă atenția cuvenită cadrelor de meseriași în creștere în timp ce numărul de ucenici a cunoscut o scădere.

UNELE ASPECTE ALE VIETII ECONOMICE DUPĂ AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Am amintit că majoritatea locuitorilor se ocupă cu agricultura având condiții favorabile pe acest teritoriu agrar, iar industria în trecut a fost nedezvoltată și deci neînsemnată.

Legea reformei agrare a atins 44 de gospodării cu 1.092 jugăre de pământ în timp ce 5 gospodării cu 198 jugăre au fost confiscate.

În a.1945 apar primele forme de organizare a economiei sociale: Direcția bunurilor populare și cooperativele agricole, iar din a.1948 asocierea țăranilor în cooperative țărănești de muncă. Mai târziu toate aceste organizații s-au unit în Combinatul agricol-industrial „*Tamiș*”.

Cooperativa agricole-comercială, întemeiată în a.1945 a încadrat în gestiunea ei aproape întreaga viață economică a localității. Deci, în componența ei se găseau și comerțul, meșteșugurile, industria hotelieră și de restaurante și aprovizionarea cu curent electric. Cooperativa a procedat la achiziționarea și contractarea cerealelor. La început a dispus de 50 jugăre de pământ arabil și 1.100 jugăre de pășuni, iar activitatea ei fiind orientată mai mult spre agricultură și mai puțin spre meserii. Din această cauză la finea anului 1952 meșteșugarii au părăsit cooperativa iar un an mai târziu și comerțul se desprinde și se formează întreprinderea comercială „*Alibunar*”.

În a.1960 cooperativa agricolă organizează producția agricolă pe 924 jugăre și face investiții mari în edificii și mașini de lucru (777.597.000 dinari). Producătorii agricoli particulari folosesc tot mai mult serviciile cooperativei (semințe, îngrășăminte chimice, însămânțări, aratul etc.).

Atunci când în a.1964 s-a înființat Combinatul agricol-industrial din Banatski Karlovac, Cooperativa agricolă din Alibu-

nar intră în componența acestui Combinat, împreună cu celelalte cooperative de pe teritoriul comunei Alibunar. După alipirea acestui Combinat la Combinatul agricol-industrial „*Tamiș*” din Panciova, cooperativa agricolă gestionează ca organizație de muncă pentru agriculorii din Alibunar.

În urma arendării pământului și desființării cooperativelor țărănești de muncă, în a.1954 se întemeiază o nouă cooperativă cu denumirea „*Banat*” care avea 505 jugăre de pământ, 4 combine și 5 tractoare. Această cooperativă a activat până în a.1960, când s-a fuzionat cu domeniul agricol „*Napredak*” din Alibunar.

Organizația de muncă – Combinatul agricol-industrial „*Tamiș*” din Alibunar a avut în posesia sa 3.326 ha pământ, dintre care 1.479 ha suprafață cultivabilă, 747 ha fânețe și 1.100 ha pășuni, iar în ce privește mecanizația a avut: 27 tractoare, 19 combine de porumb și o combină de sfeclă de zahăr.

Producătorii agricoli individuali posedau la rândul său 130 tractoare, 13 combine de grâu și 14 de porumb.

Până în anul 1953 comerțul s-a făcut prin intermediul cooperativei agricole. În acel an s-a înființat întreprinderea comercială sub denumirea de „*Alibunar*” (mai târziu „*Sloga*”).

funcționat până în anul 1957.

Începuturile industriei hoteliere le găsim în cooperativa agricolă și Economia cercuală, care a existat în perioada 1945-1951, transformându-se în Domeniul agricol „*Napredak*”. În anul 1951 bunurile (obiectivele) deținute de aceste două organizații se desprind și se înființează întreprinderea hotelieră numită „*Drina*”. Această întreprindere a

ÎNCEPUTURILE ȘI DEZVOLTAREA INDUSTRIEI

Fabrica de șalitră

Începutul industriei la Alibunar au rădăcini în depărtatul an 1773, când a fost întemeiată fabrica de șalitră. Această fabrică a produs anual 7.000 kg șalitră de bună calitate, care a fost trimisă la Timișoara și Viena și folosită la producția prafului de pușcă. La început fabrica se găsea sub conducerea regimentului german-banatic, iar din 1809 devine proprietatea societății pe acțiuni, al cărei președinte era Filip Șandor.

În timpul revoluției de la 1848-1849 fabrica a fost afectată și se reprofilează pentru producția de săpun, funcționând până în anul 1868.

Având un sol bogat în șalitră acest mineral începe să se exploateze fiind atât de necesar în producția prafului de pușcă. Fabrica a început prin secția (resortul) de șalitră al artileriei, ca apoi să continue prin angajarea regimentului german-banatic. Producția a fost destul de însemnată și la începutul secolului al XIX-lea (1801) a adus un venit net de 6.800 florinți. Cetățenii din satele învecinate au lucrat și cu trăsurile și manual pentru o plată mizerabilă, fiind sustrași de la munca în gospodăriile lor. Fabrica însă nu aducea un venit satisfăcător și de aceea în anul 1809 împreună cu anexele ei devine proprietatea unei societăți pe acțiuni. Mai târziu, prin cumpărarea tuturor acțiunilor, fabrica trece în posesia lui Frantz Gradel, împreună cu un teritoriu de 900 lanțe de pământ destinat pentru fabrică. În a.1860 fabrica încetează să mai funcționeze dat fiindcă s-a orientat spre producția de săpun.

Din începuturile industriei la Alibunar trebuie amintit și anul 1870 când Herman Rahel a construit prima moară cu aburi (pe tăvăluguri). Cea de-a doua moară a fost ridicată în a.1892 de Mihajlo Bender, care o pune în vânzarea Societății pe acțiuni. În anul

1947 ambele mori au fost naționalizate. Moara a doua a ars complet în a.1948.

Înainte de construirea acestor mori populația a avut 7 mori numite săoace, care au aparținut familiilor mai înstărite din sat.

În acele timpuri industria la Alibunar cunoaște o fază incipientă. De amintit că s-a proiectat întreprinderea pentru producția de material pentru construcții, „*Stramit*”. În a.1961 a început construirea acestui obiectiv unde astăzi se găsește fabrica de sticlă. După scurt timp s-a renunțat la acest proiect, astfel că a fost durată fabrica de sticlă, care începe să funcționeze în a.1966 cu 200 lucrători angajați.

*Societatea pe acțiuni „Eurokristal” – Alibunar
Producția de sticlă comercială pentru menaj și
industria hotelieră*

Fabrica de sticlă „*Eurokristal*” a fost întemeiată cu mașini și echipament din străinătate, obținute datorită reparațiilor de război

(de la Ungaria). De fapt, echipamentul a fost destul de învechit. În cele trei decenii parcurse fabrica a devenit o întreprindere modernă a industriei de sticlă. Fabrica în zilele noastre se ocupă cu producția de obiecte împodobite cu sortimente diferite, obținute prin suflare, apoi sticlă încrustată și colorată care se confecționează la comandă pentru cumpărătorii din țară și străinătate. Mai mult se produc garnituri, pahare, servicii pentru lichior, vin și pentru apă, apoi diferite vase, scrumiere etc. Recent a început realizarea programului de producție a articolelor din sticlă obișnuită, care se obține prin presarea automată și semiautomată. Se confecționează vase, tăvi, jardiniere, bocale cu design antic. Recent a fost pus în funcțiune un nou cuptor, care prezintă o tehnologie modernă a topirii masei de sticlă. Prin montarea acestui cuptor capacitatea de producție a fost majorată cu 50 la sută.

Primele rezultate au depășit așteptările, iar sticla obținută este de calitate mondială. Producția zilnică este de 2 tone de produse finite (sticlă pentru întrebuințarea de larg consum). Întregul sortiment se livrează pe piața italiană și germană.

Mașinile și utilajele noi contribuie, în mare măsură la mărirea gradului de automatizare și umanizare. Cuptoarele noi oferă condiții mai umane de muncă.

Rolul și însemnătatea fabricii de sticlă „*Eurokristal*” în noua Iugoslavie ating o nouă expresie, fiind cel mai mare producător de sticlă suflată manual din Voivodina. Produsele fabricii din Alibunar se desfac cu succes pe piață.

Procesul de producție s-a modernizat, iar productivitatea a crescut. La realizarea planurilor pe lângă specialiști din cadrul fabricii „*Eurokristal*”, participă și specialiști și oameni de știință de la Facultatea de tehnologie din Belgrad, Novi Sad și străinătate.

Prin suflarea sticlei se realizează o calitate de vârf, adevărate capodopere. Spre deosebire de produsele fabricilor mari, prelucrarea manuală asigură o calitate superioară care atrage iubitorii de frumos.

În cuptoarele noi se produce sticlă în diferite culori, fapt care prezintă avantaj față de producția automatizată de fabrică, unde talentul maestrului nu se poate manifesta.

În perioada celor trei decenii de existență și activitate fabrica de sticlă din Alibunar a devenit o întreprindere remarcabilă în industria de sticlă din țară. Pentru succesele realizate colectivul a obținut numeroase premii și recunoștințe, printre care Premiul Eliberării comunei Alibunar și la fel mențiuni la marile târguri din țară și străinătate.

Construirea de noi obiective și alte lucrări de folos obștesc

Apartamentele încep să se construiască pe locațiile cedate de primărie. În perioada anilor 1955-1978 la Alibunar s-au construit 410 locuințe pe o suprafață de 28.022 metri pătrați.

Construirea de obiective economice și a altor instituții începe în a.1947 odată cu construirea poștei. În a.1950 s-a construit **Căminul cultural**, iar în 1958 **Judecătoria comunală** (Tribunalul).

Din anul 1962 se intensifică construirea de edificii, astfel că în acel an se construiesc: **Căminul sănătății** și **Silosul** cu o capacitate de 350 vagoane, în anul 1963 **Magazinul mixt** (Robna kuća), în 1964 **Lăptaria** (care se integrează în Combinatul agro-industrial „Tamiș” și încetează munca, iar obiectivele ei sunt folosite ca fermă de păsări –găini), în a.1965 **Școala economică** și **noul hotel**, în 1966 **Fabrica de sticlă**, iar în a.1967 **Biblioteca**, **Autoservirea** și **Grădinița**. Anul următor în 1968 se construiesc **Autogara** și **Căminul pompierilor**. În a.1971 a fost durată **Școala elementară**, iar în 1978 **Industria de plastică** și alte obiective.

Rețeaua de apeduct s-a construit în a.1964 pentru ca în a.1978 lungimea rețelei de apeduct să fie de 14.120 m.

În anii 1964-1965 paralel cu apeductul se întinde rețeaua de canalizare, care în a.1978 are lungimea 2.410 m.

În a.1960 începe pavarea străzilor pentru ca în următoarea perioadă cuprinsă între anii 1967-1974 trotuarul să aibă lungimea de 21.180 m și să cuprindă toate străzile principale.

Alibunarul este situat la răscruce de drumuri, astfel că porțiunea asfaltată trece prin străzile principale pe lungimea de 5.950 m. Lucrările la modernizarea drumurilor s-au efectuat între anii 1964-1977.

Prin autocontribuția locuitorilor s-a construit și drumul pavat (caldărâm) pe o lungime de 2.289 m, care mai târziu au fost asfaltate.

Rețeaua de curent electric s-a instalat în anii 1951-1953 și dispune de 14 trafo-stațiuni.

Industria de plastică farmaceutică „IFPA” Alibunar

Industria de plastică Alibunar a fost construită la finea anului 1979 cu două organizații de bază a muncii asociate în componența sa: „*Farmaplast*” și „*Rotoplast*”, a cărei activitate principală este prelucrarea polimerelor termoplastice. „*Rotoplast*” produce en gros butoaie (gabaritne) de diferite forme și dimensiuni, care se folosesc în industrie și în sferile de larg consum.

„*Farmaplast*” produce produse medicale, articole cu o unică întrebuințare, (seturi și seringi pentru infuzie și transfuzie). „*Farmaplast*” își întemeiază producția pe licența cumpărată de la cunoscuta firmă Dr. E.Fresenius (R.F.Germania). Producția dispune de materii prime din import și mai puțin din țară.

Industria de plastică Alibunar este cunoscută pe piața străină mai precis în țările: Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, (fosta) U.R.S.S., Iran, Irak, Cuba dar și în alte țări.

Producția se desfășoară în baza tehnologiei moderne, iar fabrica este aprovizionată cu mijloace de muncă de calitate supe-

rioadă, care prin folosirea deplină a capacității oferă rezultate mai mari decât cele previzionate. Producția modernă și tehnologia muncii facilitează permanent volumul de producție. Până la finea anului 1998 se prevede producția de 3,5 milioane de seringi cu o singură întrebuințare și 600.000 de sisteme de transfuzie.

Pentru piața internă IFPA este principalul furnizor de seringi cu o singură întrebuințare. Capacitatea de producție în viitor se va majora.

„*Rotoplast*” produce bidoane și containere de 20 până la 4.000 litri de calitate excepțională, cu proprietăți fizice și chimice, solide și cu o durată lungă.

„*Farmaplast*” are circa 320 de angajați, iar „*Rotoplast*” circa 50. Merite deosebite pentru succesele obținute revin actualului director **Zoltan Siveri**. IFPA planifică pe parcurs lărgirea capacităților de producție.

Fabrica de confecții „ALKROJ”

Fabrica de confecții „*ALKROJ*” este o întreprindere de stat specializată în confecționarea unui larg sortiment de pantaloni în mare parte pentru export. Se confecționează pantaloni pentru bărbați, femei și copii de o calitate superioară în privința materialului și designului.

Fabrica a fost întemeiată în a.1986 și a funcționat în cadrul cunoscutei fabrici slovene „*Elkroj*” din Mozirje, iar după dezmembarea Iugoslaviei, în a.1990, devine independentă și gestionează sub denumirea de „*Alkroj*”.

Producția lunară este de circa 20.000 perechi de pantaloni, din care 80% se plasează pe piața Europei de vest.

În fabrică lucrează 265 persoane, dintre care majoritatea sunt femei. Munca se desfășoară în două schimburi, folosindu-se mașini moderne cu forță de muncă cu pregătire de specialitate.

Ferma de păsări „Juko”

Ferma de păsări „Juko” – întreprindere socială de avicultură, întemeiată în a.1994. are ca activitate de bază producția de pui de găină și de ouă. Capacitatea incubatorului modern este de 10 milioane ouă anual. La fel crește și găini ouătoare de 18 săptămâni pentru producția proprie și pentru vânzare. Obiectivele întreprinderii „Juko” sunt ferma și incubatorul din Alibunar, ferma din Dobrica și „Naritak” din Panciova.

În producție sunt angajate 105 persoane cu pregătire de specialitate.

Întreprinderea recent s-a înregistrat pentru activitatea de import-export, astfel că pui de găină se vor exporta și în afara granițelor țării.

Întreprinderea agricolă socială „Napredak” – „Progresul” din Alibunar

Alibunarul este în primul rând comună agrară. Din 5.000 de hectare de pământ arabil de care dispune această comună, organizației „Napredak” aparțin 860 de hectare. Până la acțiunea de întoarcere a pământului, acest colectiv a beneficiat de 1.852 hectare. Cel mai mult se însămânțează: grâul, floarea soarelui, porumbul, sfecla de zahăr și soia. Întreprinderea are 64 de angajați iar după necesități angajează și un număr mai mic de zilieri. Rezultate însemnate la clădirea și modernizarea colectivului sunt înregistrate în perioada anilor 1973-1978. Au fost construite hangare, o pistă de beton, ateliere pentru repararea tractoarelor, autoturismelor, cântarul, etc. Din cauza lipsei de mijloace financiare parcul de mașini nu satisface iar achiziționarea noilor mașini agricole se face anevoios.

Scopul de bază al întreprinderii „Napredak” este producția de hrană în cantități cât mai mari.

Seceta din ultimii ani și apele subterane sunt impedimentele principale în producția de plante. Și totuși muncitorii acestei întreprinderi au reușit să recolețeze 500 de hectare pământ care nu s-a lucrat până în prezent. Pe unele parcele s-a înregistrat o recoltă medie de 10 tone de porumb la hectar, 3.500 kilograme de soia și 5 vagoane de sfeclă de zahăr. Recoltele ridicate sunt rezultat al folosirii mijloacelor agro-tehnice moderne și contribuția membrilor acestui colectiv.

Întreprinderea ține legături strânse cu instituții specializate de la noi, pentru ca procesul de producție să decurgă în paralel cu experiența și metodele agro-tehnice moderne. Așadar, întreprinderea este un factor important pe plan comunal care în orice moment oferă diferite servicii producătorilor individuali.

Pe lângă agricultura, întreprinderea „Napredak” se include în aproape toate acțiunile desfășurate la nivelul comunei, îndeosebi la acțiunile umanitare unde și-a dat o contribuție însemnată.

CAPITOLUL IV

ADMINISTRAȚIA ȘI JUSTIȚIA DIVERSE INSTITUȚII ȘI SOCIETĂȚI

În perioada Confiniului militar administrația și justiția se găseau sub conducerea organelor militare.

Dizolvându-se granița militară, în anul 1872 Alibunarul la primul noiembrie prin articolul de lege 27 din 1873, paragraful 6., definitiv a trecut sub administrațiunea Comitatului Torontal, devenind sediul unei judecătoriai.

În ianuarie 1872, în locul comandei militare, a intrat în vigoare o autoritate cercuală, înființându-se totodată un oficiu de dare preceptorat regal. Autoritatea cercuală numită pretură în 1873, s-a mutat din Alibunar la Banloc, dar în 1878 a fost readusă (ca în 1889 să cuprindă 65,951 lanțe de pământ cu 26.177 suflete).

Aceste preturi aparțineau comunei Alibunar ca sediu și următoarelor localități: Dobrica, Ferdin (actualul Novi Kozjak), Samoș, Ilandža, Mărghitița, Sân-Mihai, Sendei (Šandorf – actualul Janošik), Seleuș și Petrovasâla.

Pretori au fost: Payer Kamenszky, Popovici, Kaita.

Pretori pentru dizolvarea comunelor: Vizkeleti, Popovici, Horvath, acesta din cauza multor fărădelegi a fost osândit la moarte și i-a succedat Bartoffi, și apoi Napholz.

Administrațiunea comunală sub notariatul lui Aloiz Dadić, a avut primar pe Dimitrie Olaru, Andrei Murgul, Siva (Živa) Murgul, precum și Marco Borlovan.

Judecătoria cercuală sub Tribunalul din Panciova și Tabla regească din Timișoara, avea ca judecători pe: Fodor Pethev, Nicolae Anta și Kereszu.

Această judecătorie din 1892 este întregită cu Cartea funciară (Grumbuc).

Această judecătorie până în anul 1960/61 funcționa în cea mai veche clădire din Alibunar, veche de peste 300 de ani.

În anul sus amintit se pune temelia actualului tribunal cu o fașadă care exprimă dreptatea prin zeița dreptății în mozaic, care reprezintă dreptatea cu cumpăna în mână.

Tribunalul fiind fără un acoperiș clasic – fiind plat pe timp de ploi mari pătrundea ploaia în interiorul clădirii.

În această fotografie din 1975, sunt prezenți cu ocazia a 30 de ani ai Justiției și judecătoriei din Alibunar de la eliberare. De la stânga la dreapta: **Pavel Damian, Berlovan Viorel, Dakić Živko, Adamov Negovan, Babec Zoran**, și în funcție de secretar al Comunei Alibunar **Moise Costici**, viitorul președinte după expirarea mandatului lui Viorel Berlovan, precum și **Jelaća Nikola** pe atunci președintele Comunei Alibunar, acestea pe poziția 5 și 7 din fotografie.

Președintele de atunci **Viorel Berlovan** pune un acoperiș clasic cu țiglă și adaptează partea de sus a clădirii asigurând birouri pentru Apărătorul public, Judecătorul pentru contravenții, un spațiu pentru arhiva tribunalului, precum și introducerii încălzirii centrale.

În același timp se face adaptarea și a clădirii din imediata apropiere a tribunalului care servea ca locuință, pentru serviciul de cadastru cu intenția ca în imediata apropiere să fie toate serviciile justiției și a celorlalte organe care-și exercită funcția publică împreună cu tribunalul.

După plecarea președintelui Viorel Berlovan urmează la această funcție **Moise Costici** din Alibunar pe perioada relativ scurtă ca apoi să fie numită președinte al tribunalului din Alibunar **Bakara Tomić**. Trebuie să amintim că un reușit președinte al tribulanului (înainte de cei amintiți în prealabil) a fost juristul **Zoran Babec**.

Alibunarul este sediul comunei cu aceeași nume căreia îi aparține următoarele localități: Vladimirovaț-Petrovasâla, Seleuș, Locve-Simiai, Janošik, Banatski Karlovac, Nicolinț, Ilandža, Novi Kozjak și Dobrica.

Diverse instituții, societăți și alte realizări de folos obștesc

În a.1796 Alibunarul a obținut aprobare pentru ținerea târgurilor.

Prima farmacie se deschide în a.1882 de către **Ludovic Grob**. Acesta a ridicat și parcul din centrul localității.

În a.1893 se înființează un **institut bancar**, respectiv institutul local de economii al cărui prim director a fost **Aurel Crăciun**, apoi **Kostić Đorđe**. În a.1908 a fost desființat.

Alojz Dadić primul comandant al pompierilor voluntari

În a.1884 s-a întemeiat **Societatea voluntară de pompieri** la inițiativa notarului **Alojz Dadić**.

Linia ferată Vârșeț-Cuvin peste Alibunar a fost pusă în circulație în a.1896, iar în a.1902 este prelungită până la Panciova. Linia ferată spre Becicherecul Mare (Zrenjanin) s-a construit în anii 1898-1900.

Primul medic la Alibunar a fost **Andresi**, care a venit în această localitate în a.1884, iar în a.1900 trece la Petrovasâla.

Asociația culturală „Astra” își desfășoară activitatea sa culturală la Alibunar începând încă din a.1904. În timpul primului război mondial și-a încetat activitatea, ca apoi să fie reluată în anul 1936, în urma Adunării generale ținută în acel an la Petrovasâla.

Instituții sanitare

După terminarea celui de-al doilea război mondial, Alibunarul avea doar două instituții sanitare, unde a funcționat un singur medic și un dentist.

Prin fuzionarea tuturor unităților sanitare de pe teritoriul comunei Alibunar, în a. 1961 se înființează Căminul sănătății cu sediul la Alibunar. În anul următor se fuzionează și toate farmaciile din comună și se formează o farmacie centrală, care se anexează Căminului sănătății.

În a.1978 la Căminul sănătății au funcționat 22 de lucrători sanitari, dintre care un fiziolog, 2 medici de medicină generală, 2 stomatologi, 1 farmaceut și 16 lucrători sanitari (asistenți) cu pregătire școlară medie sau superioară.

Căminul sănătății din Alibunar este o instituție de medicină dezvoltată, care realizează protecția sanitară de tip nespitalizat. În ziua întemeierii sale, care s-a făcut prin integrarea tuturor unităților sanitare și a farmaciilor din cadrul comunei, a avut 70 de angajați. Primul director al Căminului sănătății a fost **dr. George Mioșcu**, care a unificat întregul serviciu sanitar din comună. Lui îi revine meritul pentru concepția actuală a serviciului sanitar. Acest colectiv a fost condus cu succes de către **dr. Boško Stanimirović**, iar în ultimii 13 ani de către **Nicolae Iacob**.

În zilele noastre (1998) Căminul sănătății are 177 de angajați dintre care 50 cu pregătire universitară și 10 medici specialiști. Fiecare localitate din cadrul comunei are unitate sanitară cu medic generalist, cu cabinet de medicină generală, farmacie și serviciu stomatologic.

La Banatski Karlovac și la Petrovasâla există serviciu pentru protecția sanitară a copiilor, în timp ce la Alibunar funcționează toate celelalte servicii: Serviciu pentru protecția femeilor, Serviciul pentru protecția copiilor, Serviciul pentru protecția sănătății mentale, Serviciul medicinei muncii, dispensar antituberculoză, Serviciul internist cardiologic, Serviciul pentru diagnostic Rtg și ultra-sunet, laborator și protetică dentistă.

Căminul sănătății astăzi este aprovizionat cu aparate moderne cum sunt ultra-sunet și altele pentru analize standard. Căminul oferă locuitorilor zilnic 24 de ore de protecție sanitară și pentru servicii urgente are și ambulanță.

Lucrători angajați în diferite sectoare

Datorită faptului că Alibunarul este un teritoriu agrar, majoritatea locuitorilor își câștigă existența prin lucrarea posesiunilor agricole. Pe de altă parte, fiind și centru comunal, sediu al comunei, are mai multe instituții și organizații, iar în ultimii ani dispune și de o tânăra industrie, în care s-au putut angaja mai multe persoane.

Astfel, până în anul 1978 în sectorul industrial au fost angajați 240 lucrători (astăzi numărul lor este cu mult mai mare). În sectorul agricol – 136, în comerț 105, în comunicații – 66 și în celelalte organizații economice 105 muncitori, ceea ce înseamnă în total 653 de lucrători angajați.

În administrația de stat, la judecătoria în organizațiile social-politice, învățământ, cultură, serviciu sanitar și în alte organizații și instituții sunt angajați 395 lucrători. Deci, în total în economie și serviciile sociale sunt angajați 1.048 lucrători.

Vizitele unor personalități de seamă

Alibunarul în cursul istoriei sale a fost vizitat de mai multe persoane distinse. Amintim doar câteva personalități marcante. Împăratul Austriei **Iosif al II-lea** a cercetat Alibunarul în a.1768 cu prilejul constituirii Graniței militare în Banatul de sud. Dealtfel, Alibunarul a devenit în curând sediul unei companii grănicerești.

Episcopul eparhiei Caransebeș P.S. **Nicolae Popea** a efectuat o vizită în Alibunar la 20 mai, 1893.

Cunoscutul culegător de material din domeniul folclorului **Gustav Weigand** a fost la Alibunar în ziua de 4 octombrie 1895 pentru completarea studiilor din domeniul filologiei române.

Episcopul Caransebeșului **Dr. Miron Elia Cristea**, a făcut vizită canonică la Alibunar la 8 septembrie 1912, pentru a sfinți biserica românească.

Vizita canonică a Episcopului de Caransebeș **Dr. Vasile Lăzărescu** a avut loc la 2 octombrie 1936.

Cu prilejul împlinirii a 75 de ani de la înființarea corului bisericesc din 2 februarie 1965, a fost prezent și **Prot. Milan Smiljanić** din Belgrad, președintele Asociației preoțimeii din Iugoslavia.

În 7 octombrie 1981 au vizitat Alibunarul întâistătătorii Bisericii ortodoxe române și a Bisericii ortodoxe sârbe, Patriarhii **Iustin**

Moisescu și German Đorić cu numeroși mitropoliți și episcopi ai ambelor biserici.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit al Banatului **Dr. Nicolae Corneanu** a făcut trei vizite canonice la Alibunar: la 15 august 1990, la 6 august 1993 și la 18 august 1996.

La 15 august 1998 a avut loc prima vizită canonică la Alibunar a Prea Sfințitului Episcop **Dr. Laurențiu Streza** al Caransebeșului și locțiitor al Vârșețului.

Corul de copii al Bisericii Ortodoxe Române din Alibunar

CAPITOLUL V

SITUAȚIA DIN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL, PERIOADA INTERBELICĂ ȘI A OCUPAȚIEI FASCISTE

O dată cu declanșarea Primului război mondial, în a.1914, autoritățile austro-ungare mobilizează și în Banatul actual iugoslav locuitori români și cetățeni de altă naționalitate, care vor fi încadrați în rândurile armatei austro-ungare și trimiși, în general, pe frontul de Răsărit în Galiția. Atât românii cât și sârbii din Alibunar, dar și din alte localități, au dezertat din armată, întorcându-se la căminele lor, unde se ascundeau ca să nu fie găsiți de jandarmii maghiari.

Autoritățile au procedat la rechiziționări pentru nevoile armatei astfel că de la țăranii din Alibunar s-au rechiziționat trăsuri, cai, alimente.

Persoanele care au avut vârsta prevăzută pentru mobilizare au urmărit să evite prin diferite moduri plecarea pe front în care sens crește numărul acelor care se ascund în adăposturi formând așa-numitul „*cadru verde*”. Totuși în Primul război mondial 89 persoane din Alibunar și-au pierdut viața iar 39 sunt date dispărute.

La fel, un număr de alibunărenți au fost prizonieri în Rusia de unde după terminarea războiului s-au întors la vetrele lor.

În zilele de dezmembrare a Austro-Ungariei și la Alibunar au loc mișcări și frământări în rândurile populației. Sărăcimea nădăjduia că odată cu răsturnarea regimului austro-ungar va obține pământ și condiții mai bune de viață.

După terminarea războiului, românii însă s-au decepționat, pentru că nu s-au bucurat de drepturi și libertate națională. La alegerile pentru constituantă din a.1921 nu au avut drept de vot, deoarece popoarele care nu erau de origine slavă nu se bucurau de acest drept la alegerile din 1921.

Situația social-politică s-a îmbunătățit oarecum la începutul anului 1923, când și românii au fost introduși pe listele electorale obținând drept de vot. Pe atunci, mai precis, la 10 februarie, 1923, s-a întemeiat la Alibunar Partidul Român, în jurul căruia s-au strâns românii bănățeni. De atunci acest partid își va asuma rolul și misiunea de apărător și protector al drepturilor minorității române din Regatul sârbilor, croaților și slovenilor. În martie 1923 P.R. editează și ziarul săptămânal „*Graiul Românesc*”, care apare ca organ al partidului până în anul 1925.

Momente din perioada interbelică *Întemeierea Partidului Român și a altor partide*

În primii ani de existență a statului iugoslav, minoritatea română nu a beneficiat de drepturi naționale, s-au culturale. Ia fel populația săracă și fără pământ nu a beneficiat de reforma agrară. Activitatea unor societăți culturale a fost pur și simplu interzisă, dat fiindcă autoritățile nu au dorit să aprobe Statutele acestora.

Nemușumirea populației românești s-a manifestat mai ales față de prim-pretorii cercuali.

Prim-pretorul din Alibunar a făcut percheziție la locuința lui Teodor Topliceanu și cu acest prilej a confiscat din bibliotecă mai multe cărți românești, care erau considerate că afectează interesele statului iugoslav.

De asemenea, a rămas nerezolvată și problema școlară, făcându-se simțită lipsa de cadre didactice care să țină cursuri pentru elevii în limba maternă. Săptămânalul „*Graiul Românesc*”,

editat de **dr. Ioan Jianu**, avocat din Alibunar și deputat în Parlamentul țării, scrie despre situația gravă din învățământ.

Adunarea de constituire a Partidului Român

În ziua de 10 februarie, 1923 la Alibunar s-a desfășurat Congresul la care a luat ființă Partidul Român. La acest eveniment de mare importanță participă reprezentanți – delegați din toate localitățile cu populație românească din Banatul iugoslav. Acest eveniment a fost ca atare o adunare grandioasă și s-a ținut în fața Bisericii ortodoxe române din loc. La acest Congres au participat peste 5.000 de români și el a marcat începutul organizării politice a românilor bănățeni într-un partid propriu și independent, în noul stat – Regatul sârbilor, croaților și slovenilor.

Pregătirile pentru „*Marea adunare populară*” din Alibunar s-a efectuat de către Comitetul Central, respectiv Organizatoric, care a ținut trei întruniri la Biserica Albă sub conducerea avocatului din Biserica Albă, dr. Aurel Novac, care a fost ales în funcția de președinte al Comitetului Central, iar apoi și al Partidului Român. Domnia sa a fost și deputat în Dieta de la Budapesta pe timpul stăpânirii maghiare.

Comitetul Central a fost compus din 30 de mebrii, ca reprezentanți politici ai poporului român din Banatul de sud.

Congresul de constituire a Partidului Român de la Alibunar are o deosebită semnificație în viața politică a minorității române din Iugoslavia, deoarece au fost puse temeliile Partidului Român, ideal al grupului etnic român, dorința de a-și realiza drepturile și de a se afirma social-politic.

Adunarea de constituire a P.R. din Alibunar a adoptat programul partidului, precum și lista Comitetului Central, ales la întrunirea din Vârșeț din 25 decembrie, 1922. Adunarea a acceptat și lista candidaților pentru alegerile parlamentare din 18 martie 1923, al cărei purtător a devenit dr. Ioan Jianu din Alibunar.

La alegerile parlamentare P.R. a obținut 7.059 voturi și purtătorul listei, dr. I. Jianu a fost ales ca primul deputat român din Regatul sârbilor, croaților și slovenilor.

Congresul de la Alibunar a adoptat hotărârea ca P.R. să editeze ziarul său săptămânal „*Graiul Românesc*”, care a văzut lumina tiparului în luna martie, 1923 la Panciova. Tot la acest Congres a fost întemeiată și „*Asociația culturală Română*”, a cărei președinte devine protopopul Trăian Oprea din Tractul Vârșețului. Sarcina și scopul acestei Asociații culturale au fost unificarea și stimularea activității societăților culturale, precum și obținerea aprobării Statutelor (Regulamentelor) acestora.

Formarea Partidului Român constituie o cotitură în viața social-politică a românilor din Banatul iugoslav. Datorită întemeierii partidului politic românii vor lua parte activă la evenimentele social-politice care au zguduit comunitatea iugoslavă în primul deceniu de existență. Dr. I. Jianu, fiul satului, va lua atitudine, în calitate de deputat în Parlamentul țării, în favoarea drepturilor minorității române, care nu au fost respectate întocmai de fostul regim iugoslav.

Celelalte partide politice

Afară de Partidul Român, la Alibunar mai existau și alte partide. Prezentăm pe scurt, întemeierea acestor partide cu unele date necesare.

Partidul Radical a numărat la Alibunar 150 de membrii activi și circa 700 simpatizeri. În fruntea partidului a fost Andreja Lozanov, comerciant, urmat de Živa Damjanov.

Partidul Democrat al lui Ljuba Davidovic a fost întemeiat de Todor Knežević, avocat din Alibunar. A avut adepți și din rândurile românilor, așa cum un număr de români au fost adepți ai Partidului Radical. La Partidul Democrat s-au atașat, în primul rând, țărani săraci și mijlocași.

Partidul Democrat Independent (al lui Duda Bošković) l-a avut în frunte pe dr. Žarko Fogoraš de profesie medic. Numărul aderenților acestui partid nu a fost mare.

Partidul lui Ljotić a fost întemeiat în a.1926, fiind condus de Paja Tubić și de studentul Ladislav Art din Alibunar.

Organizația cetnicilor a fost înființată în a.1936 sub conducerea lui Božidar Đorđević, care cu un an mai târziu a fost ucis în mod misterios. A numărat 45 membri.

Perioada ocupației fasciste

În luna aprilie 1941 unități ale armatei germane au pătruns la Alibunar. Deoarece un ofițer german a fost împușcat soldații s-au răzbunat, omorând pe străzi și la domiciliu peste 200 de persoane nevinovate. Făptașul nu a fost descoperit astfel că soldații germani a doua zi au împușcat încă vreo 180 persoane, atât din Alibunar cât și din alte localități, mai ales soldați iugoslavi, care se aflau concentrați la Alibunar.

Autorul acestor rânduri a auzit în urmă cu mai mult de un deceniu de la Tomislav Tomić din Panciova declarația că domnia s-a l-a împușcat pe ofițerul german, fiind mobilizat și găsindu-se la Alibunar. Cercetările efectuate de către militari nu l-au putut descoperi, astfel că a scăpat. Mărturisirea lui T. Tomić poate fi verosimilă acesta fiind o persoană serioasă, modestă, fără de a face capital din fapta comisă.

Ocupatorul german a întreprins represalii groaznice și asupra populației din Alibunar, dar și din împrejurimi. Multe persoane nevinovate din localitate dar și din alte localități au fost executate în cursul lunii aprilie, 1941. Se presupune, după unele cercetări efectuate mai târziu că la Alibunar și în împrejurimi aproape 800 de persoane și-au pierdut viața în războiul din aprilie.

În Alibunar autoritatea locală a fost încredințată de către Kulturbund lui Franz Nicolaus și la încă patru persoane din rândurile

șvabilor. Timp de o lună cât au deținut puterea au introdus un regim de violență și teroare. Notar devine Knol Franz, care s-a întors din armata iugoslavă și care în trecut a funcționat ca sub-notar. În calitate de primar a fost numit fostul primar al Alibunarului, agricultorul **Andrei Zăria**, care a îndeplinit această funcție până la eliberare. Având o ținută corectă, cinstită și onestă a îndeplinit un timp funcția de primar și după eliberare.

Organele de ocupație au pătruns în casele unor foști militari în armata iugoslavă și au făcut prizonieri 2 sub-locotenenți, 36 subofițeri și pe unii soldați.

Cu scopul de a împiedica mișcarea de eliberare națională, ocupatorul a întreprins represalii asupra populației. Detașamentul de partizani din Banatul de sud a întreprins diverziune pe linia ferată Alibunar–Vladimirovac, însă în 12 iulie 1941 partizanii din acest Detașament au fost încercuiți și nimiciviți.

Din luna noiembrie 1941 până în februarie 1942 la Alibunar s-au aflat Žarko Zrenjanin și Strahinja Stefanović, cu scopul de a organiza lupta de eliberare națională în părțile Banatului de sud (ajutați de dr. Fogoraș). Pentru a stăvili mișcarea de eliberare a partizanilor, ocupatorul a luat măsuri aspre, executând mai mulți patrioți din împrejurimile Alibunarului.

Pentru populația din Alibunar și împrejurime viața în vremea ocupației fasciste a fost nesigură, devenind chiar însuportabilă. Țăranii au fost obligați să livreze grâul și alte produse agricole. La treieratul grâului au fost numiți controlori, care au avut sarcina să controleze cantitatea de grâu obținută pentru a-i împiedica pe proprietari să ascundă, eventual, o anumită cantitate de grâu.

Tinerii români și sârbi au fost obligați să lucreze la gospodăriile șvabilor, neglijându-și astfel munca în gospodăriile lor. Pentru această muncă prestată, în mod obligatoriu au primit o plată mizerabilă.

Evenimentele din 1943-1944

Manifestare național-culturală a românilor, Ziua unirii a fost sărbătorită la Alibunar și la 24 ianuarie, 1943.

Un eveniment care a zguduit puternic populația din Alibunar s-a întâmplat în luna august, 1944. Anume, avioanele anglo-americe au bombardat localitatea, în apropierea căreia s-a aflat un aeroport cu avioane germane. Se presupune că din greșeală a fost bombardat satul cu care prilej cei mai mulți locuitori care și-au pierdut viața au fost din partea românească a localității. Potrivit datelor statistice extrase din registrele bisericești în acel an au murit 193 locuitori din Alibunar. Pagubele au fost mari, au pierit și multe vite, vagoane de cereale, (mai ales grâu), din cauza incendiilor provocate de bombe incendiare.

În a doua jumătate a anului 1944 luptătorii Detașamentului de partizani din Banatul de sud au întreprins acțiuni de sabotaj și diversiuni pe relația Alibunar-Biserica Albă. La finea lui septembrie 1944 unitățile germane sub presiunea Armatei Roșii și a Detașamentului de partizani se retrag din Banat și în 3 octombrie, 1944, a fost eliberat Alibunarul și localitățile din împrejurimea lui.

Fântâna memorială cu figura de bronz a luptătorului, sculptură realizată de sculptorul B. Jovovic, amintește generațiilor de astăzi și de mâine de evenimentele din timpul Mișcării de eliberare națională. Fântâna memorială a fost ridicată în parcul din centrul satului, în a.1959.

CAPITOLUL VI

ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN TRECUT ȘI ASTĂZI

Începuturile învățământului în Alibunar, are o bogată tradiție. Încă în timpul Confiniului militar, administrația grănice-rească, s-a îngrijit să facă educația școlailor în spiritul vremii.

Primele date despre existența școlii primare sunt legate de anul 1802, dar **Th. Petrișor** în „*Monografia Alibunarului*” din 1896 ne relevă și următoarele: „...*introducerea grănițarismului s-a înființat și o școală care primea școlari pregătiți în școala națională*”. Deci este posibil că o școală să fi existat din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

În anul 1802, școala a fost frecventată de 67 elevi ortodocși (români și sârbi). În anul 1854, sunt menționate și numele învățătorilor din Alibunar: **Antonie Ciobanu** (învățător la clasa școlii „*triviale*” de băieți) și **Đorđe Vragović** (a predat clasei de fete).

Mai târziu la școala „*trivială*” amintim pe următorii învățători: Schambacher, Zatira, Mărgan, Șandor, Kostić (a fost învățător până la desființarea „grănițarismului” și a școlii „*triviale*”).

Din anul 1858, după ce se desființează granița militară, se înființează școala de stat la care funcționau învățătorii Ștefan Albu iar apoi Dorsnyak și Elevon (la clasele de băieți) și la clasele de fete Emilia Hopfer.

Din anul 1862, clasele se despart după apartenența națională: români și sârbi, iar din anul 1876 în școală se predă preponderent în limba maghiară. În această perioadă manualele au fost tipărite în limba maghiară iar lețiile au fost traduse în limba română sau sârbă. În anul 1875, unul dintre învățători a fost și Filip Nica. În cele ce urmează prezentăm numele învățătorilor care au funcționat

la școala din Alibunar în perioada de la sfârșitul secolului precedent: Ioan Niță, Nicolae Pența (din Petrovasâla), August Mihuț (a terminat școala de învățători din Caransebeș), Emilia Arseniević, Teodor Petrișor (la români), Timotei Iovanović și Đorđe Bogoslavjević (la sârbi).

În anul 1872 a fost construită clădirea spațioasă cu două etaje a școlii elementare iar după anul 1890 pe lângă cele patru clase primare funcționau încă două clase ale școlii de stat, care au fost frecventate de două ori pe săptămână și era un fel de specializare în domeniul gospodăriei rurale a adolescenților.

În anul școlar 1842/83 în școala din Alibunar erau 190 elevi români și sârbi iar la sfârșitul secolului al XIX-lea numărul elevilor a crescut la 400.

Școala în perioada interbelică

Din anul 1914 gradul de școlarizare a avansat ridicându-se la nivelul de șase ani, cursurile fiind organizate înainte și după masă. În această perioadă, până în anul 1925, a funcționat și o clasă cu limba de predare germană.

După terminarea primului război mondial, din anul 1918, prelegerile în limba română s-au ținut numai parțial în clasele III și IV. În rest limba de predare la români a fost limba sârbă.

Starea aceasta nesatisfăcătoare pentru etnia română a durat până în anul 1935, când conform Convenției școlare româno-iugoslave din 1933, din România vin învățători contractuali, și anume: Constantin Arhire, Gheorghe Ionescu, Nicolae Opărică, Alexandru Crișan și Constantin Ursache (au predat și alții din România, iar aici amintim pe învățătorul Teodor Șandru, care este originar din Seleuș, din Ardeal).

În anul 1928 la propunerea inspectorului școlar Vitomir Bogdanović se înființează în Alibunar școala de croitorese (școala de fete unde se învață meșteșugul croitoriei și broderiei). Școala

aceasta și-a întrerupt activitatea la începutul anului 1941 și s-a reînființat în anul 1946 ca în anul 1948 să se desființeze.

În timpul celui de al doilea război mondial, școala primară își desfășoară activitatea în condiții vitrege. Cursurile s-au ținut în limbile română și sârbă cu obligația de a învăța limba germană. În anul 1944 directorul școlii a fost tânărul învățător Adrian Bojin care a decedat ca urmare a bombardamentului din 7 august 1944.

Starea învățământului în perioada postbelică

Începând cu anul școlar 1945/46 în Alibunar a fost înființat „*progimnaziu*” (de la clasa I-a la clasa VII-a). Învățământul se desfășoară în limbile română și sârbă cu clase separate. Din anul 1953, această instituție școlară primește caracter general. Școlarizarea durează opt ani iar școala are clase românești și sârbești.

Primul director al „*progimnaziului*” a fost **Srbislav Dragojević** iar apoi la această funcție într-o perioadă erau numiți și următorii învățători: Gheorghe Bosioc, Filip Bojin și Voja Orbulov (sârb din România).

În cadrul școlii a funcționat și internatul de băieți și fete. Directorul internatului a fost Gheorghe Bosioc. Elevii din regiunea Alibunarului au fost cazați la început în clădirea „*Haidușca*” (actuala stradă Bratstva jedinstva nr. 2) iar mai târziu în alte clădiri.

Școala primară, mai târziu generală, din Alibunar și-a desfășurat cursurile în mai multe clădiri din centrul localității. În continuare amintim pe directorii care au funcționat de la eliberare până în zilele noastre: **Olga Nikolin - Pešić, Lepasava Fogoraš** (a participat activ în cadrul Mișcării de Eliberare a țării noastre de sub teroarea fascistă), **Srbislav Dragojević, Constantin Ursache, Gheorghe Bosioc, Voja Orbulov, Filip Bojin** (în prima fază după eliberare și 6 ani în perioada deceniului șapte este reputat matematician), **Stevan Bela, Petru Lațcu** (douăzeci de ani a fost

director în deceniul șase și șapte) **Păun Popa, Predrag Damijanović, Vekoslav Cvetković** și actualul director **Milan Zelčev**.

Datorită registrelor care se păstrează la școală, din anul 1947 în cele ce urmează redăm lista cadrelor didactice care au predat în școala din Alibunar: Constantin Ursache (venit din România, învățător contractual, dar a rămas aici până la pensionare, când trece la Cuvin), Gheorghe Bosioc, Todor Ghilezan, Paulina Gavrilović, Milosava Milunov, Zora Burdulić, Živa Milunov, Emilia Barbu, Zăria Bârnea, Momčilo-Moma Šiljanović, Persida Lațcu, Filip Bojin, Zagorka-Zaga Šiljanović, Marija Lemlajn, Aksentije Matanović, Predrag Rajić, Lucian Flora, Trăian Samoilă, Danica Raković, Rudolf Lemlajn, Ștefan Broștean, Draga Trocea, Ilinka Tejin, Victoria Trifu, Virginia Popovic, Livia Ardelean, Octavian Trifu, Vekoslav Cvetković, Pietra Baba, Păun Baba, Adrian Negru, Lucia Făra, Milica Mihailov, Božana Žula, Maria Miloș, Milan Kuzmanović, Veljko Zubović, Persida Ghergha, Miroslav Krstić, Doina Buia, Ljubinka Markov, Steluca Crăciun, Doina Broștean, Floarea Demenescu (la școala din Seleuș), Nicoale Dalea (actualul secretar), Draga Vojnović, Floarea Kukić, Ilinca Stepanović, Vioara Cioloca, Doina Mengher, Dușanka Ljevnajić, Slađana Tucović (la Seleus), Smiljana Vujadinović, Ana Ștefan,

Livia și Cornel Boraci, Tiberiu Ghergha, Vidosava Jivan, Olga Knezević, Maria și Aurel Jurjovan, Ljubica Janošević, Mara Jokić, Petru Lactu, Păun Ghina, Ivan Mihajlov, Ljiljana Čorlija, Nadežda Deletić, Milan Zelčev, Aurel Demenescu, Maria Purcar, Iuliana Bojin, Pavel Jivan, Miloš Pajević, Ion Ghizeșan, Draga Kokotović, Anđelka Nikolić, Nina Lotrean, Miroslava Ilić, Dušanka Vuković, Marinică Popa, Ankica Krunic, Lidia Gean, Snežana Ilić, Adrian Mengher, Sofia Pincu, Albina Vukajlović, Gheorghina Mengher, Maria Mohan, Olivera Dadić, Grujica Ilić, Iosif Broștean, Todor Petrovici, Divna Pekić, Dorel Baba (la Seleuș), Vesna Videkanić, Nicolae Bocșan, Olimpia Trocea, Radojka Damjanović, Rodica Almăjan, Selimir Živadinović, Jasmina Leko, Maja Čirić, Brankica Dadić, Janeta Mureșan, pedagogul școlar Zorica Vujić, Tomiță Guțu (la Seleuș) Mărioara Popa (la Seleuș), Violeta Broștean-Baba, Maria Miclea (la Seleuș), Octavian Popa, M.Francuski.

Actualmente în cadrul școlii din Alibunar se găsește și școala generală din Seleuș. În total școala „*Bratstvo jedinstvo*” are 530 elevi dintre care în Alibunar 417 iar în Seleuș 113. În Alibunar există 22 de clase iar la Seleuș 12 clase dintre care în Alibunar sunt 15 clase cu limba de predare sârbă și șapte cu cea română. În Seleuș există șase despărțăminte cu limba de predare sârbă și tot atâtea cu limba de predare română. În Alibunar în clasele cu predare în limba sârbă sunt 349 elevi iar în Seleuș 63. Cursurile cu limba de predare română, la Alibunar sunt frecventate de 68 elevi iar la Seleuș de 50 elevi. Actualmente, la Alibunar predau la cursurile în limba sârbă și română 34 de cadre didactice cu pregătirea superioară și universitară iar la Seleuș sunt încadrați 20 de profesori.

Actualmente școala „*Bratstvo jedinstvo*” dispune de două clădiri noi (la Alibunar și Seleuș - clădite în deceniul al șaptelea). Școala din Seleuș are și o minunată sală de educație fizică.

În Alibunar există și instituția preșcolară „*Poletarac*” care funcționează într-o clădire nouă care îndeplinește condițiile optime pentru îngrijirea preșcolarilor, de la vârsta de un an până la șase ani.

Liceul de Economie și Comerț

În anul 1963/64 la Alibunar, a fost înființată școala care pregătește cadre cu pregătire liceală (medie) din domeniul economiei (mai târziu școala a început să pregătească și cadre din domeniul comerțului, iar într-o perioadă și meseriași cum sunt: măcelari, croitori, etc.).

Primele cursuri au avut loc în clădirea fostului hotel „*Drina*”, actuala clădire a Asociației sportive „*Budućnost*” de lângă piața publică. Astăzi școala funcționează în clădirea nou clădită, în locul unde pe timpuri era școala generală. Clădirea școlii actuale este cea mai bine amenajată din provincia noastră, chiar și din republică. Aceasta se datorează entuziastului director Dušan Žula, care de 32 de ani se află în fruntea acestei instituții școlare, unică de acest profil pe țară care are și clase în care cursurile se desfășoară în limba română.

La început școala a fost numită „*25 Mai*”, iar actualmente poartă numele marelui iluminist sârb „*Dositei Obradović*”. Școala este frecventată de 608 elevi (1998), din comuna Alibunar și din alte zone. Are 19 clase spațioase, dintre care 12 sunt specializate pentru învățământul respectiv, șase sunt cabinete dotate cu materialul didactic necesar (calculatoare). Pe lângă aceasta, școala dispune de bibliotecă cu 8.000 cărți (în limba sârbă și română), sală de lectură, o prăvălie școlară, sală de educație fizică, centru de radio-difuzare și terenuri în aer liber de sport.

Elevii acestei școli reputeate, obțin rezultate excepționale la emulațiile pe țară în toate domeniile de specialitate (economie și comerț, dar și cultural - cunoscutul cor de fete, dirijor Leri Mengher). Datorită, pregătirilor excelente, absolvenții acestei școli reușesc să se înscrie la școli superioare și universități în țară și în România.

În urmă cu câțiva ani, elevii liceului din Alibunar au început să editeze ziarul școlar numit „*Oculus*”.

Putem menționa cu certitudine că școala de economie și comerț este o instituție model pentru școlile cu acest profil din țară. Este organizată perfect și dotată cu materiale didactice necesare unui învățământ modern în care sens îndeplinește un rol important nu numai pentru comuna Alibunar, ci și pentru o zonă mai largă.

Director al școlii a fost profesoara **Ljiljana Bogdanović** iar apoi profesorul **Dušan Žula** care conduce cu succes acest colectiv după cum am mai amintit mai sus timp de 32 de ani, până în zilele noastre. (O perioadă mai scurtă funcția de director a îndeplinit-o **Veljko Tomić**).

În perioada anilor 1981-1983 în baza reformei școlare, în cadrul liceului de economie a fost înființată și școala de zece ani, unde au fost directori **Todor Crețu** și **Vojislav Deletić**.

La urmă prezentăm lista cadrelor didactice care au ținut (sau țin și în prezent cursuri la Liceul de Economie și Comerț): Ljiljana Bogdanović, Dragan Grahovac, Bratislav Steskal, Dušan Žula, ing. Antun Cinkler, Vojislav Deletić, Borivoje Trifunović, Mirčeta Kovačević, Vasilie Nikolić, Melanija Nikolić, Ljiljana Varga, Božidar Matić, Persida Lațcu, dr. Boško Stanimirović, Ti-

bor Koršoš, Arpad Koršoš, Zlata Sturza, Milan Zelčev, Ionel Lațcu, Ljubica Jakšić, Ștefan Broștean, Ilija Ivanović, Marko Čulina, Đorđe Doti, Mirijana Acketa, Traian Ștefan, Radivoje Radović, Ilija Bulajić, Stojka Sonja Dadić, Mirjana Runić, Maria Miclea, Laza Cârdu, Janeta Mureșan, Olimpia Trocea, Snežana Ilić, Rodica Almăjan, Nikola Vučković, Dragana Mitrovski, Luminița Dițescu, Radojka Damijanović, Vojislav Kokotović, Nicolae Bocșan, Dragana Mitrovska, Nada Petić, Biljana Junačković, Ionel Purcar, Zăria Olar, Svetomir Cvetković, Pavel Giura, Ionel Gătăianț, Doru Sârbin, Vidan Đurić, Iosif Stanciu, Dușanka Bratić, Biserka Lalić, Maria Simić, Živanko Gojkov, Draga Kukić, Rumuniel Almăjan, Ljubica Protić, Ion Flora, Elena Flora, Ioța Țăran, Doina Țăran, Dragan Erak, Ljiljana Stejić, Persa Vasiljević, Divna Pekić, Marija Marčetić, Biljana Vragović, Ljubomir Dadić, Milena Guțu, Leri Mengher, Draga Kokotović, Gabrijela Okilj, Nikola Mihajlov, Miroljub Pešić, Vitomir Višacki, Victoria Hegean, Roman Hegean, Nikola Runjić, Svetlana Topalov, Ratomir Bjelogrić, Mihajlo Lukić, Rade Aksentijević, Svetislav Marinković, Miodrag Kičanović, Biserka Markovicean-Višnjić. Secretarii școlii au fost: Draga Roșu, Ionel Lațcu și (actuala) Slavica Berlovan.

Note:

- Datele sunt preluate din „Monografia Alibunarului” de Teodor Petrișor;
- Articolul semnat de prof. Marinela negru din „Făclia” Nr. 5 „Contribuția la cercetarea trecutului Școlii elementare din Alibunar”;
- Registrele instituțiilor școlare;
- Cartea „Învățământul primar românesc din Banatul iugoslav în secolul XX” de prof.dr. Trăilă Spăriosu

CAPITOLUL VII

VIAȚA BISERICESCĂ LA ALIBUNAR

Biserica din Alibunar înainte de despărțirea ierarhică,

Viața liturgică a creștinilor ortodocși din Alibunar din ultimele trei secole este strâns legată de cele trei biserici ortodoxe, care au fost ridicate într-un interval de 161 de ani. După retragerea turcilor, Alibunarul este locuit numai de români și sârbi, având aceeași credință ortodoxă. În anul 1735, sub episcopul Maxim Nestorovič din Vârșeț, au zidit o biserică comună, care mai târziu sub Georgevič a fost renovată. Această biserică a fost amplasată pe locul din fața morii. Pe acest loc a fost zidită o

cruce care străjuiește până în zilele noastre, amintind posterității de străvechiul locaș de rugăciune. În anul 1751 Alibunarul avea doi preoți. În anul 1786 vechiul locaș, construit din material slab, a

fost deja în stare de ruină. Având un însemnat fond de bani (1655 fl. 40 cr. bani gata în anul 1787), comunitatea bisericească din Alibunar, alcătuită din români și sârbi ortodocși, zidește în anul 1796 un nou edificiu bisericesc comun de proporții monumentale și de o frumusețe aleasă. Această biserică comună a fost sfințită pe timpul Împăratului Iosif al II-lea de episcopul Iosif Ioanovici Šakabent, în anul 1798, cu hramul „*Bunăvestire*”. Deși românii erau majoritari, serviciile divine se săvârșeau în limba slavonă bisericească, pentru că românii ortodocși din Crișana, Banat și Transilvania erau sub jurisdicția Mitropoliei sârbe de Carlovitz. În anul 1854 Alibunarul avea următorii preoți: **George Popoviciu**, capelan **Paul Tubić**, **Ioan Gruić**, **Filip Gian** și capelanul **Nicolae Gian**. Prin strădaniile învățătorului Teodor Munteanu, românii au primit dreptul în anul 1862, a li se servi în biserică tot a două duminică în limba română. Dar și înainte de acest an preoții români oficiau slujbele în românește pe la casele românilor. Serviciul divin în biserică în limba română a fost oficiată de preotul Nicolae Gian, uneori și de preotul sârb Paul Tubić

Despărțirea ierarhică și construirea bisericii române

Mitropolitul Andrei Șaguna, luptând pentru autonomia bisericească a românilor din Transilvania, Crișana și Banat, a reușit după îndelungate strădăni și jertfe, să restaureze vechea Mitropolie a Transilvaniei la 24 decembrie, 1864, de data aceasta cu sediul la Sibiu, având două eparhii sufragane: la Arad și Caransebeș, ultima înființată în 1865. În septembrie 1872 se produce și formal despărțirea ierarhică și la Alibunar, când elementul românesc din Alibunar se organizează în parohie separată. Începând cu această dată, parohia ortodoxă română din Alibunar aparține protopopiatului ortodox român al Panciovei și Episcopiei ortodoxe române a Caransebeșului. Primul preot român independent a fost **Petru Murgul**, care a donat bisericii în anul 1877 un chivot și un litier,

care se păstrează și se folosesc și în prezent. Pe aceste obiecte sfinte este gravată următoarea inscripție: „*Petru Murgu preotu în Alibunar anu 1877*”.

De la despărțire, din 1872 și până în anul 1877, românii săvârșeau serviciile divine în biserica comună, tot a doua duminică în limba română, iar din anul 1877 până în anul 1898, serviciile divine pentru românii ortodocși din Alibunar se oficiau în capela din vechea casă parohială, care s-a predat românilor la despărțire ca despăgubire împreună cu alte bunuri mobile și imobile. Cu prilejul despărțirii ierarhice din 1872 s-a luat în considerare conscripția din 1865, potrivit căreia la Alibunar trăiau: 2.357 români și 1.263 sârbi. Preotul Petru Murgu servește ca preot ortodox român până în 9 octombrie 1887 când trece în parohia natală Petrovasâla, în locul preotului Avram Murgu, tatăl său, care a decedat. Urmează apoi preotul Nicolae Popoviciu din Maramorac, sub a cărui păstorie averea bisericii a înaintat așa de mult încât în anul 1895 au început lucrările de zidire a bisericii românești, proiectată de Adrian Diacon care va fi una din cele mai frumoase atât cu privire la stil și dimensiuni, cât și cu privire la pozițiune. Lucrările de zidire s-au desfășurat potrivit planului stabilit de Comitetul parohial, astfel că în ziua de 14 septembrie 1896 a fost așezată crucea în vârful turnului. Reproducem în continuare punctul 3 și 4 din procesul verbal (protocol) „*luat la ședința extraordinară a Comitetului parohial al bisericii române gr.or. din Alibunariu, ținută la 26 Octombrie 1896*”:

3. ... *Tot acest membru (Nicolae Popoviciu) împărtășesce, că în ziua de 14 Septembrie serbătoarea înălțării stei Cruci s'a sințit, ridicat și aședat crucea în verful Turnului zidindei biserici cu pompa cuvenită eșindu-se cu litia la fața locului, și că în globul de sub cruce s'a pus un document comemorativ analog celui pus în fundament.*

Să ia la cunoștință.

4. ... *Tot membru de mai sus raportează, că comisiunea edilă a comandat prin întreprinzători a să arginta cununa și a se auri anul zidirei bisericeii (1896) ce vin aședate pe turn, fiind că acestea lu-*

crări în plan și specificațiuni cu s'a cuprins". Procesul verbal a fost purtat de învățătorul Teodor Petrișor.

Terminarea și sfințirea bisericii

Urmează apoi încă doi ani de muncă și jertfelnicie din partea românilor dreptcredincioși în frunte cu Comitetul parohial și neobositul păstor duhovnicesc, Nicolae Popoviciu, timp în care au fost terminate lucrările din interiorul bisericii: iconostasul, pictura, mobilierul, înzestrarea sfântului locaș cu toate obiectele sfinte necesare oficierei serviciilor divine. Pictura a fost executată de renumitul pictor bănățean, Filip Matei din Bocșa Montană, în anul 1898, care cu un an mai de vreme a pictat și biserica veche, actuala biserică sârbească. Sculptura a fost lucrată de sculptorul Nistor Bosioc din Berliște. Împreună cu fii săi, Iosif și Iulius. Pe dosul ușilor împărătești se află inscripția: „Întreaga – sculptură sau sculptat de Nistor Bosioc și – fii Iosif și I. Iulius sculptori în Berliște Finită la 28 Iunie 1898”.

În sfârșit, după mulți ani de muncă, dăruire și sacrificiu, românii Alibunarului de la sfârșitul veacului trecut și-au văzut visul împlinit. Au reușit prin ajutorul Tatălui ceresc și prin totala dăruire să aibă propriul locș de închinare și încă unul din cele mai frumoase de pe aceste meleaguri. Au închinat noua lor biserică Maicii Domnului și au putut cânta împreună cu proorocul: „*De față a stătut Împărăteasa dea dreapta Ta în haină aurită îmbrăcată și prea înfrumusețată*” (Ps.44.11). Totul a fost pregătit acum pentru sfințirea bisericii. Dorința fierbinte a românilor ortodocși din Alibunar a fost ca, noul locaș să fie sfințit de către episcopul decezan al Caransebeșului, Nicolae Popea pentru care se rugau la fiecare slujbă dumnezeiască. În acest scop s-au făcut mai multe demersuri la episcopie. Din motive binecuvântate episcopul amintit n-a putut veni la această fericită ceremonie. Pentru aă biserica cea nouă să se poate folosi, Episcopul Nicolae Popea l-a

împuternicit pe Prea On. Domn protopresbiter Trifon Miclea a oficiu sfințirea. Comitetul parohial în ședința sa din 5 noiembrie, 1898 stabilește pentru actul sfințirii următorul program:

„1. În ziua de Sf. Arhangheli Michael și Gavril – 8/20 Noemvru 1898 se va sfinți biserica română din nou zidită din Alibunariu.

2. La 9. oare a.m. se vor muta lithia obiectele sfinte și sfințite din capela în biserica cea nouă.

3. Sfințirea interimală a bisericii prin Prea On. Domn protopresbiter Trifon Miclea ca delegat al Prea sf. Sale Domnului episcop diecezan Nicolae Popea.

4. Liturghia festivă celebrată de Prea On. Domn protopr. cu asistența a cel puțin 2 preoți încă”.

Prin actul sfințirii biserica cea nouă a fost cu totul scoasă din întrebuințarea profană zilnică sau obișnuită, fiind consacrată întrebuințării sfinte, slujirii în ea a Sfintei Liturghii și a celorlalte slujbe sfinte, Taine și ierurgii.

Sfârșitul sec. XIX – prima jumătate a sec. XX. Preoții din Alibunar

Odată cu înălțarea noului locaș de închinare, viața bisericească la Alibunar cunoaște o adevărată înflorire în toate domeniile. A doua jumătate a sec. XIX și începutul sec. XX este, de fapt, epoca de aur a tuturor parohiilor românești din Banat. Se construiesc multe biserici impozante, se reactivează școlile teologice și școlile de cântăreți bisericești, crește numărul cântăreților de strană, se tipăresc multe cărți bisericești atât pentru trebuințele preoților cât și a cântăreților de strană. În toate parohiile se înființează coruri bisericești. Corurile de la sate erau în majoritatea lor compuse din țărani, organizate de țărani, instruite și conduse de preoți și dascăli, dar în foarte multe cazuri și de țărani. Este cunoscut faptul că serviciile divine se oficiau de multă vreme în dulcea limbă românească,

că limba română avea deja o tradiție seculară ca limbă de cult, ceea ce l-a inspirat pe preotul, poet Alexie Mateeviciu să spună:

*„Limba noastră-i limbă sfântă,
limba vechilor cazanii,
care-o plâng și care-o cântă,
pe la vatra lor țărani”.*

La Alibunar cântarea bisericească a fost cultivată cu multă grijă și însuflețire din cele mai vechi timpuri, mai întâi prin cântăreții de strană, iar apoi și prin corurile pe mai multe voci. În anul 1889 a fost numit învățător la Alibunr, luminatul cărturar Teodor Petrișor, care a înființat mai întâi un cor pe trei voci și a concertat în localitățile vecine. În anul 1890 Teodor Petrișor, înființează la Alibunar și corul bărbătesc pe patru voci, care a avut 25 de membrii. În acești ani de sfârșit de secol, se înființează la Alibunar și corul de copii. pe candelabrul din fața Ușilor Împărătești și pe un tricolor se păstrează până astăzi ca document inscripția „*Corul de fetițe și băieți 1899*”. Un tezaur de mare preț și un momument de spiritualitate și cultură românească a Alibunaruului este și „*Monografia comunei Alibunariu*”, a aceluiaș dascăl Teodor Petrișor, publicată prima dată în „*Foaia diecezană*” din Caransebeș în anul 1896, care este cea mai veche monografie românească de pe meleagurile noastre.

Sfințirea bisericii prin Episcopul Dr. Miron Elia Cristea la 1912

Dorința românilor ortodocși din Alibunar de a li se sfinți biserica de un arhiereu, s-a realizat la sărbătoarea „*Nașterea Născătoarei de Dumnezeu*”, din 8 Septembrie 1912. Biserica a fost sfințită de către episcopul de Caransebeș Dr. Miron Elia Cristea, care în anul 1925 va deveni primul patriarh al Bisericii ortodoxe Române. în Sfântul altar al bisericii din Alibunar, se păs-

trează la loc de cinste, actul comemorativ de la sfințirea bisericii, pe care este scris:

„Act Comemorativ

Ziditu-s-a această sântă biserică română ortodoxă din opidul Alibunari – cu Hramul „Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu” – în zilele păstoririi P.S.S. în Domnul fericitului episcop de Caransebeș Nicolae Popea – fiind protoprezbiter al tractului Panciova: P.O.Domn Trifon Miclea, iar paroh local M.O. Domn Nicolae Popoviciu – în anii Domnului 1895-1898 din mijloacele iei proprii, – și cu voia cerescului Părinte s’a terminat, înfrumusețat și astfel sântită cu solemnitate mare az în ziua „Nașterii Maicii Domnului”, 8/21 Septemvre anul Unamienousutedoisprezece – prin Prea Sfinția Sa Domnul

Dr. Miron Elia Cristea

Episcop de Caransebeș

cu asistența: Înalt Prea Cuvioasiei Sale

Domnului

Filaret Musta

Arhimandirt și Vicar Episcopesc,

P.On.Domn Trifon Miclea, protoprezbiter tractual, M.On. Domn Nicolae Popoviciu paroh în loc, P.O. Domn Trăian Oprea, prot. Vârșeșului (și încă 9 preoți din diferite parohii precum și diaconii Pavel Măgdescu și Iuliu Porint)

s’a predat această biserică sântei sale destinațiuni: ca să fie multe veacuri spre mărirea lui Dumnezeu, – spre întărirea credinței și a legii românești și spre mângăierea și edificarea a tuturor, celor ce cu credință și cu dragoste vor intra și se vor ruga într-însa. Amin”.

Un alt eveniment de mare importanță pentru biserica din Alibunar, îl reprezintă sfințirea și punerea în funcție a clopotelor, pretrecut la 7 Mai 1929. Cele trei clopote F, A, și C s-au procurat de la firma din Ljubljana. Comitetul parohial a decis în unanimitate ca materialul clopotelor să se compună din 78 procente aramă și 22 procente ținc englezesc, fără nici o altă amestăcătură. La propune-

rea emisului firmei Dl. Florancici se aduce hotărârea ca clopotul mare, adică F să fie în greutate de 740 kg., al doilea A de 400 kg., iar al treilea – C să fie de 250 kg. Prețul clopotelor, 52 dinari kilogramul, greutatea totală a clopotelor, 1.390 kg. Plata lor: I – 25.000, – dinari la subscrierea contractului, II – 25.000 dinari la montarea clopotelor în turnul bisericii, și III – 22.000 – 23.000 dinari după montarea lor la trei luni fără interese. Inscripțiile și icoanele să înfăptuiesc de către firmă gratuit. Inscripția pe toate sună: COMUNA BISERICESCĂ ORTODOXĂ ROMÂNĂ DIN ALIBUNAR, iar icoana hramului Sf. Marie. Contractul a fost redactat la 30 noiembrie 1928, fiind scris de următorii membrii ai Comitetului parohial: Preotul Nicolae Popoviciu (junior) paroh, Ioța Lațcu, Gheorghe Trifu, Luca Mărgan, Dimitrie Gian, Mihai Bojin și Alecsa Andrei. În ședința Comitetului parohial din 4 Mai, 1929, președintele aduce la cunoștință că clopotele au sosit la gară și că trebuie transportate de la gară la Sf. Biserică, duminică dimineață, adică în 5 mai. Transportul se va face cu o caravană împrumutată din Karlsdorf pentru care se face o colectă la care contribuie membrii de comitet cu 2 dinari, precum și Iosa Simici cu 15 dinari și Adam Gherga cu 5 dinari. În sala casei parohiale se păstrează fotografia făcută cu prilejul sfințirii clopotelor, la 7 Mai 1929 de „Foto Ștefan Jianu” din Alibunar. Clopotul mic, adică al patrulea, este din anul 1877 când românii din Alibunar au început a folosi ca biserică, capela din vechea casă parohială. Acest clopot a fost procurat la firma „Novotny”, din Timișoara.

După șematismul parohiilor, din monografia „*Srpska pravoslavna Karlovačka Mitropolija*”, care a folosit date din 1905, Alibunarul avusese 2.710 români, 1.219 sârbi, 189 unguri, 427 nemți și 83 diferite naționalități. În anul 1916 în Alibunar trăiau 2.754 români. mai târziu începe o scădere îngrijorătoare a populației române, astfel că în anul 1940 numărul românilor este de 2.089. Totuși, românii din Alibunar continuă a fi buni păstrători a datinilor strămoșești și devotați fii ai bisericii dreptmăritoare. În prima jumătate a secolului nostru, în mai multe rânduri s-au făcut reparații însemnate atât la edificiul bisericesc, cât și la casa parohi-

ală. În mai multe rânduri s-a înprospătat corul bisericesc cu cadre tinere, de asemenea și strana bisericii. Tot în cadrul bisericii și-au început activitatea fanfara și societatea culturală „*Doina*”.

Preoții care au păstorit parohia ortodoxă română din Alibunar în prima jumătate a veacului nostru, sunt:

Nicolae Popoviciu (senior), venit în Alibunar din Maramorac, în anul 1887. Pe timpul acestui preot, cu alese calități, a fost construită biserica românească. El păstorește ca proet paroh în Alibunar până în anul 1918, când trece la cele veșnice. Acest vrednic preot a fost născut în Petrilova, Comitatul Caraș Severin, și a decedat în vârstă de 73 ani.

Nicolae Popoviciu (junior), de naștere din Nicolințul Mare, ginerele Preotului Nicolae Popoviciu (senior), a servit pe postul de capelan din Aprilie 1913, alături de socrul său, iar apoi ca preot paroh până în anul 1943, când trece la Domnul în etate de 69 ani.

O perioadă mai scurtă de timp (1926-1927), a servit pe post de capelan, alături de preotul Nicolae Popoviciu junior, preotul Victor Bojin.

În anul 1934 în slujba de capelan intră preotul Nicolae Roman, de naștere din Râtișor, care servește alături de preotul paroh Nicolae Popovici până în anul 1943, iar după acest an singur până în anul 1947 când pleacă în România.

Din luna Octombrie 1947, începe a servi ca administrator parohial, preotul Adam Măran din Dobrica, iar din anul 1957 se transferă definitiv ca preot paroh la Alibunar, păstorind cu o scurtă întrerupere (1975-1976), până în August 1987. Preotul Adam Măran a locuit în primii ani ai păstoriei sale ca paroh, în vechea casă parohială. Expropriindu-se vechea casă parohială din partea Primăriei locale și plătind-o cu suma de 5.500.000 dinari, s-a cumpărat o altă casă parohială de la credinciosul Alexandru-Șandor Lațcu, cu prețul de 5.400.000 dinari. În 5 August 1964 preotul Adam Măran s-a mutat în această casă parohială.

A doua jumătate a sec. XX

Cu toate că numărul românilor s-a micșorat îngrijorător în partea a doua a secolului nostru, din cauza natalității scăzute și a plecării multor familii în occident și peste ocean, credincioșii de aici continuă să fie fideli bisericii străbune. Credincioșii cercează Sfânta Biserică în număr destul de mare și contribuie prin taxa de membrerie și donațiuni însemnate la susținerea și bunul mers al bisericii. Edificiul bisericesc primit drept moștenire sfântă de la înaintași a fost reparat în mai multe rânduri în ultimi 40 de ani: 1952, 1958, 1971, 1983 și 1996. Curentul electric a fost introdus în biserică în anul 1961 de către vrednicosul Valeriu Jura. Lucrările de instalare a curentului electric au durat din 15 noiembrie până în 23 decembrie 1961. În ajunul Nașterii Domnului, 24 Decembrie 1961, s-a aprins prima dată curentul electric în biserică.

În anul 1956 din nou s-a topit clopotul cel mare și s-a turnat din nou la Firma T Pantelić din Zemun.

Restaurarea bisericii în interior s-a făcut prin pictorul Dragan Bjelogrić din Novi Sad. Lucrările de pictură, spălare și renovarea a interiorului bisericii au început în 27 octombrie, 1981 și au durat până în luna ianuarie, 1982. Sfințirea bisericii după terminarea lucrărilor de restaurare s-a făcut prin protopopul tractual Iuliu Zgârgea în duminica din 24 Ianuarie, 1982. La această festivitate alături de protopopul tractual și preotul paroh Adam Măran a servit și preotul sârb din localitate Momir Ranković. Toate mijloacele financiare, au fost asigurate de la credincioșii din parohie și de la alibunărenii plecați la muncă provizorie în străinătate. O contribuție deosebită o are fiul Alibunarului Dl. Nicolae Olar, stabilit cu familia în California (S.U.A.). Acest credincios este un adevărat ctitor al zilelor noastre.

În perioada anilor 1949-1960 a fost instruit un număr mare de coriști și cântăreți bisericești, iar în anul 1976 la Alibunar a fost înființată organizația „Oastea Domnului”.

Alte evenimente și realizări bisericești din ultimul timp

La sărbătoarea „*Întâmpinarea Domnului*”, din 2 Februarie 1965, corul bisericesc a sărbătorit 75 de ani de la înființare. La Sf.Liturghie festivă din această zi, pe lângă prot.tractual Aurel Uroș și pr.paroh Adam Măran, a servit un mare sobor de preoți printre care și Prot.Milan Smilianić din Belgrad, președintele Asociației preoțimei din Iugoslavia.

Data de 7 Octombrie 1981 va rămâne înscrisă cu litere de aur în cronica bisericii din Alibunar. În această zi de neuitat, au poposit la Alibunar doi patriarhi: Întâistătătorul Bis.Ort-Române, Patriarhul Iustin Moiescu și Întâistătătorul Bis.Ort-Sârbe, Patriarhul Gherman Đorić, însoțiti de un număr mare de mitropoliți, episcopi și preoți. Din delegația Bisericii române a făcut parte și actualul Patriarh al Bis.Ort.Române P.F. Teoctist Arăpașu, pe atunci Mitropolit al Moldovei. La întâmpinarea Înălților oaspeți în biserica din Alibunar, a aprticipat un impozant sobor de preoți și un număr mare de credincioși din Alibunar și din multe alte localități..

Din rândul preoților care au păstorit parohia ortodoxă română din Alibunar, de la despărțirea ierarhică din 1872 până în zilele noastre, fac parte și preoții Ion Sfera și Ionel Mălaimare, actualul paroh.

Preotul Ion Sfera de naștere din Mărghita, a intrat ca preot paroh la Alibunar, în anul 1975 în urma retragerii preotului pensionar Adam Măran. A slujit la Alibunar un an de zile, transferându-se la parohia Toracul mare. După plecarea preotului Ion Sfera, la cerea consiliului parohial revine în fruntea parohiei preotul Adam Măran, care va păstorii până în luna August 1987, când se retrage definitiv. Merită să fie menționat că preotul Adam Măran care a păstorit biserica din Alibunar timp de 40 de ani, a rămas în memoria tuturor alibunărenilor și a acelor care l-au cunoscut, ca un adevărat păstor duhovnicesc, care toată viața sa a a păstorit cu răvnă și blândețe turma care i-a fost încredințată.

Începând cu data de 1 Septembrie 1987, parohia ortodoxă română din Alibunar este păstorită de preotul Ionel Mălaimare, de naștere din Satu-Nou. Preotul Ionel Mălaimare s-a transferat la Alibunar de la parohia Doloave, iar instalarea festivă a avut loc în biserica din Alibunar la 13 Septembrie 1987. La instalare au participat P.C.P. Vicar Moise Ianeș, conducătorul Vicariatului ortodox român din banatul Iugoslav cu sediul la Vârșeț, Prea C.P. Protopop tractual Gheorghe Ianeș, conducătorul protopopiatului Panciova cu sediul la Satu-Nou și Preotul sârb din loc. P.C. P. Momir Rankovic. La sfânta Liturghie a cântat corul bisericesc, condus de dirijorul Dimitrie Lațcu.

Din primăvara anului 1988, la Alibunar se desfășoară cu regularitate ore de religie cu copii din parohie. Orele de religie cu copii au loc în sala casei parohiale, iar frecvența este benevolă. Spre bucuria preotului și a părinților la orele de religie participă aproape toți copiii din parohie, mai ales cei de la școala cu opt ani, dar și elevi de la școala medie și chiar studenți. În cadrul orelor de religie se învață rugăciunile de trebuință din cartea de rugăciuni, învățătura de credință creștină ortodoxă și cântările bisericești. Copiii cântă Domnului de mai multe ori pe an la slujbele bisericești. A devenit tradițional programul de colinde, poezii și recitaluri în seara din ajunul Nașterii Domnului, în Sfânta și marea zi Vineri și în Noaptea Învierii.

Ultimul deceniu al veacului nostru a fost un adevărat izvor de realizări și bucurii pe plan bisericesc, spiritual și cultural, asemănându-se, în mod semnificativ, cu ultimul deceniu al secolului trecut.

La 20 iunie 1990 în biserica din Alibunar a avut loc primul concert duhovnicesc din ultimii 50 de ani, susținut de corul elevilor Seminarului Teologic din Caransebeș, dirijat de prof. Nicolae Belean, directorul Seminarului. În același an cu prilejul hramului bisericii, „*Adormirea Maicii Domnului*”, 15 August 1990, Înalt Prea Sfinția Sa Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, a făcut prima vizită canonică la Alibunar. La Sfânta Liturghie Arhierescă din această zi, alături de Înalt Prea Sfințitul Mitropolit a

servit și Prea Cucernicul Părinte Vicar Moise Ianeș și un număr mare de preoți din tot cuprinsul Vicariatului. Răspunsurile liturgice au fost date de corul Seminarului Teologic din Caransebeș, dirijat de Prof. Nicolae Belean, biserica fiind arhiplină de credincioși din Alibunar, dar și din multe alte localități.

La 20 Noiembrie 1990 în biserica din Alibunar are loc un nou concert duhovnicesc, susținut de corul „Învierea” din Lugoj.

A doua vizită canonică a I.P.S. Mitropolit Nicolae Corneanu, a avut loc la sărbătoarea „*Schimbarea la față*” din 6 August, 1993. La Sfânta Liturghie arhierescă din această măreață a fost hirotonit întru diacon fiul parohiei, tânărul absolvent al Seminarului Teologic din Carasebeș, Lucian Popa. Răspunsurile liturgice au fost date de cele două coruri ale Bisericii ortodoxe române din Alibunar, corul bărbătesc și corul de copii, având ca dirijori pe Dimitrie Lațcu și prof Zăria Bârnea.

Pregătirea pentru aniversarea Centenarului bisericii

Din anul 1995 credincioșii din Alibunar în frunte cu preotul paroh Ionel Mălaimare, încep pregătirile pentru aniversarea centenarului bisericii. În acest scop a fost convocată ședința extraordinară a Aunării parohiale, care a avut loc în Sf.Biserică la 13 Martie 1995. Au participat foarte mulți credincioși din parohie. În această ședință a fost constituit Comitetul de organizare pentru aniversarea centenarului, alcătuit din următorii membrii: Preotul Ionel Mălaimare, președinte, Iosif Gean, Zăria Bârnea, Todor Petrovici, Leri Mengher, Adrian Negru, Mircea Samoilă, Chie Ardelean, Ion Ardelean, Laza Simici, Sima Onciu, Vasile Lotreanu, Dr. Roman Sfera, Ionel Purcar, Românel Almăjan, Pavel Jivan și Petru Bojin. Tot în această ședință s-au constituit și următoarele comisii: Comisia pentru amenajarea bisericii, Comisia financiară și Marketing, Comisia pentru program și amanifestări adiacente, Comisia pentru informare și propagandă, Comisia pentru activ-

itățile tehnice, Redacția ziarului jubiliar, Comisia pentru întocmirea monografiei, Comisia pentru primirea oaspeților și Comisia pentru organizare și cazare.

Consiliul parohial al Bisericii Ortodoxe Române din Alibunar a fost alcătuit din următorii membrii: Preotul Ionel Mălaimare, paroh, Iosif Gean, președinte, Zăria Bârnea, dirijorul corului, Vasile Lotreanu, casier, Chie Ardelean, episcop, Gheorghită Gean, episcop, Petru Roșu, episcop, Filip Șoșdeanu, episcop, Leri Mengher, Ioniță Gean, Viorel Toplicean, Gavrilă Bojin, Milan Gean, Petru Lațcu, Nica Olaru, Iosif Gean (Mărian), Cornel Baba, Adam Toplicean, Sima Ardelean, Dimitrie Murgu, Dr. Roman Sfera, Moise Cornea, Aron Sârbu, Aron Bojin, Ion Draxim, Ion Ardelean și Petru Toth.

În vederea reparării și înfrumusețării bisericii zidite înainte de un veac de vrednicie înaintași, s-a deschis concurs la care s-au anunțat mai multe firme de stat și particulare. Comisia competentă s-a decis pentru Întreprinderea GSP „*Inženjering-Komerc*” din Panciova. Lucrările de reparare a bisericii au început la 7 iunie 1996 și au fost terminate la 8 august 1996. Astfel Biserica a fost îmbrăcată în haină nouă de mare sărbătoare, fiind complet reparată la exterior, de la cruce până la temelie. Deodată cu repararea bisericii s-a făcut și repararea completă la exterior a casei parohiale. Pentru realizarea acestui proiect măreț a fost nevoie de mari mijloace financiare. Și-au dat contribuția toți credincioșii din parohie, fiecare după puterile sale. Majoritatea mijloacelor financiare au fost adunate de la sponsori, prin angajarea Comisiei financiare și de marketing, în frunte cu dl Laza Simici, fiul parohiei, șef contabil la „*IFPA*” din localitate, sponsorul general al Centenarului.

Aniversarea Centenarului

Festivitățile centenarului bisericii românești și a bicentenarului bisericii sârbești (cândva biserică comună) din Alibunar, s-au desfășurat sub genericul „*Zilele de spiritualitate, cultură și sport*” la Alibunar în perioada 14-28 august 1996. Aici au fost incluse festivitățile din cadrul Bis.Ort.Române și Bis.Ort.Sârbe, apoi Marele Festival de Folclor și Muzică Românească din 24 și 25 august 1996, precum și mai multe întreceri sportive.

Festivitățile organizate de Biserica Ortodoxă română au început cu slujba Vecerniei, din preziua Hramului, 14 august 1996. La Sfânta Liturghie din ziua Hramului „*Sfânta Marie Mare*”, alături de preotul paroh Ionel Mălaimare, a servit și P.C. Părinte Teodor Miclea, parohul Uzdinului, iar răspunsurile liturgice au fost date de corul bărbătesc dirijat de prof. Zăria Bârnea și în premieră de Corul Mixt al Bis.Ort. Române din Alibunar, pregătit pentru zilele centenarului de Profesorii Todor Petrovici și Leri Mengher. Acest cor a reprezentat Alibunarul la festival și a obținut diploma festivalului. În orele de după amiază s-a organizat Hora tradițională de „*Sfânta Marie Mare*”, iar după aceea a avut loc turneul final al Cupei „*Libertății*” la mini fotbal.

Festivitatea jubiliară s-a desfășurat în zilele de sâmbătă și duminică, 17 și 18 august 1996. Sâmbătă, pe data de 17 august la orele 12, pe platoul din fața bisericii a avut loc întâmpinarea festivă a Înalț Prea Sfințitului Părinte Dr. Nicolae Corneanu, Mitropolit al Banatului, sosit pentru a treia oară în vizită canonică la Alibunar. Întâmpinarea a fost organizată în mod impresionant de către comisia competentă, iar meritul incontestabil pentru reușita întâmpinare, îi revine în primul rând d-lui prof. Pavel Jivan, președintele comisiei pentru primirea oaspeților. La această manifestare măreață au participat mulți credincioși din parohie iar o contribuție deosebită și-au dat-o copiii și tinerii din parohie, elevii de la școala cu opt ani și de la școala medie. Înalțul ierarh a fost întâmpinat de fanfara din loc și de cele două coruri aparținătoare

Întâmpinarea festivă a Înalt Prea Sfinției Sale dr. Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului (1996)

bisericii: corul bărbătesc și corul mixt, care intonau cu însuflețire imnul arhieresc, dirijați de profesorii Zăria Bârnea și Todor Petrovici. Apoi preotul paroh a adresat Înalt Prea Sfinției Sale cuvinte calde de bun venit, exprimând bucuria și recunoștința personală și a tuturor Alibunărenilor față de Înaltul oaspete care a acceptat să vină la Alibunar spre a binecuvânta biserica și pe credincioși la acest moment unic și măreț. Preotul paroh îi urează Înalt Prea Sfinției Sale sănătate și clipe de deplină bucurie și mulțumire sufletească la Alibunar. I.P.S.P. Mitropolit, mulțumind pentru măreața întâmpinare, își exprimă bucuria personală de a fi pentru a treia oară în vizită canonică la Aliunar, prin cuvintele biblice: „Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într-nsa!”

În continuare în Sfântul locaș a avut loc slujba Te-Deum ascultat cu evlavie și bucurie de credincioșii prezenți. În orele serii, după terminarea vecerniei, în biserică a avut loc lansarea mono-

grafiei „Biserica Adormirea Născătoarei de Dumnezeu din Alibunar”, lucrare de mare valoare pentru biserica noastră, rodul unor cercetări temeinice a dl mr. Adrian Negru, fiul parohiei. La festivitatea lansării au luat parte personalități de seamă din domeniul istoriei și artei I.P.S.P.Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu a adresat cuvinte de laudă autorului, afirmând, printre altele, că „*monografia de față este o biografie semnificativă a bisericii din Alibunar care face ca istoria comunei Alibunar, a parohiei și a bisericii să nu intre în negura vremii. Datorită muncii autorului, despre Alibunar vor afla și alții. Această cărticică ne va ajuta să nu uităm trecutul, căci pe temeliile trecutului zidim viitorul... Prin această carte autorul va avea parte și el însuși de neuitare, monografia contribuind la dăinuirea Alibunarului în eternitate*”. Cu prilejul lansării acestei monografii un grup de eleve din Alibunar au susținut un minunat recital, pregătit cu mult suflet de d-na prof. Persida Gherga. Sufletul tuturor manifestărilor în cinstea centenarului, a fost Sfânta Liturghie de duminică, 18 august 1996. la Sfânta Liturghie Arhierescă, alături de Înalt Prea Sfințitul Părinte Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu, au slujit mai mulți preoți din Vicariatul nostru. În decursul Sf.Liturghii a venit și Prea Sfințitul Episcop Hrisostom de la Vârșeț, care a asistat la Sf.Liturghie până la sfârșit. În cuvântarea Sa I.P.S.P.Mitropolit, plecând de la evanghelia duminicală, a arătat cât de necesară este îngăduința și toleranța între oameni. Trebuie să ne considerăm ca frați și să ne iubim unii pe alții. După terminarea Sf. Liturghii, în restaurantul hotelului „Lovac” a avut loc masa comună festivă cu participarea tuturor invitaților. În după amiaza aceleiași zile în sala Adunării comunale și în holul acestuia, a avut loc o serie de manifestări culturale, care s-au desfășurat sub genericul „*Pictură, tradiție și credință*”. În cadrul acestor manifestări a avut loc o expoziție de cărți vechi bisericești și obiecte de cult, o expoziție de obiecte arheologice descoperite în zona Alibunarului, adunate de Dr. Roman Sfera, fiul parohiei, expoziția dl. Viorel Boleanțu – Paima, pictor din Satu Nou, marcarea împlinirii unui veac de la apariția primei monografii românești ale Alibunarului (1896) de Teodor

Petrișor, precum și un minunat concert de muzică clasică, primul de acest fel în localitatea Alibunar.

În orele serii, pe scena de vară din Alibunar, ansamblul folcloric din localitate a susținut un program artistic bogat, în cinstea Înalt Prea Sfințitului Părinte Mitropolit Dr. Nicolae Corneanu, care după terminarea programului amintit a plecat spre Timișoara, fiind salutat de mulțimea de Alibunăreni, care și-au exprimat speranța reîntâlnirii. Merită menționat că pe tot parcursul manifestării jubiliare o contribuție aparte și-au dat-o, corul bărbătesc și corul mixt, ale bisericii ortodoxe române din Alibunar, care au cântat și la Sfânta Liturghie Arhierescă din 18 august, 1996.

Tot cu prilejul centenarului, a apărut și primul număr al ziarului parohial „*FĂCLIA*”, care a ajuns până în prezent la Nr.5. redacția ziarului fiind compusă din următorii membrii: **Roman Sfera**, redactor responsabil, **Adrian Negru**, **Pr. Ionel Mălaimare**, **Mircea Samoilă**, **Pavel Jivan**, **Ana-Maria Gean**, **Emanuel Onciu**, **Valentin Boraci**, **Persida Gherga**, **Pompiliu Sfera**.

Cele mai noi realizări

În vara anului 1996 s-a demolat clădirea ajutoare din curtea casei parohiale, construită din cărămidă nersă și în locul ei a fost zidită o nouă clădire ajutoare, mai spațioasă, constuită din cărămidă arsă.

În cadrul acțiunii de amenajare a localității Alibunar, acțiune proiectată de Adunarea Comunei Alibunar, a intrat și biserica ortodoxă română, aceasta fiind situată în centrul localității.

În toamna anului 1997 a fost betonat trotuarul din jurul bisericii pe o lățime de doi metri, precum și trotuarul de lângă casa parohială. Mijloacele financiare pentru executarea acestor lucrări au fost asigurate de Adunarea Comunei Alibunar.

A rămas neterminată amenajarea platoului din fața bisericii care, conform proiectului, urmează să fie realizat, tot pe speșele Adunării Comunei Alibunar, în anii următori.

Pe plan cultural – bisericesc, în ultimii doi ani s-a început încă o acțiune de instruire a noilor coriști și cantori bisericești. După terminarea lucrărilor de toamnă din acest an, este planificată o activitate mai intensă de instruire a tinerilor coriști.

Anul acesta românii dreptmăritori din Alibunar au aniversat împlinirea unui veac de la sfințirea bisericii. A fost prilej de aleasă bucurie pentru toți, dar și de pioasă aducere aminte și profundă recunoștință față de înaintații care le-au lăsat în moștenire cel mai prețios tezaur: credința străbună și monumentală biserică. În scopul unei manifestări cât mai reușite, au fost reactivate, atât Comitetul de organizare precum și toate comisiile pentru aniversarea centenarului, care au fost constituite în primăvara anului 1995. Trebuie menționată dorința unanimă a membrilor acestor organe, ca ele să rămână permanente și să acționeze în interesul bisericii ori când este necesar.

Festivitatea jubiliară s-a desfășurat la sărbătoarea „Adormirea Maicii Domnului”, 15 august 1998, care este și hramul bisericii. Cu acest prilej, Prea Sfinția Sa Dr. Laurențiu Streza, episcopul de Caransebeș și locțiitor al episcopului de Vârșeț, a făcut prima Sa vizită canonică la Alibunar. Prea Sfinția Sa a sosit la Alibunar în ziua de 14 august 1998. Credincioșii din Alibunar au organizat în cinstea distinsului oaspete o întâmpinare deosebit de festivă, care a început la orele 10,00 pe platoul din fața bisericii. Au fost prezenți aproape toți copii și tinerii din parohie, mulți dintre ei îmbrăcați în frumoase costume naționale, cu flori, cu coșuri pline cu fructe, cu pâine și sare. La festivitatea întâmpinării și-au dat contribuția cele două coruri ale bisericii ortodoxe române din Alibunar, corul bărbătesc condus de Iosif Gean și corul de fete, condus de Daniela Lelea precum și fanfara din loc. La întâmpinare au participat alături de numeroși credincioși, majoritatea preoților din parohiile românești. Preotul paroh Ionel Mălaimare, a adresat Prea Sfințitului Părinte cuvinte alese de bun venit, menționând printre altele că

*Întâmpinarea festivă a Prea Sfinției Sale dr. Laurențiu Streza,
Episcop de Caransebeș și locuitor de Vârșeț*

„această vizită canonică este o contribuție enormă pentru păstrarea și întărirea credinței și a legii stămoșești”, iar Prea Sfinția Sa mulțumind pentru minunata întâmpinare, își exprimă bucuria de a fi prezent la mărețul jubileu. S-a oficiat apoi în Sfânta biserică slujba Te-Deum. Spre sfârșitul acestei slujbe, Prea Sfințitul s-a adresat creștinilor prezenți cu o cuvântare edificatoare, vorbind despre însemnătatea slujbei săvârșite și despre rolul și puterea rugăciunii în viața credincioșilor.

A urmat apoi în sala casei parohiale o întâlnire a preoților din cuprinsul Episcopiei ortodoxe române a Vârșețului, cu Prea Sfințitul Episcop Dr. Laurențiu Streza, în vederea discutării Statutului de organizare și funcționare a noii Episcopii. După terminarea acestei întâlniri gazdele au pregătit o masă comună festivă în cinstea Prea Sfinției Sale și a preoților prezenți.

Festivitatea jubliară a fost binecuvântată prin Sfânta Liturghie Arhierescă din ziua „Sfintei Mariei Mari” (15 august 1998), care a început la orele 9,30, fiind oficiată de Prea Sfințitul Episcop Dr.

Laurențiu Streza înconjurat de un impozant sobor de preoți. Răspunsurile liturgice au fost date de corul bărbătesc și corul de fete din Alibunar. În cuvântarea Sa, Prea Sfințitul a vorbit despre însemnătatea sărbătorii „*Adormirea Maicii Domnului*” și despre sensul sfințirii bisericii. Sfânta Liturghie a fost înregistrată de postul de Radio și Televiziunea Novi Sad, programul în limba română.

La sfârșitul Sfintei Liturghii, Prea Sfinția Sa a conferit Acte de cinstire preotului paroh, consiliului parohial și adunării parohiale pentru acivitatea desosebită în slujba Bisericii. A urmat apoi un recital în cinstea Maicii Domnului, prezentat de un grup de fete din parohie, care a fost pregătit de d-na prof. Persida Gherga.

După terminarea Sfintei Liturghii la hotelul „Lovac” din localitate a avut loc o masă comună festivă cu toți invitații. La marea manifestare au fost prezente următoarele oficialități: Dl. Pavel Domonji, secretarul provincial pentru exercitarea drepturilor minorităților naționale, dl. Traian Borșan, prim secretar al Ambasadei României la Belgrad, dl. Milan Čuruvia, președintele Adunării comunei Alibunar, dl. Milan Miković, deputat în Adunarea Federală, dl. Srđan Miković, președintele Adunării Comunei Panciova,, dl. Ion Cizmaș, președintele Comunității Românilor din Iugoslavia, reprezentanții Comunității locale din Alibunar, reprezentanții S.C. „*Elba*” din Timișoara, dl Ioța Bulic, redactor

șef și responsabil al săptămânalului „*Libertatea*” și reprezentanții mass-media.

La orele 15,00 în incinta sălii festive a Adunării comunei Alibunar a avut loc vernisajul expoziției de

pictură a pictorului Viorel Boleanțu-Paima din Satu Nou, iar în continuarea în sala mare a Adunării Comunei Alibunar a fost organizat un program literar-muzical la care și-au dat contribuția, alături de moderatorii acestei serate, mr. Adrian Negru și Mircea Samoilă, scriitori de expresie românească de la noi. Onoratului public s-a adresat Prea Sfinția Sa Dr. Laurențiu Streza, care cu cuvinte alese a vorbit despre necesitatea menținerii patrimoniului cultural și spiritual de pe aceste meleaguri. A urmat apoi prezentarea a patru cărți: cartea magistrului Adrian Negru, „*Mic tratat de artă modernă*”, carte de poezii a tinerei poete Ionela Mengher, „*Cuvinte*”, „*Domnia Sa omul*” cartea lui Mircea Samoilă și în final cartea de aforisme a lui Veljko Neškov”. Despre aceste cărți au vorbit d-ni: Slavko Almăjan, Pavel Gătăianț și Dimitrie Miclea. În partea muzicală au participat acordeonistul Aleksandar Jakovljević, solista vocală Daniela Lelea și fratele ei Victor Mălaimare la chitară.

Programul jubiliar a fost încheiat cu „*jocul*” tradițional de Sfânta Marie Mare, care a avut loc pe platoul din fața bisericii.

**MONOGRAFIA „BISERICA
ADORMIREA NĂSCĂTOAREI DE
DUMNEZEU DIN ALIBUNAR” – AUTOR
MR. ADRIAN NEGRU**

Plecând de la semnificația Monografiei Bisericii ortodoxe române din Alibunar, se impune ca în cadrul acestui capitol să prezentăm, foarte concis, unele aspecte ale acestei lucrări valoroase.

Cu prilejul aniversării centenarului zidirii Bisericii ort.rom (august 1996) a apărut Monografia intitulată „*Biserica Adormirea Născătoarei de Dumnezeu din Alibunar*”. Autorul acestei lucrări documentare este mr. Adrina Negru, cercetător în domeniul artelor plastice.

Înainte de scurta Introducere a autorului, preotul parohiei Alibunar, Ionel Mălaimare, semnează o „*Precuvântare*”, în care pune în pagină două personalități ilustre: preotul Nicolae Popoviciu, căruia îi revin cele mai mari merite pentru construirea Bisericii (1896) și Teodor Petrișioru, învățător, autorul „*Monografiei comunei Alibunariu*”, tipărită în anul 1896.

Despre Monografia scrisă de mr. A. Negru preotul I.Mălaimare precizează că este străbătută de dragoste și atașament față de locul natal și fiind în același timp și o contribuție la tezaurul spiritualității românești de pe aceste meleaguri.

Din cuprinsul Monografiei desprindem următoarele segmente: Câteva caracteristice ale vieții obștești în trecut (p.12-13), Viața creștină din zona Alibunarului (14-18), Despre preoții din Alibunar (17-21), Aspecte din trecutul Alibunarului (22-32).

Autorul prezintă aspecte din trecutul Alibunarului, începând cu perioada preistoriei și până la finea secolului al XIX-lea, oferind cititorilor mărturii și date din perioadele menționate. De asemenea descrie situația din Banat în timpul dominației turcești (1552-1716), reținându-se mai mult la perioada austriacă, care este importantă pentru dezvoltarea Alibunarului.

În anul 1768 s-a înființat Confiniul militar. Până la desființarea acestuia, în anul 1872, Alibunarul face parte din componența Graniței militare.

În timpul Revoluției de la 1848-1849 la Alibunar s-au petrecut evenimente importante. Anume, aci s-a organizat tabăra sârbească, care va purta lupte crâncene cu revoluționarii maghiari. Mr.A.Negru arată suferințele locuitorilor în satul incendiat în care și biserica este jefuită iar arhiva arsă complet. Se menționează și alte momente din trecutul istoric.

În partea doua a lucrării autorul expune date despre arhitectura bisericii (influențe, caracteristici stilistice), despre construirea acesteia (p.33-46), pictură și sculptură (47-54).

Cartea este ilustrată cu fotografii ale picturilor din interiorul bisericii și cu alte fotografii interesante din viața culturală, cu portul din acele vremuri etc.

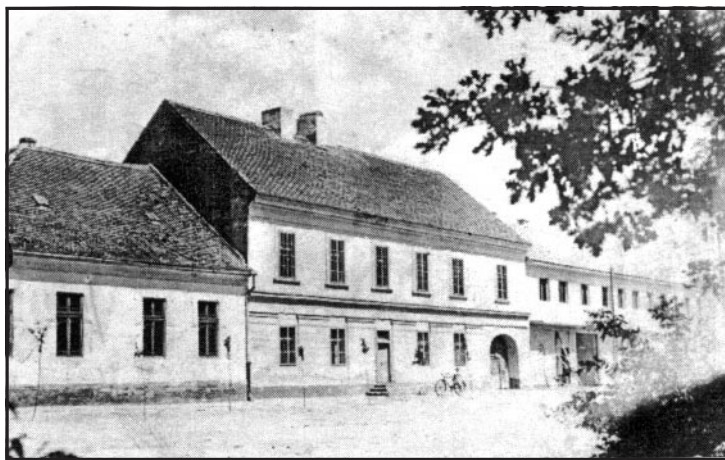
De remarcat că în lucrare se subliniază contribuția Bisericii ort.rom. și a slujitorilor ei la păstrarea conștiinței naționale și a credinței strămoșești în timpurile grele din perioadele oprămirii străine.

* * *

În studiul „*Despre Școala de zugrăvi din Srediștea Mare*” (apărut în revista „Lumina” 1998/2, pag.67-69), mr. Adrian Negru consemnează că la Alibunar în Biserica ortodoxă sârbă cu hramul Bunăvestiri se află icoana „*Învierea lui Cristos*” pictată în anul 1760, autorul fiind Gheorghe Diaconovici.

Se presupune că primul iconostas al bisericii comune pentru români și sârbi până în anul 1872, a fost pictat de Diaconovici. Această teză este confirmată prin faptul că în Colecția Eparhiei Vârșețului se găsesc cinci icoane preluate din biserica din Alibunar, fiind restaurate de către Muzeul național din Belgrad. Evenimentele din timpul revoluției de la 1848-1849 când în răzmerița acestei revoluții a ars o mare parte din localitate, precum și întreg interiorul bisericii, împreună cu arhiva comună, ne determină să credem că icoanele amintite sunt doar rămășițele iconostasului integral.

Această teză o susține, credem pe bună dreptate, mr. A.Negru în lucrarea apărută în revista „Lumina” din Panciova.

Vechea casă parohială (capela la etaj)

DOUĂ SECOLE ALE BISERICII ORTODOXE SÂRBE

După cum am amintit în cele precedente, actualul templu sacru al ortodocșilor sârbi (un secol a fost comun cu cel al românilor) a fost înălțat în urmă cu mai bine de două secole. La doi ani după ce a fost terminată, deci în anul 1798 biserica a fost sfințită de episcopul Iosif Jovanović-Šakabenta.

În străvechea biserică sârbească zidită în urmă cu mai bine de două sute șaiszeci de ani după atestările documentare au oficiat următorii preoți: **Nestor Marković** (1773), **Nikifor Popović**

(1773-1797) **Stefan Lacković** (1788) și **Dimitrije Nedić** (1797). Este evident că au mai fost și alți preoți în perioada aceasta în Alibunar dar despre ei nu avem date.

Cărțile vechi bisericesti au fost arse în anul 1848 în timpul cunoscutei revoluții despre care am vorbit la capitolul corespunzător. De aceea, în faza actuală a cercetării noastre nu dispunem de date referitoare la preoții ce au servit în biserica actuală între anii 1797-1848. Totuși din analele biserici putem releva că până în anul 1849 paroh la biserica sârbească (pe atunci și a românilor din localitate) a fost Filip Gean (decedat în anul 1867). Din anul 1849 până în anul 1857 paroh a fost George Popovici și Nicolae Gean, capelan (1849-1889) iar mai de parte preoți au fost după cum urmează: Pe-

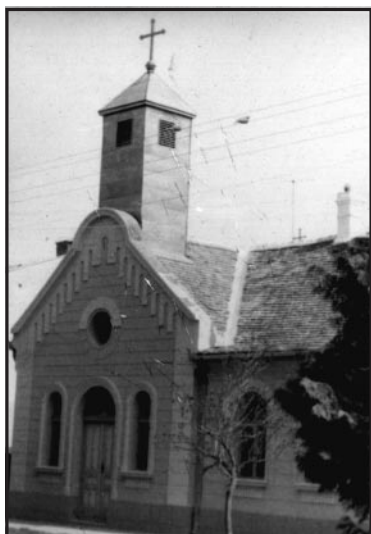
tar Telanović, capelan (1851-1869), Jovan Bošković, capelan (1868-1874), Sava Cvejić, paroh (1890-1893), Nikola Marković, paroh (1893-1894), Maksim Ćirić (1894-1896), Dušan Gajić (1896-1899), Mihajlo Galkanović (1900-1912), Slavko Rakić, administrator (1912-1913), Radivoj Stanižar (1913-1923), Todor Slankamenac (1923-1953), Radivoje Grozdanov (1953-1954), Velimir Slavković (1955-1972) și actualul preot Momir Ranković din anul 1972 și până în prezent.

Registrelle bisericești, după cum am mai amintit se păstrează doar din anul 1849. În aceste documente la început au fost înscrși sârbi și românii (nou-născuți și decedați) iar odată cu despărțirea bisericilor și registrele se poartă separat.

Prima casă parohială a fost donată de Radovan și Persida Rajin și clădită în anul 1907. Din unele însemnări efectuate în letopisețul din 1923-1939 întocmit de preotul Teodor Slankamenac consemnă că în perioada respectivă în Alibunar cele mai multe familii poartă numele: Dadić apoi Tubić, Srećkov, Nikolić, Kravarski, Jankov, Damijanov, Ružić, Rajić, Basarlić, Bitević, etc. În această erioadă familiile de origine sârbe din Alibunar au sărbătorit următoarele haramuri ale casei: Sv.Jovan (62 de familii), Sv. Nikola (58 de familii) Đurđica (39 de familii), Arh Mihajlo (28), Sv. Paraskeva (32 de familii), sau mai sărbătorit și sărbătorile Đurđevdan, Mitrovdan și altele.

Actuala biserică este într-o stare dezastruasă dar în ultimu timp se întreprind unele lucrări de ameliorare. Astfel, în urmă cu câțiva ani a fost reconstruit zidul ce înconjoară biserica iar în anul curent s-au efectuat lucrările la protejarea zidurilor de ingrasie prin depunerea materialului izolator din plastică italiană.

BISERICA ROMANO CATOLICĂ DIN ALIBUNAR

Biserica romano-catolică din Alibunar este situată în centrul localității și a fost construită în a.1913. În acel an a fost și sfințită. Ideea despre construirea bisericii datează de la sfârșitul secolului al XIX-lea, inițiatori fiind persoane ilustre din loc, medici, farmacist, avocat. Propunerea a fost ca biserica să fie construită în parc pe lângă biserica sârbească și românească, manifestându-se, astfel, armonia dintre națiunile care secole de-a rândul trăiesc împreună. Dar au fost și împotriviri din partea cercurilor bisericesti din cauza poziției

care nu corespunde canoanelor arhitectonice romano-catolice, totuși localnicii au hotărât ca locația viitoarei biserici să fie în parc și în locul acela a fost ridicată clopotnița din material de lemn.

Din lipsa de mijloace financiare, localnicii au construit bisericuța actuală pentru ca ulterior când vor fi mijloace necesare să ridice o biserică monumentală în parc. Ideea incipientă nu s-a realizat.

În a.1998 clopotnița din locul prevăzut pentru viitoarea biserică a fost mutată în formă de turn pe bisericuța existentă.

NOTE:

1. Procesele verbale ale Comitetului bisericesc ortodox român din Alibunar
2. Cărțile matricole ale bisericii ortodoxe române din Alibunar
3. T.Petrișioru, „Monografia Comunei Alibunariu”, Caransebeș, 1896
4. N. Corneanu, „Monografia eparhiei Caransebeș”, Caransebeș, 1940
5. A.Negru, Monografia „Biserica Adormirea Născătoarei de Dumnezeu din Alibunar”, 1996
6. Însemnări de pe cărțile de slujbă ale Bisericii Ortodoxe Române din Alibunar

Episcopul Romano-catolic Laslo Hužvar din Zrenjanin împreună cu preoții Momir Ranković și Ionel Mălaimare, cu prilejul sfințirii clopotniței bisericii romano-catolice din Alibunar (11.10.1998.)

CAPITOLUL VIII

VIAȚA CULTURAL-ARTISTICĂ A ALIBUNĂRENILOR

Întocmirea unei sinteze a evoluției activității cultural-artistice alibunărene este o încercare ambițioasă și totodată destul de dificilă. De aceea, pe lângă atenția deosebită acordată, capitolul consacrat acestei activități specifice, poate fi imperfect. Totuși, dacă prin sistematizarea datelor elaborate în această lucrare, vom reuși să argumentăm, că în secolul lăsat în urmă, la Alibunar s-a desfășurat o intensă viață culturală, atunci ne-am atins scopul propus.

În această localitate prosperă, ca și pretutindeni în Banatul nostru, emanciparea duhovnicească, dar în bună măsură și cea culturală, mai cu seamă la sfârșitul epocii moderne și perioada incipientă a celei contemporane, a fost organizată și facilitată de școală și îndeosebi de biserica ortodoxă, milenară. Astfel, credința, sărbătorile tradiționale și datinele populare sunt tenace și durabile, ele fiind primele forme ale procesului evolutiv cultural al sârbilor și românilor din localitate. Dealtfel în Alibunar aceste entități conviețuiesc în relații pașnice, câteva secole, iar peste o sută de ani au avut și locașul sfânt comun.

Referitor la epoca contemporană, pe linie culturală, se cuvine să fie menționate ultimele decenii ale secolului precedent. Practic, în această perioadă, la Alibunar, începe, propriu zis, activitatea culturală, într-o formă mai organizată și mai susținută. Astfel, datorită unor surse scrise, aflăm că în anul 1886 a luat naștere „*Reuniune de cântări...*” (*Pevačko drustvo*), care în anul 1923 se numește „*Zora*”. Probabil că în această reuniune au fost incluși membrii

sârbi dar și români, având în vedere faptul că etniile acestea până în anul 1872 au avut aceeași biserică, chiar și preot comun.¹

Activitatea corală

Primul cor românesc, bărbătesc, al Bisericii Ortodoxe Române din Alibunar a luat ființă în anul 1890. Corul a avut 28 membrii iar la pupitrul dirijoral a fost învățătorul Teodor Petrișor, care a venit în Alibunar din România în anul 1889.²

Perioada amintită în prealabil se caracterizează prin intensificarea activității corale în Alibunar. La început, corul bisericesc a interpretat piese sacre de autorii români, pe patru voci. Din anul 1895 a fost înființat primul cor mixt românesc condus de Iulian Popović. Din anul 1912 până în anul 1914, corul a fost dirijat de învățătorul Nicolae Păsulă (o scurtă perioadă conducătorul corului a fost și Teohar Strizu³).

În anul 1914, când a început Primul război mondial, corul și-a întrerupt activitatea. Este reorganizat în anul 1918 de preotul Nicolae Popovici-junior, care împreună cu țăranul Gheorghe Simici (care a fost și dirijor) instruiesc corul bisericesc bărbătesc. Din anul 1924 la pupitrul dirijoral a venit Petru Lațcu (născut la Alibunar în 1901 decedat în 1967).

Tot în perioada respectivă, mai precis în anul 1923, a fost înființată și Reuniunea de cântări și citire „*Doina*”. Reuniunea, a funcționat mult timp în cadrul Bisericii Ortodoxe Române din localitate, fiindcă altfel nu au acceptat-o oficialitățile. În cadrul Reuniunii au fost incluse, corul bisericesc, care a cântat și piese muzicale laice, o modestă bibliotecă și fanfara nou înființată. Sediul Reuniunii a fost în Casa Parohială unde s-au efectuat și repetițiile secțiilor.

Despre reputatul dirijor Petru Lațcu, care după cum am văzut, și-a început activitatea dirijorală la un an de la înființarea Reuniunii, putem remarca că a fost un mare entuziast cultural. Pe lângă cor a

Corul „Doina” – dirijor Petru Lațcu (1929)

condus și fanfara din perioada incipientă și a format echipa de dansatori – călușari (joacă numai bărbații). Petru Lațcu a condus corul „Doina” până în anul 1930. Într-o perioadă (1925-30) au existat două coruri: cel în care au participat membrii mai în vârstă și se numea „Corul bătrân”, condus de țăranul Gheorghe Simici. Corul denumit „cel tânăr” a fost dirijat de țăranul Petru Lațcu.

Din anul 1930, în fruntea corului unificat s-a găsit țăranul Stevan Almăjan, care la scurt timp a părăsit lumea aceasta, iar bagheta a fost preluată de fiul lui Vichentie-Chentă Almăjan (tot țăran), care conduce corul românesc până în anul 1935. Din acest an, la pupitrul dirijoral a revenit Petru Lațcu și conduce corul cu succes până în anul 1965 (cu o scurtă întrerupere în perioada dintre anii 1943-1946 când în fruntea corului se găsește învățătorul contractual Alexandru Crișan, care a fost și un excelent solist vocal. Corul și-a atins apogeul chiar sub bagheta lui). În perioada anilor patruzeci, atunci când corul a fost condus de învățătorul Crișan, coriștii și-au însușit numeroase piese corale, iar un solist excepțional al corului a fost Roman Malița măcelar, mai târziu funcționar și director al întreprinderii comerciale „Sloga” din localitate.

Din anul 1965 până în anul 1994, deci aproape trei decenii neîntrerupt, în fruntea corului bisericesc (care în această perioadă

mai puțin a interpretat piese corale laice), s-a găsit Dimitrie-Tie Lațcu (născut în 1922 și decedat în anul 1994. A fost fiul lui Petru).⁵

Până în anul 1997 corul bisericesc este instruit (într-o perioadă și dirijat) de profesorul Zăria Bârnea. Actualul conducător al corului este țăranul Iosif Gean-Găicioni, care este și președintele Comitetului Parohial de mai mult timp.

Pe lângă corul bisericesc românesc care până la sfârșitul celui de al Doilea război mondial a fost și cor laic, în anul 1946 și-a început activitatea corul mixt laic, înființat și dirijat de învățătorul Octavian Trifu (în anul 1953 figurează ca președinte al Societății culturale „*Doina*”). Învățătorul Trifu a condus corul până în anul 1953. În anul 1951, Zăria Bârnea junior, pe timpul acela elev al Școlii Normale din Vârșeț, în vacanța din sezonul estival, a înființat și dirijat corul mixt al elevilor și tinerilor din localitate. Corul a concertat la Seleuș și la Alibunar de „*Sfântă Mărie*” ruga localității, sau „*Născătoarea de Dumnezeu*” sărbătoare, care este hramul bisericii. Același, Zăria Bârnea, în anul 1953 este numit învățător la Alibunar, localitatea lui de obârșie, unde într-o perioadă instruieste corul și fanfara.

În anul 1955, învățătorul (mai târziu profesor) Todor Ghilezan, reînființează corul mixt. Membrii corului au fost de naționalitate români și sârbi și au interpretat cântece în ambele limbi. Astfel, amintim două cântece pe care le-a interpretat corul în perioada respectivă: „*Pescărușul*” (în limba română) și „*Kolo*” de Isidor Bajić (în limba sârbă). Printre coriștii excelenți s-au distins medicul veterinar Traian-Traicu Jivan (originar din Vladimirovaț), funcționarul Traian Duluj, Dimitrie Lațcu (țăran) și Virginia – Ginuța Popovici, profesoare, care a cântat melodii solo foarte frumoase.⁶

Cu regret constatăm că, corul mixt sau bărbătesc laic nu și-a continuat activitatea susținută și pe parcursul anilor. Putem aminti că acest cor laic apare sporadic doar ca o sclipire, la unele manifestări culturale. Profesorul Nicola Pascu (a venit la Alibunar în anul 1970, unde a rămas aproape 6 ani) împreună cu Zăria Bârnea, au încercat să reorganizează corul și fanfara. Încercări serioase de

Corul mixt (1996)

a reanima viața corală laică întreprinde și profesorul Todor Petrovici din anul 1976. Corul instruit de acest bun cunoscător al muzicii corale, participă la unele manifestări de amploare. Un deosebit succes, corul laic l-a avut în anul 1996 când a concertat cu prilejul centenarului Bisericii Ortodoxe Române și Festivalul de Folclor și Muzică Românească, care a avut loc la Alibunar. În anul 1996, corul mixt a fost dirijat de Todor Petrovici și instruit de Zăria Bârnea și profesorul de muzică Leri Mengher, care a dirijat și corul de fete al Liceului de Economie „D. Obradović” din Alibunar.

După cum putem concluda din cele precedente, corul bisericesc, de la înființare și până în zilele noastre, a avut o activitate susținută. În repertoriul corului au fost incluse piese corale sacre, dar cum am mai amintit, într-o perioadă, acest cor a pregătit și piese laice de compozitori români, care au fost interpretate la manifestările cultural-artistice. Astfel, într-un articol din presa vremii (anul 1937) se menționează despre corul din Alibunar: „*Remarcăm din partea corului »Cântece populare« de I. Perian, piese tehnicește vorbind, grele chiar și pentru un cor cu multă experiență, ușurința cu care au cântat, echilibrul vocilor, armonia în-*

tregului, ne dă măsura valorii superioare, atât a corului cât și a dirijorului (Petru Lactu n.n.)”.⁷

În perioada incipientă și corul bărbătesc românesc a participat la numeroase manifestări de amploare dintre care amintim cea din Biserica Albă (1907) și Festivalul corurilor din Timișoara (1912).

După cum am arătat în prealabil, în perioada postbelică, mai cu seamă în faza incipientă a anilor cincizeci, corul mixt și bărbătesc laic a fost divizat de cel bisericesc. Aceasta, am putea spune, că a fost doar formal, fiindcă în corul laic au fost incluși mulți interpreți care au cântat în formația corală a bisericii. În perioada de după cel de al doilea război mondial, corul laic a concertat în mai multe localități de la noi dintre care amintim: Alibunar, Ovcea, Vârșeț, Nicolinț, Coștei, Vlaicovăț, Seleuș ș.a.m.d.

Trebuie să menționăm că și în cadrul Bisericii Ortodoxe Sârbești a fost înființat un cor. Despre acesta, preotul Todor Slankamenac a scris: „În anul 1925 pe data de 16 aprilie, în alaiul ce mergea în fața carului cu cele trei clopote, era și corul”⁸.

Corul Bisericii Ortodoxe Sârbe a avut excepționali coriști care au cântat o perioadă lungă de timp. Dintre coriștii cei mai activi îi amintim pe următorii: Živa Damijanov, Tanasije Jovanov, Živa Bitević, Mila Rajić, Velimir Petrov și Ljubiša Ilić. Buni conducătorii ai corului sârbesc au fost Živa Rajić și Ivan Basalić (ambii au fost țărani).

Astăzi, la biserica sârbească cântă ocazional grupul de cântăreți: Slavomir Dadić, țăran (conducătorul grupului de cântăreți) Brana Damijanović, Perica Momirov, Radoslav Gligorijev, Vita Živanov, Jova Stojadinov, Živa Dadić, Miroljub Čirić, Aleksandar Belić, Jovan Rajin, Živa Damijanov, Steva Basalić și Milan Živkov.

Pe lângă corul adulților o activitate tradițională în această localitate o are și corul de copii. Presupunem că a fost înființat în anul 1899 de învățătorul Teodor Petrișor, în cadrul Bisericii Ortodoxe Române (pe un tricolor care se păstrează la biserică – înramat în anul 1997 cu sprijinul avocatului Viorel Berlovan – cu fir de aur este semnat: „Cristos a înviat, corul de fetițe și copii, 1899”). Pe o

candelă din fața „Ușilor Împărățești” este gravată următoarea inscripție: „*Corul de copii 1900*”. Corul de copii bisericesc, românesc, după o pauză îndelungată a fost reînființat în anul 1988. Este vorba de grupul de cântăreți format din copiii care au urmat orele de religie. Corul a fost instruit de preotul paroh Ionel Mălaimare și cantorul Iosif Gean. În anul 1991 a fost înființat corul mixt de copii, pe două voci, în frunte cu dirijorul Zăria Bârnea, care în anul 1993 înființează un cor pe trei voci, iar în anul 1994, cel de al doilea cor bisericesc, format din preșcolari și elevii cursurilor inferioare a Școlii Generale.

Cu certitudine putem menționa că și activitatea corală în cadrul școlii are o tradiție seculară. Este cert, corul școlar participă la diferite manifestări ocazionale și la sărbători. În cele ce urmează vă prezentăm un exemplu ilustrativ (din „*Nădejdea*” 1936): „*La serbarea de Crăciun a participat și corul copiilor instruit și dirijat de învățătorul Constantin Arhire...*”.

În perioada postbelică propagatorii demni ai cântecului coral școlar sunt profesorii de muzică: Zăria Bârnea (astăzi, pensionar), Todor Petrovici (actualmente profesor la Școala Generală) și Leri Mengher (profesor la Liceul de Economie și alte școli generale). Datorită muncii perseverente a acestor muzicienii, corurile școlare au fost încununete în nenumărate rânduri cu lauri. Astfel, corul Școlii Generale „*Frăție și Unitate*” din localitate (dirijat de Zăria Bârnea din anul 1953 până în anul 1991) a obținut zeci de locuri de frunte în comună și câteva locuri secunde la întrecerile zonale. Mai târziu, corul școlii instruit și dirijat cu măiestrie de Todor Petrovici, de asemenea a cucerit locuri de frunte în cadrul comunei noastre, la emulațiile zonale dar și cele de rang provincial și republican (amintim locul secund în Republica Serbia la Leskovac în anul 1995). La fel și corul de fete de la Liceul de Economie, mai cu seamă sub bagheta dirijorului Leri Mengher, obține succese excepționale (amintim medalia de argint cucerită la Întrecerile provinciale). Demn de amintit este faptul că aceste coruri ale elevilor au inclus copii de mai multe naționalități dintre care cu preponderență, români și sârbi, care împreună au cântat în ambele limbi.

În cele ce urmează vă prezentăm tabelul coriștilor. Unii dintre ei au cântat în faza incipientă, alții în perioada interbelică iar câțiva cântă chiar și în zilele noastre. Mulți dintre coriști amintiți au cântat doar în corul Bisericii Ortodoxe Române dar alții au cântat și în corurile laice. Știm că nu am avut posibilitatea să cuprindem pe toți coriștii în acest tabel, dar intenția ne-a fost să redăm cât mai multe nume a iubitorilor cântecului coral: Teodor Petrișor (dirijor), Iulian Popovici (dirijor), Nicolae Păsulă (dirijor), Teohar Strizu (conducător), Nicolae Popovici (dirijor), Gheorghe Simici (corist și dirijor), Petru Lațcu (corist și dirijor), Stevan Almăjan (corist și dirijor), Vichentie Almăjan (corist și dirijor). Vichentie Boșco (tenor), Trăian Bojin (tenor), Moisă Bojin – Țâpligă (tenor excelent), Dimitrie Lațcu – Lățconi (tenor), Iosif Obădean (tenor), Trăian Mengher (bariton), Sima Laza, (bariton), Sima Ardelean (bariton), Iosif Bojin – Pod, Moisă Costici, Stevan Bierariu, Iosif Lațcu (coriști enumerați în prealabil au cântat în perioada dintre ani 1890-1930 iar unii dintre ei chiar și mai târziu). Ștefan Gean – Găicioni (a cântat din anul 1916, de la vârsta de 13 ani. La început la tenor iar mai târziu la bariton și bas – a fost unul dintre cei mai buni basiști și a cântat la cor 72 ani, până în anul 1988 Jiva – Jică Stângu (a cântat la cor mulți ani, până la adânci bătrânețe), Dimitrie Lațcu (corist și dirijor), Nicolae Olaru (membru de onoare al corului – a donat bisericii sume însemnate de bani – mare sufletist care actualmente trăiește în America) Gheorghe Murgu (tenor), Zăria Bârnea senior (tenor), Nicolae Simici (tenor), Iosif Gean (tenor) Nicolae-Nica Olariu (tenor), Paia Rujan, Pau Olaru (bas), Trăian Negru (bas), Trăian Bârnea (bas), Moisă Cornea-Arapu (bariton – în anul 1998 împlinește 79 ani iar de 60 de ani cântă la cor), Valeriu Caragea (a fost și casier), Pavel Stângu, Moisă Dalea, Iosif Lațcu, Trăian Clepan (a fost și cantor), Gavrilă Bojin (este și cantor), Filip Șoșdean, Nicolae Duluj, Petru Șamant, Mihai Olaru, Ioța Bocșan, Paia Zăria, Cornel Baba, Milan Roșu, Ion Ghergha, Moisă Stângu, Dimitrie Marina, Trăian Mengher, Octavian-Tavi Clebeț, Păun Boroancă, Ioța Olaru, Zăria Berlovan, Ion Bojin, Petru Sobin, Gheorghe Gean, Trăian Trifu -Trăica,

Corul bisericesc

Dimitrie Murgu, Gheorghe Lațcu, Iosif Gean (este și cantor), Dimitrie Gătăianț, Pau Stângu, Cornel Iovanov, Iosif Olaru, Iosif Bojin. Din corul care a participat la aniversarea centenarului în 1996, au făcut parte: Nicolae Bocșan, Cornel Boraci, Zăria Olaru, Ionel Ardelean, Nicolae Ciura, Mugurel Clepan, Lucian Mengher, Gheorghe Șoșdean, Viorel Rujan, Milan Gean, Viorel Muntean, Marinel Roșu, Iosif Roșu, (toți au cântat la tenor, instruiți de Zăria Bârnea), Ștefan Gean, Iosif Gean, Păunel Olaru, Lavinel Ardelean, Ionel Trifu, Trăienuț Bârnea, Adi Mengher, Matei Gean, Lavinel Roșu, Cristian Mălaimare, Dorian Romanovici, Trăian Trifu, Petru Lațcu, Ghiocel Bojin, Romănel Toplicean, Petruț Ardelean, Marcel Olaru și Daniel Trifu (bariton – instruiți de Leri Mengher care a instruit și corul de fete de la Liceul Economic cu care s-a format corul mixt dirijat de Todor Petrovici).

În continuare vă prezentăm membrii actualului cor (1998): Petru Șământ, Filip Șoșdean, Petru Thot, Ion Draxin, Iovan Duțu, Pavel Stângu, Cornel Baba, Gheorghe Gean (toți la tenor), Iosif Gean (este și conducător), Gavrilă Bojin, Iosif Gean, Nicolae Ciura, Nicolae-Nică Olaru, Iosif Olaru, Iosif Bojin (toți tenor „doi”) Sima Călina, Dimitrie Mărgan, Petru Lațcu, Trăian Roșu, Viorel

Rujan, Petru Ardelean, (toți cântă la bariton), Moisă Cornea-Arapu, Octavian Clebeț, Traian Bârnea, Gheorghe Lațcu, Gheorghe Trifu și Jezdimir Popović (toți la bas).

Formația instrumentală de suflători

Fanfara a fost înființată în anul 1923, în cadrul Reuniunii „*Doina*” la inițiativa domnilor: dr. Ioan Jianu jurist și deputat popular, Emil Jianu comerciant (primul președinte), Nicolae Popovici – junior preot și Adam Gherga, țăran și comerciant cu cereale. Este a treia fanfară românească din Banatul nostru după cea din Coștei și Deliblata.

Fanfara prima dată s-a prezentat în fața publicului din Alibunar în 8 martie 1924 („*Graiul Românesc*” Nr. 11. din 23 martie 1924, pag. 2) Pe data de 15/28 aprilie 1924 în a doua zi de Paști, la concertul care a avut loc în sala mare a hotelului „*Banat*”, fanfara s-a prezentat cu un „*marș*” și „*Doina Alibunarului*”, compoziție de Pantelie Drăghici.

În această perioadă fanfara a interpretat compozițiile „*Hora*” și „*Marinarul*”.

Primul instructor al fanfarei a fost Pantelie Drăghici, reputatul dirijor din Coștei. Mai târziu instructorii fanfarei au fost și Iosif și Romulus Micu, deasemenea, dirijori din Coștei. Din anul 1925 până în anul 1930 fanfara a fost dirijată de țăranul și conducătorul corului Petru Lațcu. Din anul 1930 la pupitru dirijoral al fanfarei a fost țăranul Stevan Almăjan și fiul său Vichentie Almăjanu până în anul 1935. Din anul 1935, până în anul 1943 bagheta dirijorală iarăși îi revine lui Petru Lațcu. Din anul 1943 până în anul 1947 în fruntea fanfarei se găsește învățătorul Alexandru Crișan. După ce învățătorul Crișan a plecat la Uzdin (mai târziu se întoarce în România) fanfara este condusă de Petru Jura din 1948 (P. Jura țăran originar din Alibunar, născut în 25 iunie, 1909 decedat în 30 august 1991). În această perioadă, (1947-1950) un excelent in-

Fanfara din anul 1929

structor al fanfarei a fost dirijorul de origine italiană, Albertto-Berto Manzano (a locuit la Banatski Karlovaț iar din anul 1950 la Uzdin). Din anul 1950 și până în anul 1954 dar periodic și mai târziu, instructori fanfarei „*Doina*” au fost Octavian Trifu, Petru Jurca (din Vlaicovăț) și Zăria Bârnea, junior. Din anul 1948 până în anul 1991 conducătorul fanfarei a fost Petru Jura din Alibunar care, după cum vedem timp de 43 de ani a condus fanfara „*Doina*”.¹⁰ Datorită angajării acestui entuziast formația de suflători a avut pe parcurs activitate susținută în perioada postbelică. Prin anii optzeci a fost una dintre cele mai active fanfare din comuna Alibunar și de aceea în anul 1986, Adunarea comunei procură fanfariștilor prima uniformă–costum de haine albastră și șapcă. Din anul 1991 fanfara nu mai are un dirijor oficial ci drept responsabili devin: Gheorghe Șoșdeanu și Nicolae Ciura.

Pe parcursul anilor fanfara „*Doina*” s-a prezentat la numeroase manifestări culturale, la aniversări și funeralii. Dintre localitățile în care au concertat amintim următoarele: Alibunar, Vârșeț, Begheiți, Ecica, Uzdin, Seleuș, Ilandža, Dobrița, Banatski Karlovac și altele.

În cele ce urmează prezentăm membri din perioada când s-a înființat fanfara și până în zilele noastre. Traian Mengher, Gheorghe

Fanfara de prin anii '80 cu dirijorul P.Jura

Rujan (bas fligorn), Luca Gherga (bas fligorn), Trăian Crăciun – Raudi (clarinet), Stevan Martin – Berariu (bas), Moisă Gean – Cocoș (bas), Gheroghe Trifu (croitor – a fost președinte), Petru Lațcu (dirijor), Aron Doban (fligorn), Ștefan Roșu – Chiciu (nu a cunoscut nota, dar a fost un excelent fligornist), Trăian Bojin (fligorn), Dimitrie Marina (toba mică), Sima Jura (clarinet), Sima Tămaș (flaut), Iosa Stan – Gruică (trompetă) Petru Gean – Duia (trompetă), Petru Jura și Trăian Clepan, Zăria Bârnea, Stevan Stângu, Chentă Roșu, Iosif Cărăbaș și Nicolae Cădar.¹¹

În perioada dintre anii 1930-1952 și mai târziu, în rândul fanfarei sunt incluși și alți fanfariști: Andrei Șoșdeanu – Puiu (piculină), Nicolae Ciura (flaut, iar mai târziu taragot), Nicolae Trifu, Aurel Roșu, Petru Țăran, Filip Șoșdean (toți au cântat la clarinet), Iovan–Niță Iacob, Trăian Picioane, Octavian Clepan, Petru Roșu, Iosif Olaru, Ștefan Gean (toți au cântat la fligorn), Valeri Jura, Iosif Bojin – Pod, Trăian Costici, Gheorghe Gean, Dimitrie Ghegea (bas fligorn), Nicolae Mărgan (eufoni), Trăian Popa, Gheorghe Murgu, Ioța Mengher, Nicolae – Nica Olaru, Petru Thot, (trom-

Fanfara din anul 1996

pete), Valeriu Iovanov, Trăian Gean, Moisă Cornea–Arapu, Petru Mureșan, Pavel Stângu (au cântat la bas), Iosif Tămaș, Pișta Vereș (toba mică) Ilia Gean (corn, bas și talere) Iosif Bojin–Bagea (talere), Milan–Lani Roșu, Gheorghe Gean Stănconi (toba mare), Moisă Gean, Vichentie Trifu, Cornel Iovanov, Petru Muntean, Iosif Lațcu și Nicolae Murgu.

Actuala formație de suflători are următorii membrii (1998): Ionel Iorgovan, Tiberiu Belgea, Romănel Mihailovici, Gheorghe-Gică Șordean (toți cântă la saxofon), Nicolae Ciura (taragot), Iosif Olariu, Nicolae Miloș (fligorn), Iovan Mureșan (trompetă), Nicolae-Niță Olaru (alt corn), Ilia Costici, Gheorghe-Ghiță Gean (bas fligorn), Petru Mureșan (bas).¹² Activitatea fanfarei în această perioadă lasă de dorit. Dar spunem noi: este bine că există și se prezintă modest la diverse manifestări și funerarii. Nu știm dar acești fanfariști vor lăsa „urmași”, care să redobândească renumele formației din anul 1937, despre care în presa vremii a scris: „*De o pregătire desăvârșită dă dovadă și fanfara prin piesa »Pot-puriiu«, bucată de mari proporții și totodată, pretențioasă, la anu-*

*mite desteritați și resurse din partea executanților. Totuși, rezezi-
ciunea cu care fanfariștii se adaptează la diferite schimburi de tact
și de măsură, pe care le reclamă acest gen de piesă muzicală,
atenția acordată a dirijorului (P.Lățcu n.n.), care face obișnuite
treceri pe nesimțite. Totul dovedește a fi la înălțime”¹³.*

Formații instrumentale și interpreți de muzică populară

În perioada interbelică, dar și în trecut muzicienii din Alibunar nu au activat în mod organizat. Pe timpul acela, muzica românească, la unele veselii a fost interpretată de lăutarii din localitatea dealtfel autodidacți cu calități muzicale suspecte. Nici interpreții de muzică sârbească nu au fost afirmați. Totuși, în perioada dintre cele două războaie mondiale a existat un violonist excelent, care se numea Petru Stângu – Mârza, de profesie comerciant, despre el se spune că a fost un pasionat muzicean, care a cunoscut și notele, însă a cântat mai mult pentru prieteni, în cercuri restrânse.¹⁴

Din cele consemnate în Cronica bisericii sârbești, deducem că în anul 1925 la Alibunar a existat un taraf de tambure care a interpretat cântece sârbești.¹⁵

În perioada postbelică, prima orchestră de muzică populară care (a cântat melodii românești și sârbești) a fost înființată în anul 1950. Printre aceia care au inițiat și susținut înființarea orchestrei se enumără Octavian Trifu, Zăria Bârnea (elev, a cântat la vioară și chitară), și Iosif Berlovan (a fost violonist de bază și într-un timp conducătorul orchestrei). Orchestra a fost formată în cadrul S.C. „Nușić” și S.C. „Doina” cum a și fost numită.

În perioada anilor 1950-1960 dar și mai târziu, din orchestră au făcut parte următorii instrumentiști: Iosif Berlovan – Tata Leca, funcționar, Vichentie Almăjan, țăran (vioară), Zăria Bârnea, învățător (violină și chitară a instruit mult timp și orchestra de elevi), Todor Ghilezan (violină), Momčilo–Moma Šiljnović, învățător (chitară și violină – a fost și un bun instructor, în sensul că

Orchestra „Doina”

a inițiat în tainele interpretării la chitară mai mulți elevi), Iosif Rașcu, (violină), Milan Iorgovan (violă), Petru Bojin–Fini (vioară), Ilia Gean (contrabas), Valeri Jura (țambal și taragot), Vasile Dan–Vaia (țambal, a fost și instructorul orchestrei muzicean excelent, originar din Kusici), Viorica Rașcu (violonistă – a frecventat școala de muzică la Vârșeț la profesorul Ion Matei. A fost dotată cu o sensibilitate deosebită pentru muzică – a cântat și cu vocea), Predrag–Bata Rajić, Milutin–Mile Todorov, Toma Șain, Sava – Cale Krstić, Petru Jenaru – Satu Nou (toți au cântat la acordeon), Ioța Bocșan frizer (chitară), Nicolae Ciura (taragot), Constantin Ursache (chitară) și Iovan Miclescu (violină).

În orchestra „Doina”, mai târziu numită „Unirea” (formată în cadrul Centrului de cultură și Căminul cultural din Alibunar) au cântat și următorii muziceni: Anton Andonov (acordeon), Nicola Pascu, Ionel Ardelean, Iosif-Doru Roșu, tehnician-veterinar, Marinel Draxin, inginer care a terminat și școala de muzică, (dealtfel interpret excelent), Leri Mengher, profesor de muzică, Nicolae-Bebi Păunescu angajat la Adunarea Comunei, Dragoljub Cicovic (toți interpreți la acordeon), Todor Petrovici profesor de muzică

(vioară), Adrian Negru, magistrul în istoria artelor (bas chitară), Marinică Popa și Ljubiša Čirić (acordeon). Instructorul orchestrei „Unirea” al Centrului de Cultură a fost într-o perioadă și Ionel Corneanu iar în această orchestră au cântat și alți muziceni care nu sunt originari din Alibunar. Cu orchestra din Alibunar mai mult au cântat și instrumentiști din Banatul nostru, cum sunt: Ilie Vinu din Vârșeț (saxofon), Marinică Țarnilă din Coștei (saxofon și vocal), Roman Ginu (saxofon), Dorel Cina din Ovcea (acordeon), Ilie Cojocar (Uzdin) și alții. Într-o perioadă taraful format din muzicienii consacrați au concertat în întreg Banatul fiind numiți „*Bănățenii veseli*” (alături de reputatul solist vocal, Lazăr Novac din Iablanca).

În continuare, ne vom referi la excelenții soliști instrumentiști care, pe parcurs, s-au afirmat în perioada postbelică.

Drăguța Păunescu – Ciripa, născută în anul 1925 la Seleuș, din anul 1960 trăiește la Alibunar. De profesie muzicean-violinistă și interpretează vocală. Cu instrumentul preferat vioara, a înregistrat numeroase piese muzicale românești de o valoare inestimabilă, la Radio și TV Novi Sad. În anul 1994 imprimă o casetă audio cu un grup de cântăreți din Seleuș. Este numită „*doamna muzicii românești* (dar și sârbești, am zice noi) *din Banatul nostru*”. Este mai puțin cunoscută că Drăguța, mai cu seamă în anii tinereți, a fost și excelentă solistă vocală. În cariera sa a cântat cu vocea și vioara în zeci de hoteluri și restaurante și la alte veselii un timp, însoțită de excelentul muzicean, Nicolae Păunescu, soțul ei și el violinist care a terminat Conservatorul la Timișoara. În anul 1998 a fost turnat un film documentar cu Drăguța Păunescu realizat de Nicu Ciobanu, poet și dramaturg din Novi Sad.

Marinel Draxin este originar din Alibunar, acordeonist – virtuos în adevăratul sens al cuvântului. Paralel cu școala generală din localitate termină și școala de muzică, avându-i ca îndrumători pe Andon Andonov, Nicolae Pascu și Todor Petrovici. Astăzi Marinel instruieste mai mulți tineri acordeoniști. De amintit că Marinel a înregistrat numeroase melodii la Postul de Radio și TV

Novi Sad. Într-o perioadă este conducătorul tarafului Căminului cultural „*Mladost*” din Alibunar.

Todor Petrovici, profesor de muzică, originar din Begheiți, violonist-virtuos, excelent orgnizator și dirijor de cor. A venit la Alibunar în anul 1976 și a devenit promotorul vieții muzicale din această localitate. Mult timp a condus cu succes școală de muzică, care a funcționat în cadrul Căminului Cultural. Este și un excelent solist vocal și a înregistrat numeroase piese muzicale la Radio și TV Novi Sad. A fost mult timp în fruntea orchestrei de muzică populară din localitate ca dirijor și instructor.

Leri Mengher, profesor de muzică, originar din Alibunar. Primul din această localitate, dar și din zonă, care a absolvit Facultatea de Muzică de la Bratislava, Slovacia – secția acordeon. În anul 1982, la un concurs, în categoria ansamblelor de acordeoane, muzică clasică ocupă locul de frunte. Este un excelent dirijor și instructor de cor.

Nicolae-Bebi Păunescu, acordeonist-virtuos. S-a născut la Seleuș, dar din anul 1960 trăiește la Alibunar. A cântat mult timp împreună cu mama sa, Drăguța dar a fost și membru în orchestra de muzică populară din Alibunar. A cântat și cu orchestre din alte părți. Are înregistrate numeroase piese muzicale la Radio și TV Novi Sad, iar în anul 1994 îi apare o casetă audio de grup, înregistrată la Radio Novi Sad.

Nicolae Ciura (taragotist). Factor poștal astăzi pensionar. Originar din Alibunar. Este un interpret care după cum se spune, „*cântă din suflet*”. Despre el se spune că posedă o calitate înaltă, cântând înveselește pe alții dar se înveselește și pe sine fiind poreclit „*omul veșnic vesel*”. A început să cânte la fanfară, la piculină și la flaut iar mai târziu a devenit solist instrumentist la taragot. A înregistrat numeroase piese populare autentice la Radio Novi Sad.

Viorica Rașcu, violinistă originară din Alibunar, a văzut lumina zilei în anul 1940. Este prima femeie în această localitate, care a cântat la vioară. A frecventat (doi ani) Școala de Muzică din

Vârșeț la profesorul Ion Matei. Până la vârsta de 25 dani este membră a orchestrei „*Doina*” cântă la vioară și cu vocea. După împlinirea vârstei amintite mai înainte nu a „*mai pus mâna*” pe instrumentul preferat, motivul fiind decesul subit al soțului.

Živojin Žika Kuzmanović, născut în Panciova dar considerat originar din Alibunar. Este primul din această localitate și zonă, care a terminat Liceul de Muzică – chitară clasică, la Panciova. Talentul l-a moștenit de la bunicul Moma Siljanovic și de la tatăl său Milan, care au cântat foarte bine la chitară. Zivojin cântă excepțional muzică clasică, iar în anul 1996 ocupă locul trei la întrecerile republicane.

Dintre instrumentiști soliști tineri, care promit, amintim trei acordeoniști: **Alexandar Jakovljević** (la Festivalul de Folclor și Muzică Românească al copiilor „*Sutiesca '96*” a fost o adevărată surpriză. În concurența mare de interpreți, în frunte cu „*bobocii*”, ocupă locul trei. Muzică românească și sârbească cântă copiii: **Marian Popa** și **Sorin Mengher**.

În cele ce urmează prezentăm tabloul referitor la soliștii vocali care s-au distins prin interpretări corectă ba chiar și excepționale: **Daniela Lelea** (născută **Mălaimare**) – absolvent al Facultății de Muzică, secția Canto, de la Timișoara în clasa profesoarei Dana Sorina Pătru, cântă muzică clasică, ușoară și populară. La Festivalul de Muzică ușoară „*Tineretea Cântă – Uzdin '96*” ocupă locul secund iar în anul 1995 i se acordă mențiune specială. În mai multe rânduri a apărut la radio și TV unde are înregistrate câteva piese muzicale. **Slobodanka Danka Stojilković** (cântă excepțional muzică sârbească autentică) – interpretă consacrată, are înregistrări audio și video. Originară din Alibunar după mamă, a cântat cu orchestra din localitate în nenumărate rânduri la diverse manifestări culturale. **Maria Lazarov** (născută **Stanciu**) a fost menționată la câteva emulații, a cântat muzică românească. **Ana Ginu** (născută **Bonciocat**), **Iosif** și **Ștefan Gean, Filip–Lipa Berlovan, Nicolae Duluj** (a cântat cu mult rafinament muzică populară și

Orchestra de muzică populară din Alibunar la Festivalul de Muzică și Folclor de la Seleuș, 1994

ușoară, românească și sârbească – laureat la Festivalului „*Tinerețea cântă*”, Uzdin **Virginia Popovici** (a cântat prin anii cincizeci) – excelentă solistă, una dintre primele care a cântat în direct la Radio Novi Sad. **Ana Maria Gean** (a fost menționată prima dată la Festivalul de Folclor și Muzică Românească de la Seleuș, 1994 și în anul 1996 la Sutiesca, **Ionel Ardelean** (cântă și la acordeon dar este și solist vocal), Ionel Iacob (interpret de muzică populară românească, este prezent la numeroase manifestări cultural-artistice). **Milena Čipak** (cântă excelent muzică populară autentică sârbească) – este funcționară la Adunarea comunei – tehnician economic. **Mariana Marcovicean** (în anul 1994 la Festivalul ... de la Seleuș îi revine premiul – categoria – debutant).

Activitatea unor formații de muzică ușoară

Pe lângă muzica populară românească și sârbească, în perioada postbelică la Alibunar se cultivă și muzică ușoară. Prima orchestră care a interpretat acest gen muzical a fost formația „Amigos”, înființată în anul 1960 în cadrul Căminului Cultural din Alibunar. Formația a fost constituită din următorii membrii: **Adrian Negru** (bas chitară și solist vocal), **Živa Rajić** (solo chitară) **Đorđe Slavković-Pop** (orgă electronică), **Svetislav Rošulj** (acordeon) și **Milan Zelčev** (baterii).

Prima imprimare de muzică ușoară în limba română, la Radio Novi Sad în anul 1968, a realizat-o solistul vocal Adrian Negru din Alibunar care are și compoziții de muzică ușoară originale în anul 1997 la Festivalul „Tinerețea cântă” Uzdin, piesa muzicală de A.Negru, este interpretată de Aneta Jivojin din Coștei. Este vorba de melodia intitulată „Ah, ce e viața”.

Formația „Amigos” a cântat în perioada dintre anii 1960-1965, iar din intervalul cuprins între anii 1965-1972, tot în cadrul Căminului Cultural din Alibunar, este înființată formația numită „Tineriesii” ai cărei membrii sunt următorii muziceni: **Perica Martinov** (solo chitară și interpret vocal), Adrian Negru, (bas chitară și interpret vocal – posedă o voce specifică și plăcută de bariton) și **Živa Rajić** (solo chitară).¹⁶ În această perioadă în orchestra de muzică ușoară a cântat și prof. **Nicola Pascu** și **Žarko Petrov**.

În anul 1982, în cadrul Căminului cultural a fost înființată formația de muzică folk-rock numită „Jeep”. A interpretat piese muzicale de acest gen în limbile sârbă și română. membrii de bază ai formației au fost: **Tiberiu-Tibi Flora** (născută în anul 1965 – solo chitară – a fost și șeful formației și înființătorul ei), **Dragan Buljubašić** (bas chitară), **Tomislav Bošković** (baterii), **Pompiliu Sfera** (născut în 1966 – solist vocal). Au mai participat temporar și următorii membrii: **Branko Dadić** (solist vocal), **Dragan Marinković** (chitară – din Râtișor) **Ljilja** și **Bilja Deletić**, **Velizar Božović** și **Marinel Draxin** (orgă electronică).

Formația „Jeep” a participat la numeroase emulații muzicale. La TV Novi Sad a înregistrat în câteva rânduri piese muzicale originale. Din vastul repertoriu al acestei formații, amintim unele dintre piesele originale: „Martina”, „De ce aceea nu ești tu”, „Regina nopților”, „Etiopia”, „În umbră”, „Poslušaj bluz” (Ascultă bluz) și prelucrările în stil folc a cântecelor populare: „Ileană, Ileană”, „Prin pădurea bradului” ș.a.m.d.¹⁷

Pe parcursul anilor au fost înființate și alte grupuri de muzică rock și în continuare prezentăm formația „Crossroad” (în românește „Răscruci”). Grupa a luat ființă în anul 1994. În anul următor, pentru prima dată participă la Festivalul „Tineretea cântă” la Uzdin. La această emulație a tinerilor muziceni, formația din Alibunar a fost menționată și a lăsat o impresie bună, executând piesele „Rock-Jive” și „Twist” de **Cristian Mălaimare** și **Dorian Romanovici** în interpretarea soliștilor vocali Cristian și **Daniela Mălaimare**.

De altfel, la festivalul amintit în prealabil, Cristian Mălaimare (formația „Crossroads” a fost o adevărată revelație a festivalului) a obținut premiul întâi pentru textul piesei „Răscruci”. Pe lângă membrii amintiți din formație au mai făcut parte: **Velibor Ćirjanić** și mai târziu **Victor Mălaimare**. În continuare prezentăm textul premiat: (Răscruci) *La răscruci de timp și veacuri / Să-nălțăm spre ceruri rugă/Pentru adevăr și viață/ Pentru pacea cea din lume / Să-nplătim spre ceruri ruga / Pentru adevăr și viață / Pentru pacea cea din lume / Să-nvățăm din tot trecutul / Ce e rău și ce e bine / Revenind iar la credință, inocentă omenie...*

În anul 1996, la festivalul amintit formația „Crossroads” ocupă primul loc cu piesele originale: „Dezamăgire”, „Despărțire”, „Visele primăverii” și „Muzica” de Cristian Mălaimare care semnează și textele. Daniela Mălaimare, interpretează vocală care deopotrivă de bine interpretează toate genurile muzicale a ocupat locul secund în categoria soliștilor vocali.

La Alibunar, mai multe persoane interpretează muzică ușoară astfel îi amintim pe ziaristul **Ferenc – Mišo Koso** (cântă la chitară și a participat la Festivalul „Tineretea cântă” la Uzdin) și **Milan**

Miça Kuzmanović, (învățător) care a cântat la chitară electrică cu diferite formații. Dealtfel, Ferenc Koso, Andraș Koso, Cuzman Bojin și Dimitrie Simici au cântat cu formația „*Fotonii*”.

Muzica clasică la Alibunar este practică doar de instru-

Formația „Crossroads” – Victor Mălaimare, Velibor Čirjanić, Dorian Romanovici Daniela Mălaimare (Lelea) și Cristian Mălaimare

mențiși (solo) și soliști vocali. Primul recital de muzică clasică în această localitate, a fost organizat în 18 08. 1996, cu prilejul aniversării centenarului Bisericii Ortodoxe Române. La acest eveniment muzical memorabil, de o însemnătate istorică pentru cultura acestui orașel, și-au dat concursul: d-na Dana Sorina Pătru, profesoară de canto la Facultatea de Muzică din Timișoara, d-na Felicia Țonea, profesoară de pian și conferențiar la secția canto a aceleiași facultăți, domnișoara Silvana Cârdu, corepetitor la Facultatea de Muzică din orașul de pe Bega și profesoară de pian la Liceul de Muzică „*Ion Vidu*”, Daniela Mălaimare din Alibunar (în anul

1996 studentă la Facultatea de Muzică, secția canto din Timișoara) și Živojin-Žika Kuzmanović din Alibunar, a cântat la chitară clasică. Živojin în această perioadă a fost elev al Liceului de Muzică „J. Bandur” din Panciova.

Recitalul (moderator Mircea Samoilă) a fost integral transmis de Radio Novi Sad (realizator Pavel Gătăianț care a imprimat și audio casetă), iar secvențe au fost transmise și de TV Novi Sad.

Despre formațiile de dansatori

Dansul ca expresie a stării sufletești a oamenilor, la români și sârbi (și alte etnii conlocuitoare) din această localitate are tradiție bogată. Din timpurile străvechi, mai cu seamă românii, au organizat la sărbători, hora sau „*jocul*” tradițional. A fost aceasta un adevărat spectacol în aer liber și o paradă a portului popular de sărbătoare.

Primele formații de dansatori au fost înființate la începutul secolului nostru din membrii corului. Bineînțeles, la români este vorba de grupul bărbătesc de dansatori și dansurile „*călușarii*” și „*bătuta*”. Sârbii din localitate cel mai mult dansau „*kolo*” sau hora, dans caracteristic zonei folclorice sârbești.

Din izvoarele orale, am consemnat că unul dintre zeloșii instructori respectiv „*vătaf*” al echipei de călușari a fost Petru Lațcu, reputat dirijor al corului și fanfarei, din perioada anului 1925 și mai târziu. În anul 1934 a fost înregistrată oficial prima formație de dansatori în cadrul Reuniunii de cântări (Pevačko društvo).

În perioada dintre anii 1950-1955, când la Alibunar s-a intensificat viața culturală organizată, a existat și o formație de „*călușari*” cu următorii membrii: Iosif Almăjan (vătaf), Gheorghe Murgu, Filip-Lipa Berlovan, Iosif Olaru, Trăian Popa, Nicolae Olaru, Mihai Bojin, Zăria Gean-Ciucu, Nicoale Gean, Nicolae Ciura, Moisa Borcă și Iosif Lațcu.

Călușarii

În anul 1950 este reînființată formația de dansatori în care au fost incluși elevii de la școlile medii aflați în vacanță dar și tineri și tinere din localitate precum sunt: Eufrozina Cornea, Pavel Stângu, Emilia Stan, Iosif Gean, Elena Caragea, Zăria Bârnea (care a înființat această formație și a fost coregraf), Emilia Popa, Trăian Popa, Viorica Lațcu, Aron Lațcu, Măria Berlovan, Ion Broștean, Emilia Berlovan, Iosif Olaru, Gheolina Broșteneanț, Nicolae Ciura, Măria Șoșdean și Ștefan Gean.¹⁸

În această perioadă, dar și mai târziu în secția de dansatori au fost încadrați sârbi și români, care au jucat dansuri sârbești și românești.

O formația de dansatori a fost înființată în anul 1966 când a luat naștere și Centrul de cultură la nivelul comunei Alibunar. Din această perioadă datează și așa-zisa școală de dans modern.

Din anul 1976, secția de dansatori din Alibunar este numită „Ivo Lola Ribar”. Printre cei mai zeloși dansatori și dansatoare din această perioadă dar și mai târziu (până în 1991) se enumără următorii: Dragan Pranjković, Zlatan Vujnović, Goran Kravarski, Petru Rosu – Cionca, Milan Đobi Milovanov, Milos Berlovan,

Dušan Živojinov, Đurica Milivojev, Velizar Božović, Srećko Šelmić, Zoran Sjeničić, Zvonko Davitkov, Nikola Srbesku, Iosif Mircea, Momir Lacku, Iovica Crepajac, Nelu Dukin, Zoran Stanimirović, Ljilja Oravčić, Zorica Stanimirović, Doina Mircea, Katica Buljubašić, Miljanka Vasiljević, Snežana Čalenić, Sanja si Asija Marčetić, Ljilja si Bilja Deletić, Zlatica Belin, Marica Sekulić, Slavica Sjenčić, Dorica Bonciocat, Slavica Živanov, Milka Savić, Maja Zdravković, Nataša Lazarov, Lidija Mirčov, Dejan Konstadinović, Marijana-Maca Lazarov, Vukoman Pajević, Danijela Kanački, Lučjan Kračun, Mirko Vragović, Goran Đokić, Saša Serenčeš, Ivana Koso, Smiljka și Maja Čirić, Violeta Milanov, Veronika Rujan, Vanja Milić, Ljilja i Perica Bitević, Neboiša Bogojević și Mića Kovačević alții.

Un deceniu și jumătate ansambul de dansuri „Lola” a desfășurat o activitate intensă. A obținut succese remarcabile pe plan național dar și internațional. În această formație de dansatori au fost încadrați circa 200 de membrii împărțiți în mai multe categorii. Ansamblul s-a prezentat la manifestările din comuna Alibunar la Festivalurile de folclor și muzică ale românilor și unele manifestări ale sârbilor din Voivodina și mai larg.

În anul 1987, ansamblul de dansuri populare s-a prezentat pentru prima dată în străinătate și anume, în Belgia la Festivalul de folclor din orașul Tournai, ca oaspete de onoare (au prezentat un bogat program care a durat o oră și jumătate și a fost alcătuit din 13 puncte, printre care au dominat numeroase dansuri sârbești și românești). Cele mai impresionate au fost dansurile din banat (românești, în coregrafia lui Ionel Negru), dansuri românești stilizate din Oltenia (coregraf Dragan Kovačević) și „*Vranjanska svita*” din Vranje, de la sudul Serbiei (coregraf Mirko Ušković).

În urma succesului de răsunet din Belgia, formația de dansatori „Lola” a participat la festivalul internațional din București (ansamblul a fost premiat). În anul 1987 se prezintă în R.F. Germania, în orașul Gepingen și la alte Festivaluri. În perioada când, acest ansamblul folcloric a înregistrat succese excepționale, în fruntea lui au fost următorii entuziaști: Milan Starčević, economist (direc-

Ansamblul folcloric la Festivalul internațional din Belgia

torul ansamblului) Dušan Živojinov (președintele ansamblului), Todor Petrovici, profesor de muzică (director artistic al orchestrei), Mirko Uškovic din Belgrad (director artistic și coregraf), Dragan Pranjko, membru în ansamblu și organizator). Îl amintim și pe Đurica-Đuka Milivojević care a fost instructorul tinerilor folcloriști.

În anul 1979 ansamblul „Lola” a primit cea mai înaltă distincție din zonă, „*Premiul de octombrie*” al comunei Alibunar.

În anul 1994 s-a format o nouă generație de dansatori, care se prezintă cu succes la diverse manifestări cultural-artistice. Secția de dansatori, în anul amintit este inclusă în cadrul Căminului Cultural care devine instituție specială ajutată de Comunitatea locală. În anul 1996 ansamblul de dansatori numără 70 de membri și este denumit „*Dukat*”. În fruntea acestei reușite formații se găsesc următoarele persoane: Zoltan Siveri, directorul fabricii IFPA (președinte), Stojan Ilić, directorul Căminului cultural „Mladost” (director tehnic), Mića Kovačević (sekretar), Todor Petrovici (di-

Ansamblul folcloric la Festivalul de la Seleuş

rectorul secţiei muzicale) și Željko Špehar din Belgrad (directorul ansamblului și coregraf).

Ansamblul folcloric, înființat în anul 1994, se prezintă în același an al Festivalul de Folclor și Muzică Românească din Voivodina, organizat la Seleuş, cu dansuri în coregrafia lui Ionel Negru din Begheiți. La același festival dar și la Uzdin în anul 1995, Alibunar 1996 și Sutiesă, 1997 ansamblul de dansatori din Alibunar ocupă locurile de frunte. De asemenea participă și la alte emulații din republica Serbia. În anul 1996, la întrecerile republicane, la Stepojevac, ocupă locul întâi și cucerește marea cupă a festivalului.

Din acest ansamblul amintim pe unii dansatori: Leri Mengher, Marinela Gean, Maia Gătăianț, Aneta Gavrančić, Ana-Maria Gean, Adriana Gavrančić, Daniel Toplicean, Grațiana și Kristijan Iacob, Rodica Roșu, Dejan Gligorijev, Bojana Damijanović, Daniela Popin, Daniel Petrovici, Željko Zekavica, Marinela Trifu, Mića Kovačević, Aleksandar Siveri, Svetlana Prijović, Marius și Violeta Olaru, Violeta Bălan și alți

Activitatea teatrală

În faza actuală a cercetărilor noastre nu avem date precise despre activitatea teatrală în perioada interbelică. Probabil că au existat iubitori ai artei Thaliei, însă din lipsa unei scene corespunzătoare s-au prezentat doar unele scenete și piese scurte. Încercări de a juca teatru se înregistrau în primul rând în școală. referitor la aceasta vă prezentăm un interesant exemplu. Anume, în presa vremii este consemnat că la 20 decembrie, anul 1936, în sala Reuniunii „*Doina*” a fost, prezentată de către școlari, piesa de teatru „*Leacuri băbești*” sub supravegherea învățătorului Gheorghe I. Ionescu. Din relatările orale am consemnat că în perioada interbelică au jucat teatru: Stevan Martinov – Berariu, I. Obădean, Petru Jura, Zăria Bârnea – senior, Moisă Dalea, Trăian Crăciun – Bibi, Ion Trifu, Iosif Stan, Sima Tămaș, Tinca Crăciun. Printre altele cu succes a fost prezentată piesele: „*Puiul codrului*”, „*Grănicerul*” și „*Curiozitatea femeiască*” de M.Popescu.

În perioada postbelică, din anul 1945, când s-a înființat Uniunea Culturală, s-a intensificat viața teatrală a secției românești și sârbești. Astfel, la o manifestare culturală din anul 1946, prezentată de secția sârbă, cu scopul realizării unui monument în memoria eroilor căzuți în ultimul război monidial, a fost jucată piesa de teatru „*Apa de munte*”, care trata caracterul și viața muntene-grenilor.¹⁹

În anii ce urmează amatorii artei Thalia își desfășoară activitatea în cadrul societăților culturale „*Doina*” și „*Nușic*”. Astfel, în anul 1948 a fost pusă în scenă piesa „*Haplea la stăpână*”, în care au jucat printre alții și următorii actori amatori: Iovan-Niță Iacob, țăran, Aurel Roșu, țăran, Ioța Tămaș Pincheles, Roman Sfera elev (a jucat rolul lui Haplea).²⁰

Cea mai intensă activitate teatrală, în perioada amintită s-a desfășurat în cadrul S.C. „*Doina*” și S.C. „*Nușic*” între anii 1950-1960. Astfel, la începutul acestei perioade mai precis în anul 1950 s-a înființat primul teatru de amatori cu secțiile română și sârbă.

Teatrul de amatori în anul 1960 se alătură ca secție aparte Căminului Cultural nou format în această localitate.

În perioada amintită anterior, printre mai multe piese a fost pusă în scenă și piesa „*Moș Moisă Păcurarul*”. La realizarea acestei piese și-au dat concursul următorii artiști amatori, respectiv realizatori tehnici: Petru Lațcu, învățător, Ilia Gean, țaran, Emilia Barbu (Gherga), învățătoare, Aurel Roșu, țaran (cel mai talentat artist amatori, mai târziu s-a angajat ca artist profesionist la Teatrul Românesc din Vârșeț), Virginia–Ginuța Popovici, învățătoare, Petar Radoičić, meseriaș (cadru tehnic, Iosif Bojin–Pod, țaran, Persida Lațcu, învățătoare (într-o perioadă a regizat piese cu elevi), Filip–Lipa Berlovan, elev, Gheorghe Bosioc, învățător, Milutin –Mile Todorov, funcționar (a cântat la acordeon), Iosif Berlovan, funcționar, Filip Bojin (sufleur), învățător și Todor Ghilezan.²¹

Pe lângă alte piese, s-a pus în scenă și comedia „*Lumea*” de Branislav Nušić în regia învățătorului Laza Rachitovan. Prin anul 1956 s-au pus în scenă piesele „*Piatra din casă*” de V. Alexandri, „*Puiul codrului*” de Nicolae Țințariu, „*O scrisoare pierdută*” și „*O noapte furtunoasă*” de I.L. Caragiale, „*Doamna ministru*” de B. Nušić, „*Țiganul boier*” și altele.

În perioada amintită pe lângă artiștii menționați au mai jucat teatrul și următorii actori amatori: Constantin Ursache, învățător, Livia Ardelean–Bojin, Traian Traicu Jivan medic veterinar, Petru Bojin–Fini, funcționar, Victoria și Octavian Trifu, profesori, Vinca Crăciun, învățătoare, Ana Barbu, Iosif Almăjan, țaran, Valeriu Caragea, țaran, Traian Picioane, țaran, Mărioara Cornea–Berariu, Ana Oca, Petru Buțu (regizor), Branko Simić, Ilinka Đigurski (dentist), Kamenko Tubić, Reži Kovač și alții.

În anul 1959, Teatrul de amatori prezintă la Coștei piesa „*Făt Frumos*”. Rolurile au fost distribuite următorilor actori amatori: Petru Bojin – Fini (a realizat și scenografia pentru spectacol), Ion Gherga, funcționar, Aurelia Bojin, elevă, Păun Trifu–Țâncălău, Maria Roșu, Moisă Borcă, Viorica Rașcu, Nicolae Ciura, Livia Iorgovan, Ilia Gean, Zăria Bârnea, învățător, Aurel Roșu, (a jucat

rolul principal și a regizat spectacolul), Zăria Gean, Persida Nico-
lița, Milena Roșu și Drăguța Gherga.

Între anii 1950-1960 teatrul de amatori din Alibunar a fost unul
din cele mai active și calitative teatre românești din Banatul nos-
tru. În această perioadă au participat la emulațiile de rang provin-
cial careu au avut loc la Novi Sad. La unul dintre concursurile tea-
trale, alibunărenii s-au prezentat cu spectacolul „*Drum de fier*”
care a fost premiat. Rolurile au fost distribuite următorilor ama-
tori: Aurel Roșu, Ana Barbu, Tiberiu Onciu (din Uzdin, pedagog
la internatul de băieți), Mărioara Besu, Gheorghe Bosioc, Virginia
Popovici, Iovan-Niță Iacob, Vinca Crăciun și Ilia Gean. În pe-
rioda aceasta s-au jucat mai multe piese din dramaturgia contem-
porană sârbească traduse de învățătorii din localitate. Dintre pie-
sele care au fost puse în scenă amintim cea intitulată „*Învățătoarea
la sat*”.

Trebuie amintit că în această perioadă și teatrul de amatori sâr-
besc a pregătit câteva piese de teatru.

Piesa „O noapte furtunoasă” de I.L.Caragiale prezentată prin ani '50

Cu regret putem constata că o lungă perioadă de timp activitatea teatrală în Alibunar, a stagnat, cu toate că în această localitate încă, din anul 1951 și până în anul 1982 au fost organizate concursurile secțiilor teatrale din zonă. În anul 1977 un grup de entuziaști dintre care îi amintim pe Trăian Marcovicean, comerciant, Moisă Borcă, tehnician economist, Zăria Gean, șeful pompei de benzină, în frunte cu medicul veterinar, Roman Sfera au reanimat viața teatrală în această localitate. În acest an teatrul de amatori a debutat la Zilele de teatru ale românilor din Voivodina, cu piesa „O noapte furtunoasă”, de I.L.Caragiale în regia lui Roman Sfera. Rolurile au fost distribuite după cum urmează: Jupân Dumitrache – Roman Sfera, Nae Ipingescu – Zăria Gean, Spiridon – Trăian Marcovicean (menționat), Chiriac – Moisă Borcă, Veta – Lenuța Ocolișan (premiu pentru rolul feminin), Rică Venturiano – Aurel Picioane (comerciant), Zița – Ana–Nuți Gătăiaș. În anul 1978 alibunărenii se prezintă la „Zile...” cu piesa „Casa din colț”

Piesa „O noapte furtunoasă” de I.L.Caragiale din 1977

de B.Đorđević în regia lui Nicolae Polverejan. Talentata actriță amatoare Lenuța Ocolișan a ocupat locul secund la „Zile...” în concurența rolurilor feminine.

În anul 1981 alibunărenii pun în scenă comedia lui Vasile Alexandri „*Chirița în provincie*”. Rolurile au fost distribuite în felul următor: Chirița – Trăian Marcovicean (pentru prima dată a jucat cu deplin succes rolul de travestit), Bârzoii – Trăian Roșu, comerciant, Luluța – Vinca Marcovicean, Leonaș – Doru Gean, Guliță – Adam Vucicu, d-l Șarl – Nelu Marcovicean, Ion – Lavinel Bârnea, Safta – Dorica Manciu, Trei țărani – Ghiocel Bojin, Ionel Bojin și Tiberiu Belgea, Musafiri – Marina Șoșdean și Dorina Trifu. Într-un articol din „*Libertatea*” din Panciova, printre altele, despre acest spectacol se menționează: „*În genere ansamblul condus de mâna sigură a regizorului Roman Sfera, s-a prezentat ca o trupă omogenă, solidă și bine instruită.*” Spectacolul a fost prezentat și în localitatea Râtișor, unde a avut excepțională priză la public.

În anul 1982 a fost pusă în scenă piesa „*Patima roșie*” de M.Sorbu în regia lui Adrian Negru. Distribuția rolurilor a fost următoarea: Tofana – Vinca Marcovicean (a obținut locul trei la „Zile...” pentru rolul feminin, de altfel actriță amatoare a interpretat rolurile cu o deosebită subtilitate sufletească și căldură umană), Crina – Dorica Manciu, Rudy – Nelu Marcovicean, Castris – Doru Gean, Șbilț – Miloș Berlovan. În anul 1983 la „Zile...” alibunărenii se prezintă cu monodrama (prima de acest gen la „Zile...”) intitulată „*O seară cu Mache Răzăchescu*”. Regia a fost semnată de Adrian Negru. De fapt, este vorba de un colaj de texte preluate din comediile lui I.L.Caragiale. Această monodramă a fost interpretată inspirat de Nelu Marcovicean fiind o creație artistică foarte reușită, adevărată surpriză a „Zilelor...”.

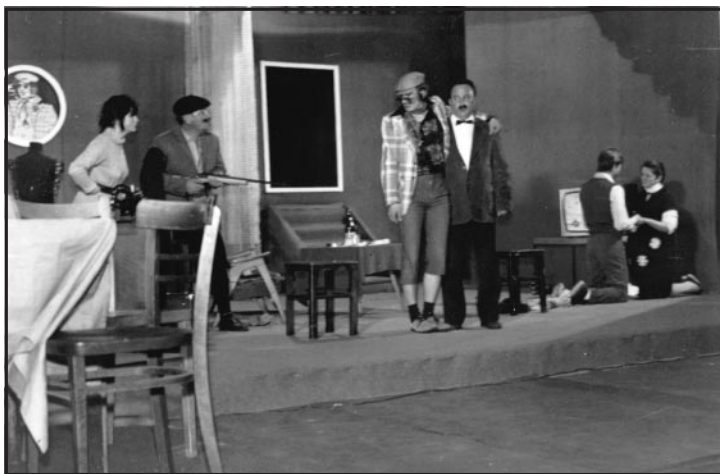
În anul 1985 Centrul de Cultură cu sediul la Alibunar formează o trupă de teatru, care se prezintă la „Zile...” cu comedia de R.L.Djukic „*Omul cu patru picioare*”. Dintre actrițele amatoare alibunărene rolul Nadei Ivanovici a fost interpretat de Vinca Marcovicean iar Dașei de Lenuța Ocolișan, (actriță talentată, a termi-

„Chirița în provincie” de V. Alexandri

nat Liceul Economic iar la ediția respectivă a ocupat locul doi în concurența rolurilor feminine).

Anul 1986 se înseamnă cu majuscule în viața teatrală a alibunărenilor. Anume, în concurența puternică a 11 spectacole participante la „Zile...” amatori din Alibunar, cu comedia „Radovan al III-lea” de Dušan Kovačević cuceresc marele premiu, plasându-se la ediția a XIV-lea fără dubiu pe locul întâi. Regia a fost semnată de Nelu Marcovicean, student la Facultatea de regie de la Novi Sad (a realizat și traducerea piesei din limba sârbă). Distribuția a fost următoarea: Radovan – Nelu Marcovicean, Rumenca – Anișoara Roșu, Katița – Marinela Gean, Stanislav – Zăria Gean (menționat pentru rolul realizat), Jelence – Viorel Muntean, Chelnerul – Trăian Marcovicean, Vasile, – Lavinel Bârnea, Vilotici – Marinel Bojin, Gheorghina – Ionela Mengher. Cel mai bun rol bărbătesc la această ediție a „Zilelor...” este realizat de Nelu Marcovicean (premiu întâi iar pentru regie primește o diplomă specială). Marinelei Gean îi revine locul trei în concurența rolurilor feminine iar lui Trăian Marcovicean premiul întâi pentru rolul

Piesa „Radovan al III-lea” (1987)

bărbătesc episodic (T.Marcovicean a debutat pe scenă în anul 1966 cu un fragment din comedia „*O scrisoare pierdută*” de I.L.Caragiale – rolul lui Agamiță Dandanache. Mai târziu a jucat cu succes în numeroase piese de teatru iar pentru rolurile realizate a fost menționat în numeroase rânduri. În anul 1983 i se acordă diplomă pentru activitatea susținută din partea Consiliului „*Zilelor...*” iar în anul 1986 primește placheta, care se oferă celor mai talentați actori amatori la „*Zilele de teatru...*” din perioada precedentă).

În anul 1987 amatorii din Alibunar pun în scenă încă un spectacol reușit. Este vorba de piesa „*Teatrul ambulant Šopalovic*” în regia lui Tomislav Pejčić din Vârșeț. În anul 1988 a fost realizat un alt spectacol excepțional și anume comedia lui I.L.Caragiale „*O noapte frutunoasă*” în regia lui Nelu Marcovicean (un excelent actor amator și regizor talentat. Este prima persoană din comuna Alibunar care a absolvit Facultatea de regie din Novi Sad. Din păcate, nu a fost dat să-și continue activitatea în zona aceasta. La urma absolvirii facultății a plecat în străinătate, în Suedia, unde se găsește și astăzi și unde își continuă cariera de regizor). Dealtfel, dis-

tribuția rolurilor în spectacolul amintit în prealabil a fost următoarea: Jupân Dumitrache – Ionică Manciu, Chiriac – Lavinel Roșu, Spiridion – Lavinel Bârnea, Rică Venturiano – Viorel Muntean, Veta – Dorina Roșu, Zița – Anișoara Roșu.

În această piesă (în afară de rolul principal, interpretat de discutul actor Ionică Manciu) au jucat tineri mai puțini inițiați în arta teatrală dar care datorită regizorului au depus eforturi susținute, reușind să prezinte un spectacol foarte bună cu o concepție regizorală deosebită și nouă.

În ultimul deceniu, la Alibunar nu a fost montat nici un spectacol și după cum se pare, odată cu plecarea entuziastului Nelu Marcovicean aici s-a epuizat toate forțele creatoare.

Activitatea literară și publicistică

La Alibunar, la sfârșitul secolului precedent, odată cu numirea învățătorilor cu concepție modernă s-a înbrățișat și literatura populară. În această perioadă învățătorul Teodor Petrișor a publicat prima monografie în limba română a Alibunarului, care totodată, este și prima carte de acest gen, publicată în limba română în partea aceasta a Banatului și care actualmente aparține Iugoslaviei. Lucrarea intitulată „*Monografia comunei Alibunariu*” a fost editată în anul 1896. Dealtfel acest zelos publicist a publicat în anul 1891 și manualul școlar intitulat „*Geografia și istoria în școala poporală*”.

În perioada amintită în cele precedente, în domeniul scrisului și culegerii de folclor popular s-a evidențiat Gheorghe Sârbu, care a cules dar a și creat versuri originale. Caietul în manuscris, în posesia familiei lui Gheorghe Lobodă (strănepot al culegătorului) a fost descoperit de profesoara Persida Lațcu din Alibunar și este unul dintre cele mai vechi caiete de folclor românesc din actualul Banat iugoslav. În cele ce urmează, amintim unele dintre cântecele epice și baladele haiducești consemnate de acest zelos folclorist:

„*Brankovan*” (cunoscutul cântec al lui Constantin Brâncoveanu), „*Cântecul lui Ștefan Vodă*”, „*Iancu Sibiancu*”, „*Povestea lui Manoilu*”, „*Ianăș arembașa*”, „*A lui Văleanu*”, „*Al Ilenei*”, „*A lui Rusalim*”. Unele dintre versuri au fost întocmite de autor cum este cel intitulat „*Cântarea morții*” și altele. O parte dintre versuri sunt redată în proză rimată.²²

Gheorghe Sârbu este născut la Alibunar în 15. 02. 1863, decedat în 21. 10. 1936. După cum putem vedea din caietul de versuri a avut un manuscris caligrafic. Se spune că a fost un om glumeț și excelent cântăreț. A construit și viori, deci, putem deduce că este vorba de un om cu numeroase și interesante preocupări. Este interesantă consemnarea de la începutul caietului respectiv, care sună astfel: (transcrierea originală) „*Aștia skripsoare am scriso eu cu mâna mea / Mâna va putrezi și scrisoarea va ugi / semneage Georg Serbul din Alibunar.*”²³

În perioada interbelică unul dintre cei mai talentați condeieri a fost intelectualul alibunărean *Liviu Jianu* (mai târziu trăiește în România). Despre acest om erudit în presa vremii (revista „*Cugetătoru*” din București, condusă de prof. Nicolae Iorga) a fost scris, că în Banatul iugoslav (n.n în anul 1936) a apărut un nou scriitor care în schița reprodușă din „*Nădejdea*” (săptămânal redactat la Vârșeț) le dă o lecție de limbă pentru „*arghezienu*” și „*arghezienu*” noștri. În articol se remarcă că redactorii de la „*Nădejdea*” sunt satisfăcuți că au lansat un nou talent recunoscut de însuși profesorul Nicolae Iorga.²⁴

Tot în perioada amintită în prealabil, un poet popular a fost și **Zăria Bârnea-senior**, care colaborează la ziarul „*Nădejdea*” de prin anul 1930. În anul 1944 a reconstruit în versuri bombardarea localității. Poezia începe astfel: „*August lună necăjită / La noi în sat venită / Ne-ai adus din depărtare / Mare foc și bombardare*”.

O altă talentată poetă populară care prin deceniu patru al secolului nostru întocmește, în primul rând bocete, este și **Sara Lațcu**. Astfel bocetul „*Împușcarea lui Lipa Lațcu*” a fost publicat în

manualul pentru clasa a VII-a „*Limba română*” din anul 1966, întocmit de prof. dr. Radu Flora și Tanasie Jovanov. În continuare redăm începutul acestor versuri: „*Foaie verde de mărar / Ce foc u pe-Libunar / În patruzeci și unu anul / Au, când a venit germanul... / Foaie verde, foaie așa / E povestea lui Lipa / Nu-i poveste de glumit / Ci-i de plâns și dă jălit*”. Unele dintre versurile acestei poete populare sunt incluse în volumele de folclor: „*Foaie verde spic de grâu*” și „*Foaie verde lămâiță*”, editate în anul 1979 respectiv 1982.

În perioada postbelică întocmește versuri în stil popular și țăranul **Gheorghe Lobodă**, care este și culegător de folclor literar. Unele dintre realizări îi apar în volumul „*Foaie verde lămâiță*”.

Pe lângă cei amintiți mai multe persoane de naționalitate română, sârbă și alte naționalități au întocmit versuri. Mulți dintre ei au rămas anonimi fiindcă versurile niciodată nu le-au fost publicate. Unul dintre aceia a cărui versuri sunt incluse în colecțiile de folclor amintite este Iosif Marcovicean, care în momentul când a informat-o pe culegătoarea profesoara Persida Lațcu, în anul 1972 – avea 73 de ani. Iosif, într-o poezie intitulată „*A mea*” spune: „*Frundză vierge iorgovan / Astă-i Iosim lu Păian / Frundză vierge de mărari / Din comuna Libunari / Foaie vierge dă aiuș / Și-i născut la Săleuș / Foaie vierge iorgovan / Și-l cheamă Marcovicean*”.

O altă poetă ce întocmește versuri în stil popular este și **Draga Gean**, care, actualmente, trăiește în Canada, în orașul Windsor. A publicat în ziarul „*Libertatea*” din Panciova și în „*Făclia*” din Alibunar. Redăm un vers din poezia dedicată bisericii intitulată „*Biserica, Născătoarei de Dumnezeu*”: „*...Are și un cor frumos / Un preot, harnic evlavios / Are o voce încântătoare / Și o predică uimitoare / Preotul și predica bună / Pun pe D-zeu la inimă*”.

Un publicist și mai cu seamă zelos cronicar (a publicat o cronică în ziar) a fost și **Zăria Andrei**, care a consemnat evenimente din viața Alibunarului. Probabil mulți dintre poezii populare nu ar fi fost descoperiți dacă nu ar fi existat zeloși cercetători și en-

tuziaști culegători de folclor literar, persoane cu o cultură vastă. Astfel, în perioada postbelică, genul acesta interesant de creație literară a fost cules de profesoara de limba română, Persida Lațcu, originară din Vladimirovaț, dar domicilată prin matrimoniu la Alibunar de mulți ani. A adunat sute de contribuții interesante din Alibunar și Vladimirovaț, care au fost tipărite în volumele de folclor amintite.

Doamna Persida a întocmit numeroase manuale școlare. A publicat lucrări și articole, mai cu seamă din domeniul limbii și literaturi române, în publicațiile noastre. Materialul folcloric l-a cules în calitate de membră a Societății de limba română din Voivodina în perioada cuprinsă între anii 1969-1973 dar și mai târziu.

O altă distinsă culegătoare de folclor literar din Alibunar este Persida Gherga, profesoară de limba română la Școla generală din localitate. Materialul folcloric cules a fost publicat în colecția de folclor literar, amintită în prealabil. Persida Ghergha a publicat articole în ziarul „*Libertatea*” din Panciova și „*Făclia*” din Alibunar din a cărei redacție face parte. Conduce cu succes secția de recitatori din cadrul școlii, participând la manifestările din localitate.

La Alibunar în mare parte în perioada postbelică se evidențiază mai multe persoane cu sensibilitatea deosebită față de creațiile literare și publicistice. De cele mai multe ori, însă din păcate produsul minții rămâne nevalorificat, fiindcă operele nu sunt publicate.

Printre cei care scriu poezii și proză scurtă se enumeră învățătoarea **Zagorka – Zaga Siljanović**, actualmente pensionară. Pe lângă creațiile proprii, un merit aparte îi revine pentru că a inițiat tinerii să scrie versuri. Timp de zece ani a condus „*Clubul tinerilor scriitori*” de la Liceul Economic (înainte „*25 Mai*”) „*Dositei Obradović*”. Scrie în limba sârbă și este mereu cu poezia în suflet. A început să întocmească versuri în anul 1950. A cucerit numeroase premii la diverse concursuri literare. A publicat în revistele „*Mladost*” din Belgrad, „*Informații*” (mai târziu „*Opștin-*

ske novosti”) din Alibunar și altele. Are în prezent cinci culegeri de poezii în manuscris.²⁵

Medicul dr. **Nicolae Iacob**, scrie versuri și proză scurtă ca elev al liceului din Vârșeț. Debutează în anul 1963 cu poeziile „*Era târziu*” și „*Același*” în săptămânalul „*Libertatea*” din Panciova. La același ziar colaborează și mai târziu cu articole din domeniul medicinei.

În perioada anilor de școlarizare la liceul din Vârșeț scrie proză scurtă și publică în revista „*Lumina*” și **Viorica Bojin**, actualmente profesoară la Vârșeț.

În perioada postbelică, cu precădere între anii 1948-1960 un colaborator pasionat al săptămânalului „*Libertatea*” din Panciova a fost și învățătorul **Octavian Trifu**, care mai târziu a publicat numeroase lucrări științifice în „*Informator*”, editat de Arhiva de Istorie din Panciova și Analele Societății de limba română.²⁶

Laza Ștefan, originar din Alibunar, jurist a fost un zelos colaborator al ziarului „*Libertatea*”, al revistei „*Lumina*” din Panciova, Analelor de limba română a S.L.R. și al Postului de Radio Novi Sad.

Tibor Koršoș a realizat o interesantă colaborare publicistică, mai cu seamă în perioada interbelică, dar și mai târziu. A fost un jurist și judecător excepțional și om de o cultură vastă. A scris numeroase articole de specialitate. Pe lângă limba maternă, maghiară, a cunoscut foarte bine și limbile română și franceză dar și alte limbi.

Ion Gherga este în perioada anilor cincizeci ziarist-colaborator la „*Libertatea*” din Panciova. A publicat articole și reportaje din părțile noastre, mai cu seamă din Alibunar.

Simeon Țeroga, originar din Iancov Most, mulți ani a trăit în Alibunar unde a decedat în anul 1996. Jurist și ziarist. Debutează în anul 1946 la ziarul „*Libertatea*”. Din anul 1971 până în 1978, este redactor șef al ziarului comunal „*Informații*” din Alibunar. A cola-

borat la cotidianul „*Dnevnik*” din Novi Sad, „*Libertatea*”, Radio și TV Novi Sad, cu diverse articole în limbile română și sârbă.

Todor-Toša Niković, jurist, actualmente pensionar. Scrie în limba sârbă articole cu teme istorice, pe care le publică în ziarele locale. Este membru al colectivului de autori ai lucrărilor monografice Alibunarski zbornik (Culegeri de documente alibunărene).

Ferenc Koso, ziarist la periodical „*Opštinske novosti*” din Alibunar. În timpul școlarizării scrie poezii, iar mai târziu articole și reportaje interesante. Corespondează la ziarele „*Večernje novosti*” din Belgrad, „*Libertatea*” din Panciova, Radio VAP din Vârșeț, Radio și TV Novi Sad. Scrie în limba sârbă și în limba română.

Slobodan Rakić, ofițer, pensionar, este autorul numelui ziarului comunal „*Opštinske novosti*”. Este corespondent zelos al periodicalului amintit mai înainte, al cotidianului „*Politika*” din Belgrad, „*Start 013*” din Panciova. „*Banatske novosti*” din Vârșeț și altele. Scrie în limba sârbă.

Sonja Dadić, profesoară de limbă sârbă de la Liceul Economic. Membră în redacția ziarului „*Opštinske novosti*” din Alibunar. Semenează articole și reportaje interesante. Scrie în limba sârbă.

Momir Lacku (membru în redacția ziarului „*Opštinske novosti*” în anul 1990) și mai târziu publică la publicația tinerilor „*Bilten mladih*” în 1982. Scrie articole și reportaje în limba sârbă.

Predrag Damijanović, profesor, un timp directorul TV Panciova. În anul 1990 și mai târziu președintele Consiliului editorial al periodicalului „*Opštinske novosti*”. Redactează rubrica referitoare la cultura generală.

Roman Sfera, medic veterinar – pensionar din Alibunar. Este primul redactor responsabil al periodicalului „*Făclia*”. Publică în ziarul „*Libertatea*” din Panciova, „*Familia*” din Vladimirovaț, „*Tibiscus*” Uzdin, „*Făclia*” Alibunar și „*Cuvântul Românesc*” din Novi Sad. Semnează însemnări din călătorie în locurile sacre și studii cu care se prezintă la simpozioane științifice. În anii adoles-

cenței a fost membru al Cenaclului literar al Liceului din Vârșeț. L-a preocupat critica literară. Scrie în limba română.

Mr. **Aurel A. Bojin**, originar din Alibunar, psiholog la Centrul Medical din Șabac. Publică studii vaste de specialitate (din domeniul psihologiei) în revista „*Lumina*” din Panciova în anul 1990 și mai târziu.

Ionel Mălaimare preot paroh la Biserica Ortodoxă Română din localitate. Se distinge prin frumoase și interesante articole cu teme sacre, pe care le publică în periodicalul „*Făclia*” din Alibunar și „*Libertatea*” din Panciova. Este membru în redacția periodicalului „*Făclia*” de la înființare din anul 1996.

Sanja Milić din Alibunar, jurnalistă, redactor la TV Belgrad, realizează reportaje excelente.

Constantin Arhire (a corespondat și în perioada interbelică la săptămânalul „*Nădejdea*” din Vârșeț) și în perioada postbelică la ziarul „*Libertatea*”,

Zăria Bârnea, junior a corespondat la ziarul „*Libertatea*” din Vârșe.

În cele ce urmează prezentăm persoane din Alibunar care au publicat cărți în perioada postbelică.

Mr. **Adrian Negru**, profesor, magistru în Istoria artelor plastice. Până în prezent cel mai proeminent publicist din Alibunar. A publicat cărțile: „*Impulsurile timpului*” (Editura „*Libertatea*” 1989), „*Monografia bisericii Ortodoxe române din Alibunar – Biserica Adormirea Născătoarei de Dumnezeu*” (editura Biserica Ortodoxă Română din Alibunar în anul 1996), „*Mic tratat de artă modernă*” (editura „*Libertatea*” anul 1997) și „*Studiul monografic – Viorel Boleanțu-Paima*” (editura personală V.B.P., anul 1998). În anul 1984 îi apare în formă de separat la „*Matica srpska*”, din Novi Sad studiul „*O Popovićima iz Oraviće*” (în limba sârbă sau tradus în românește „*Despre Popovici din Oravița*”). În anul 1983 își ia magisterul cu lucrarea „*Pictorii români din Banatul iugoslav din secolul al XIX-lea*”. A colaborat cu articole din do-

meniul istoriei artelor plastice în publicațiile: „*Informații*” (mai târziu „*Opštinske novosti*”) din Alibunar, (într-o perioadă a fost și redactor responsabil), „*Tribuna tineretului*”, „*Lumina*” și „*Libertatea*” din Panciova, Caietele Societății istoricilor de Artă din Serbia, Revistă de Arte plastice „*Matica srpska*” Novi Sad, „*Făclia*” Alibunar, „*Cuvântul românesc – Art plus*” din Novi Sad și altele.

Aurel Trifu, învățător și publicist originar din Alibunar. A decedat la Vârșeț în anul 1993. A început să publice din anul 1935 în „*Nădejdea*” unde îi apare prima poezie. Scrie și la „*Libertatea*” unde o perioadă de timp este și director. A debutat cu volumul de poezii „*Confesiuni*” (editura „*Libertatea*” 1985).

Ionela Mengher originară din Alibunar, profesoară de limbă și literatură română (a terminat Facultatea de Limbă și Literatură Română din București), doctorandă (în anul 1998). Este poetă și debutează cu volumul de versuri „*Cuvinte*” (editura „*Libertate*” Panciova anul 1997). Din fragedă tinerețe publică articole și interviuri în publicațiile: „*Tribuna tineretului*”, „*Lumina*”, „*Libertatea*” din Panciova, „*Tradiția*” S(F)REF Novi Sad. Actualmente este reporter la Radio România Internațional, redacția în limba sârbă, la București.

Veljko Nešković, jurist originar din Novi Kozjak, domiciliat în Alibunar. Scrie aforisme pe care le publică în „*Opštinske novosti*”, „*Expres politika*” din Belgrad, etc. În anul 1997 îi apare cartea de debut intitulată „*Aforizmi*” (Aforisme). Titlul ne spune despre ce gen de creație literară este vorba. Cartea a apărut la editura „*Vrelo*” din Zemun.

Mircea Samoilă născut în Satu Nou, originar din Seleuș, trăiește în Alibunar din anul 1975. Publică articole, reportaje, studii și proză scurtă în publicațiile: „*Libertatea*”, „*Lumina*” și „*Almanahul Libertatea*” Panciova, „*Politika*” Belgrad (în limba sârbă), „*Opštinske novosti*” Alibunar (articole în limba română și sârbă), „*Tradiția*” S(F)REF Novi Sad, „*Gazeta de Seleuș*” (este membru în redacție), „*Făclia*” (este membru în redacție de la înfi-

ințare), „*Familia*”, Vladimirovaț, „*Jurnalul de Târgoviște*” România și alte publicații.²⁷

În anul 1987 publică (xerocopie în 100 de exemplare) lucrările „*Agricultura la Seleuș*” și „*Sportul seleușean*”. În anul 1998 îi apare volumul de proză scurtă intitulat „*Domnia Sa, Omul*” (editura Comunității Cultural-Instructive Seleuș din Seleuș).

Despre creatorii artelor frumoase

Cel mai talentat artist plastic din perioada cuprinsă între finea secolul precedent și începutul celui actual, a fost **Trăian Costici** (1878-1917), care a studiat artele frumoase la Budapesta, Wiena și Berlin. În anul 1901 a înființat primul atelier de sculptură din Banatul nostru. Este originar din Becicherecul-Mare (Zrenjanin) iar din anul 1891 se stabilește cu familia la Alibunar. Trăian Costici, în primul rând este un sculptor excelent dar și pictor realizator, mai cu seamă, a unor desene minuțioase.²⁸

Jovan Stângu-Mârza s-a născut la Alibunar în anul 1916 (decedat în 1992). A sculptat în perioada interbelică și cea postbelică, când se prezintă cu sculpturi și la primele expoziții colective. Acest țăran artist popular, de real talent a sculptat într-o manieră ce aparține artei naive. Printre cele mai reușite realizări, desigur se enumeră cele 11 figuri sculptate în lemn de vișin și nuc cu înălțimea de circa 25 centimetri. O valoare aparte a acestor sculpturi prezintă reproducerea minuțioasă a portului popular românesc de sărbătoare din Alibunar. Figurile se disting prin faptul că ele sunt indentice cu modelul. Lucru ciudat, autorul acestor figuri minunate, menționa că este autodidact.

Mr. Dimitrie Ardelean este originar din Alibunar, născut în anul 1941, decedat la Belgrad (la spital) în anul 1992. Din anul 1967 este profesor de arte plastice la Liceul din Vârșeț.

Pictorul Ardelean a început să expună din anul 1964, când era student la Facultatea de Arte Plastice din Belgrad. Pe parcurs a

organizat expoziții personale la Vârșeț (ani 1973, 1984, 1987, 1992), Belgrad și Panciova (1987), Novi Sad (1988) în orașul Cuhr din Elveția, (1990) și Alibunar (1996 post mortem). Expune la expoziții de grup la Belgrad (1964, 1965, 1966) iar între ani 1969 și 1992 expune la Vârșeț, Panciova, Smederevska Palanka, Svilajnac, Biserica Albă, Alibunar, Valjevo, Novi Sad, și în alte părți. A fost membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Voivodina și al Clubului Artiștilor Plastici din Vârșeț (o perioadă a fost și președintele clubului).

Despre pictorul Dimitrie Ardelean, specialiștii în materie, au relevat că este un iubitor al peisajului voivodinean. Noi am zice, că nu e vorba de peisajul obișnuit acela care-l vedem noi laicii ci de cel observat cu ochiul creator al pictorului. Este vorba de fundul imaginar al Mării Panonice care a dispărut în urmă cu multe milenii și pe care numai visătorii și artiștii și-l pot închipui.

Despre pictorul Ardelean s-a menționat că practică o nouă tendință de expresie plastică în arta europeană contemporană.

Cuzman Bojin, originar din Alibunar. Din anul 1983 trăiește în Ljubljana, R.Slovenia unde se afirmă ca artist plastic și în sfera designului. A expus la Celovec, Wiena, Frankfurt, Hanover, Kalgari, unde sa remarcat prin vădit talent.

Petru Bojin - Fini, originar din Alibunar. Din tinerețe s-a ocupat cu pictura. A fost angajat la Căminul cultural. S-a distins prin realizarea scenografiilor pentru numeroase spectacole dar și ornamentarea numeroaselor coridoare ce aparțin caselor din diverse localități rurale de la noi. A restaurat două picturi de dimensiuni mari la Bis.Ort. Română.

Momcilo-Moma Siljanović – învățător, a fost un pasionat sculptor și pictor. În mai multe rânduri a expus la expoziții de grup din localitate.

Draga Kokotović, originară din Seleuș, Trăiește la Alibunar și este profesoară de arte plastice la Școala elementară din localitate.

Este o pictoriță talentată și a organizat expoziții personale și de grup la Alibunar, Seleuș și în alte localități.

Željka Todorov, este amatoare de arte plastice. Este angajată la „*Mlekara*” din Panciova, Picturile îi sunt interesante și a expus în câteva rânduri în localitate.

La capitolul arte plastică îl amintim și pe mr. **Adrian Negru**, care este talentat dar a abdonat creația picturală. Pictează ocazional. În anul 1996 a restaurat două picturi de dimensiuni mari, de la intrarea în Biserica Ortodoxă Română din Alibunar. În ultimul timp mai mult îl preocupă desenul și ilustrarea grafică a cărților și ziarelor.

În anul 1994 a fost inaugurată prima galerie de artă plastică cu vânzare din Alibunar dar și din împrejurimi. Este vorba de galeria numită „*Artum*” ai cărei proprietari sunt soții Milanka și Milan Zelčev (Milanka funcționează la banca din Alibunar, este pasionată de arta picturală iar Milan este profesoar, actualmente directorul Școlii generale). Galeria este amplasată aproape de intersecția de drumuri de lângă parc. A avut în colecția sa pânzele picturilor consacrați de la noi: Petru Marina, Dimitrie Ardelean, Draga Kokotović, Vladimir Aleksandrov, Raša Rašajskim Milan Konjović și alții.

Activitatea bibliotecilor

În perioada interbelică și înaintea apartenenții naționalitatea română au colaborat cu centrele culturale din România de unde, printre altele, au primit și cărți. Apartenenții sârbi din localitate, în fond, erau înclinați spre centrul cultural din Sremski Karlovci.

În urma primului război mondial, mai precis în anul 1923, după cum am arătat în prealabil se reorganizează viața culturală în această localitate, mai cu seamă din partea entității române, care înființează Reuniunea de cântări și citire „*Doina*”. Atunci s-a înființat și o modestă bibliotecă și sala de lectură în Casa parohială. În faza aceasta a cercetărilor noastre, nu ne este cunoscut cum este

situația înainte de această perioadă. Presupunem că un număr destul de modest de cărți românești, sârbești, chiar maghiare se găseau în bibliotecile școlare. În perioada de la cumpănă dintre cele două secole (actual și cel precedent), erau puține persoane interesate de lectură.

În anul 1929 la Alibunar a venit domnul Coriolan Buracu, directorul Teatrului și al Bibliotecii „*I.S.Bibescu*” din Turnu Severin, România. A făcut un cadou de peste 400 de cărți românești din diferite domenii, bibliotecii din Alibunar.²⁹

În această perioadă, deci din anul 1923 la Alibunar probabil a funcționat și o bibliotecă cu volume în limba sârbă. În perioada postbelică bibliotecile își continuă activitatea. Imediat după cel de al Doilea război mondial biblioteca care posedă cărți românești, funcționează în cadrul Societății Culturale „*Doina*” iar cea sârbească în cadrul S.C. „*Nușić*”. Biblioteca românească posedă 1.232 cărți, iar cea sârbească 612 cărți (ambele Societăți culturale sau încadrate în Uniunea culturală). Deci era vorba de un număr foarte modest de cărți. Din anul 1952 cele două biblioteci se unifică și se formează pentru prima dată o instituție aparte – Biblioteca locală.

În anul 1952 când prima dată în Alibunar funcționează o singură bibliotecă, aceasta posedă peste 2.800 cărți, dintre care circa 650 în limba română (o bună parte au fost procurate de la C.E.P. „*Libertatea*” din Vârșeț).

Prima bibliotecară permanentă cu salariu lunar de 6.370 dinari a fost numită Natașa Francuski, care a terminat cursul de bibliotecar (a durat patru luni) din Belgrad.

Biblioteca dispune de sală de lectură cu inventar nou și este abonată la 10 ziare și 8 reviste și este dotată cu un aparat de radio. Printre revistele pe care le primește biblioteca se găsesc și cele românești: „*Libertatea*”, „*Lumina*” și „*Femeia nouă*”. Biblioteca numără 415 membri dintre care 97 sunt români iar restul sârbi și alte naționalități. Situația socială a membrilor este următoarea: țărani 32, gospodine 61, meseriași 30, funcționari 125, ucenici 34, elevi ai școlii generale 83, cadre didactice 24 și restul alte categorii.30

Interesant de amintit că imediat după terminarea celui de al doilea război mondial, din ambele biblioteci existente pe atunci, și cea românească și cea sârbească, au fost înlăturate toate titlurile ce se considerau cu conținut ideologic negativ. Persoanele care au făcut revizuirea cărților au fost convinse că tot ce-i din perioada care a rămas în urmă, trebuia să dispară. De aceea au ars un număr însemnat de cărți valoroase.

În anul 1954, în cadrul bibliotecii s-a înființat redacția care va pregăti programul de radio difuziune locală. Emiterea a început în primăvara anului amintit mai sus și s-a realizat cu ajutorul difuzoarelor amplasate în diferite părți ale localității.

Tot în anul 1954 se înființează biblioteca cercuală cu sediul la Alibunar, care cu timpul își mărește fondul de cărți, astfel că în anul 1978 atinge numărul de circa 11.000 volume. În perioada aceasta biblioteca are o sală frumoasă de lectură într-o clădire demolată de mult timp. Pe locul unde a fost clădirea respectivă, vizavi de hotelul „Lovac” se înalță clădirea etajată, în care la parte, se găsesc amplasate birourile, Serviciul Oficial de Plată al Băncii Naționale. Din 1960 biblioteca funcționează ca unitate aparte în cadrul Căminului cultural iar din anul 1966 biblioteca funcționează în cadrul Centrului de Cultură „3 octombrie” și ca bibliotecă centrală în fruntea căreia este directorul. Biblioteca locală are bibliotecar angajat, în raport de muncă. După anul 1991, când s-a desființat Centrul de cultură biblioteca funcționează în cadrul Comunității locale, adică Comunității cultural-instructive. Din anul 1994 biblioteca din nou devine instituție aparte, în cadrul Bibliotecii comunale, în fruntea căreia se găsește directoarea **Liljana Stanojević**, Actualul bibliotecar este Goran Kravarski (1997), originar din Alibunar, care a terminat Liceul de Bibliotecar din Belgrad.

În anul 1998 biblioteca comunală are 38.350 de volume iar cea din Alibunar 12.896 volume.

Amintim pe unii dintre bibliotecarii care au fost voluntari sau în raport de muncă la biblioteca din Alibunar în perioada postbelică: Moisa Dalea (țăran, un pasionat cărturar, se spune că a citit

toate cărțile pe care le posedă biblioteca. Dintr-o discuție purtată cu acest om erudit am dedus că l-a apreciat pe scriitorul polonez Sienkiewicz dar mai cu seamă pe Eminescu, ale cărui versuri le-a memorat), Ankica Zelčev (tot o îndrăgostită de slova scrisă, și ea voluntară), Zorka Rajić (bibliotecară cu stagiul îndelungat, din anul 1963 – circa trei decenii până la pensionare), Zorica Nikolić (cu pregătire superioară, a fost directoarea bibliotecii comunale) și Anița Gean (bibliotecară).

Pe lângă distribuirea și popularizarea cărților în cadrul bibliotecii au fost organizate și alte manifestări culturale. Astfel în anul 1985 (directoarea bibliotecii comunale a fost profesoara Slavka Paripović din Vladimirovaț) a fost înființată secția literară, care a avut la început doar șase membri. Tot în această perioadă dar și mai înainte s-au organizat diverse prelegeri și serate literare.

În anul 1997 Biblioteca Academiei Române din București (grație profesoarei Ionela Mengher) a făcut o donație de cărți românești (276 de titluri în 326 volume). Cărțile au fost înmânate de Ambasada Română din Belgrad în frunte cu Excelența sa, domnul Panait Lefter, ambasadorul României. Un mare sprijin în perioada actuală biblioteca primește de la Adunarea comunei Alibunar în frunte cu dl Milan Čuruvija și Dragoljub Jovanović – Jole, care ajută și alte instituții culturale.

Instituții de cultură din Alibunar

După cum am arătat în partea introductivă a acestui capitol, în faza incipientă a evoluției vieții culturale, deci la cumpăna dintre secole, tot ce ținea de cultură se organiza în cadrul școlii și bisericilor. Totuși în anul 1886 e posibil că a fost înființată Reuniunea de cântări (Pevacko drustvo) unde activau sârbi dar probabil și români din localitate. Din anul 1890 până la sfârșitul celui de al doilea război mondial cea mai de seamă instituție culturală pentru români a fost Biserica Ortodoxă Română (în cadrul bisericii în

anul 1923 a fost înființată Reuniunea de cântări și citire „*Doina*” fiindcă numai astfel a fost acceptată de oficialități care i-au adoptat statutul în anul 1925). Trebuie amintit că întreaga activitate a Reuniunii se desfășura în Casa Parohială, unde se organizau și serbări.

În perioada interbelică, la Alibunar, a funcționat și organizația umanitară și educativă a tinerilor „*Sokolsko društvo*” (asociația „*Sokol*”) după modelul organizațiilor „*Sokol*” inițiate în Cehia. Într-o perioadă sediul acestei organizații care a prezentat programe culturale cu caracter umanitar a fost în clădirea demolată din preajma actualei poște. În această organizație au fost încadrați sârbi și români din localitate, după cum am mai arătat în anul 1923 se reînființează Reuniunea de cântări a sârbilor „*Zora*” În perioada amintită ca instituție culturală a funcționat și „*Astra*” – asociația culturală a românilor.

În perioada postbelică, prin ani (cincezeci se clădește Căminul Cooperativist cu o frumoasă și spațioasă sală de spectacole și încăperile auxiliare. Tot în această perioadă, în anul 1945, s-a înființat Uniunea culturală și a fost format primul comitet din umătorii membrii: Petru Zăria, avocat (președinte), Luca Gherga, comerciant (vicepreședinte), Iosif Berlovan, funcționar (secretar), Milan Gean, comerciant (casier), Lucia Jianu (responsabilă pentru cultură), Ioan Trifu (responsabil pentru sport), Petru Lațcu, țăran (responsabil pentru cor) și Dimitrie Gherga, țăran (responsabil pentru fanfară). În cadrul Uniunii Culturale a funcționat S.C. „*Doina*” (a românilor) și „*Branislav Nušić*” (a sârbilor).

În anul 1950 a fost înființat Teatrul de Amatori ca instituție aparte, prin fuzionarea secțiilor de teatru de la „*Nušić*” și „*Doina*”. Acest teatru a funcționat până în anul 1960 când s-a înființat Căminul Cultural, unde își desfășoară activitatea toți alibunării (primul administrator al Căminului Cultural a fost Trăian Samoilă, învățător). În cadrul Căminului a funcționat și cinematograful care până, în această perioadă a fost instituție aparte. Anume, primul aparat de cinematograf l-a avut Petar Poșa, care a prezentat filme încă pe timpul celui de al Doilea război mondial și până în anul

1952. A fost proiectată câte o prezentare săptămânal în casa particulară a acestui cineast entuziast. În anul 1952 se procură un aparat de proiecție nou și cinematograful este format ca instituție aparte, numit „*Jadran*”. Filmele se prezintă în sala Căminului Cooperatist de mai multe ori pe săptămână. După cum am arătat mai sus, cinematograful din anul 1960 este inclus ca secția a Căminului cultural.

În 1 ianuarie 1966 a fost înființat Centrul Instructiv de Cultură „*3 octombrie*” al comunei Alibunar cu sediul administrativ în această localitate. Primul director a fost Vekoslav Cvetković, profesor din Banatski Karlovac (în fruntea Centrului până în anul 1977 perioadă care aici s-a desfășurat o activitate fructuoasă și susținută). Dintre alți directori ai Centrului amintim pe profesorul Păun Ghina și mr. Adrian Negru, care a fost și directorul Căminului cultural din Alibunar și Sima Onciu care a fost director interimar și responsabilul comisiei de lichidare în anul 1991.

În perioada amintită în prealabil în cadrul Centrului de Cultură în fiecare localitate din comună, au fost înființate Cămine culturale, care la rândul lor, aveau în frunte un director care era responsabil de organizarea vieții culturale. Dintre directorii Căminului Cultural din Alibunar amintim pe cei ce au avut rezultate remarcabile: Andon Andonov din Banatski Karlovac, Nicola Pascu, profesor de muzică, originar din Uzdin (din 1970 până în 1976 – în perioada aceasta locțitor de director a fost și profesorul Zăria Bârnea), Todor Petrovici, profesor de muzică, originar din Begheiți. În perioada când funcționau persoanele amintite mai sus în cadrul Căminului cultural funcționa cu succes școala de muzică.

În anul 1991 a fost desființat Centrul de cultură, instituție care, cu certitudine, putem spune, a avut un rol important pentru dezvoltarea culturii în comuna Alibunar și în localitatea noastră. Au fost organizate mai multe manifestări cultural-artistice, dintre care amintim: „*Întâlnirile satelor*”, „*Zilele de teatru ale românilor din Voivodina*” și numeroase emulații culturale din cadrul comunei Alibunar.

Din anul 1991 până în anul 1994 viața culturală a fost facilitată de Comunitatea locală în frunte cu președintele Ljubinko Petrović, magaziner la Întreprinderea agricolă „*Napredak*” (Ljubinko Petrović este un entuziast care în această perioadă dar și mai înainte s-a angajat din plin la organizarea vieții culturale dar mai cu seamă la cea sportivă, la clubul de hanbal și la întrecerile din cadrul „*Cupei Libertății*”).

Din anul 1994 în fruntea Căminului cultural a venit Stojan Ilić, originar din Alibunar. Din anul 1996 Căminul cultural poartă numele „*Mladost*” iar ansamblul de dansuri, care are peste 70 de membri este denumit „*Dukat*” și a avut o activitate demnă de invidiat.

În perioada aceasta împreună cu Comunitatea locală, Căminul cultural a organizat Festivalul de Folclor și Muzică Românească al românilor din Voivodina, ediția din anul 1996 (Președintele Comitetului de organizare a fost Ionel Purcar, care a contribuit la impecabila organizare). Dealtfel, pe lângă festivalul din 1996, Alibunarul a găzduit numeroase manifestări cultural-artistice și spirituale de amploare. Astfel, amintim ceremonialul sacru dar și cultural, prilejuit cu ocazia sfințirii clopotelor Bisericii Ortodoxe Sârbe din localitate, care a avut loc în anul 1925 și tot în perioada interbelică, emulația formațiilor de muzică și folclor zonale, organizate de „*Astra*” și altele. În perioada postbelică Alibunarul a devenit un focarul culturii din părțile noastre. De aceea, aici a fost organizat din anul 1951 până în anul 1971, concursul secțiilor de teatru de amatori din zonă. Din 1971 până în 1973, aici se organizează festivalul secțiilor teatrale ale românilor din Voivodina iar din anul 1973 până în anul 1982 și Zilele de teatru ale românilor din Voivodina. În anul 1979 la Alibunar a fost organizată prestigioasa manifestare TV „*Ai carte – ai parte*”. În anul 1969 Festivalul de muzică și folclor din comuna Alibunar și altele, iar în anul 1986 marele Festival de folclor și muzică românească din Voivodina (președinte a fost Todor Tăpălagă), care a fost reluat în anul 1996 și după cum s-a decis va fi organizat tot la zece ani. În anul 1987 Alibunarul organizează o altă manifestare „*Întrunirea muncitorilor din Voivodina*”. Mai amintim și aniversările centenarelor (100 de

ani de la depunerea temeliei și 100 de ani de la sfințirea Bisericii Ortodoxe Române, care au avut loc în anul 1996 respectiv în anul 1998, manifestări sacre dar și culturale, de prim ordin).

În concluzie relatăm cu certitudine că după cum putem deduce din cele expuse, la Alibunar, românii, sârbii, ungurii și alte naționalități conclocuitoare, umăr la umăr au desfășurat o fastuosă viață cultural-artistică.

NOTE:

1. Aurel Bojin, articol „Memoria secolelor Alibunar”, „*Libertatea*”, Panciova, 28.01.1995, pag.17 și Anton Eberst „*Muzicki amateri Voivodine*”, Novi Sad, anul 1974, Costa Roșu, „*Corurile noastre bănățene*”, editura „*Libertatea*” Panciova, 1982.
2. Calendarul „*Minerva*” București, România, anul 1907 pag.156-167 de la V.Vărădeanu „*Cântecul în Banat...*”
3. Despre această perioadă dintre anii 1912-1914 am preluat date din două izvoare: Anton Eberst op.citată și Costa Roșu op.citată. la primul figurează numele Teohor Strizu iar la următorul e scris Teodor Strigu. De la informatorul nostru Jiva-Jică Stângu (în anul 1997 octogenar și cel mai în vârstă corist în viață) am aflat că într-o perioadă, în faza incipientă a actiității, corul a fost condus de Nicolae Păsulă, învățător. Despre Strizu sau Strigu nu a auzit dar

- după el, o scurtă perioadă de timp conducătorul corului a fost un oarecare Teodor Stângu, Rămâne ca informația să fie cercetată pe parcurs.
4. Theodor Șandru, articol în „*Libertatea*” Panciova, nr. 19, anul 1946.
  5. Anton Eberst op.citată. Datele preluate din cartea autorului amintit în prealabil ni le-a furnizat entuziastul arhivist și cercetător din Vârșeț, domnul Viorel Selejan, căruia îi mulțumim.
  6. Informațiile primite în luna iulie anul 1998, de la profesorul pensionar Todor Ghilezan din Panciova.
  7. Corneliu Mata, articol, „*Nădejdea*”, 11 maj 1937 (cu ocazia jubileului ziarului). Datele ne-au fost furnizate de domnul Viorel Selejanu.
  8. Todor Slankamenac, preot, „*Letopis Srpske Pravoslavne Crkve*” („*Letopisețul Bisericii Ortodoxe Sârbe*”). Se păstrează la Casa Parohială
  9. Tabloul coriștilor a fost alcătuit grație informațiilor oferite de Moise Corenea–Arapu, care este corist 60 de ani, neîntrerupt.
  10. Anton Eberst, op.citată.
  11. Numele fanfariștilor de pe o fotografie din anul 1929 au fost identificate de Moisa Cornea–Arapu.
  12. Informațiile primite de la Nicolae Ciura un distins solist la taragot și excelent activist cultural.
  13. Corneliu Mata, articolul citat.
  14. Informația primită de la Petru Bojin–Fini.
  15. Todor Slankamenac, opera citată.
  16. Informația furnizată de mr. Adrian Negru.
  17. Informația am primit-o de la Pompeiul Sfera din Alibunar.
  18. Informația ne-a furnizat-o Nicolae Ciura din Alibunar.
  19. Theodor Șandru, articol, „*Libertatea*”, Panciova, anul 1946.
  20. Informații primite de la med.veterinar Roman Sfera.
  21. Informații primite de la profesorul și ziaristul pensionar Gheorghe Bosioc din Panciova.
  22. Radu Flora, prof.dr. „*Folclor Literar bănățean*” pag.57 editura „*Libertatea*” Panciova, anul 1975.
  23. Radu Flora, opera citată (n.n. data exactă de naștere și deces preluată din cărțile parohiale).

24. „Nădejdea”, articolul redacției „Dl.prof.N.Iorga” și „Nădejdea”, anul 1936
25. Ionela Mengher, prof. (doctorandă în 1998) articol „Libertatea” anul 1990.
26. Costa Roșu, „Dicționarul jurnalisticii românești din Iugoslavia”, editura „Libertatea”, anul 1998.
27. Costa Roșu, opera citată.
28. Adrian Negru, nr., articol în „Făclia”, periodicul Bisericii Ortodoxe Române din Alibunar, nr. 3 din anul 1997.
29. Gligor Popi, prof.dr., „Românii din Banatul iugoslav 1918-1941”, „Editura de Vest” anul 1996.
30. Gheorghe Bosioc, articol din „Libertatea” nr.13-14 din 18.02.1954 (semnat cu inițialele G.B.). Articolul a fost decupat din ziar de domnul Viorel Selejan din Vârșeț căruia sincer îi mulțumim fiindcă ni la înmănat.

CAPITOLUL IX

PUBLICISTICA ALIBUNARULUI – PERSONALITĂȚI DE SEAMA – UNELE REALIZĂRI ȘI PROIECTE ALE ACTUALEI COMUNITĂȚI LOCALE ȘI SPORTUL

Publicistica Alibunarului

În viața socială a Alibunarului un rol însemnat a avut și presa. Primele știri despre publicații ale Alibunarului le avem de la finea veacului al XIX-lea. Anume, la Vârșeț în anii 1895-1898 a apărut în limba germană „*Alibunarer Tagen Blatt*” (Ziarul cotidian al Alibunarului). Știrea despre apariția acestui ziar o aflăm în „*Letopisi opstine Podunavske oblasti, Banatski deo*” Pancevo, 1929, pag. 14, autorul fiind Felix Mileker, custode și bibliotecar al Bibliotecii orașenești și a Muzeului din Vârșeț. În biblioteca orașenească de la Vârșeț, din păcate, nu se păstrează nici un exemplar al acestui ziar. Ne surprinde faptul că la finea secolului al XIX-lea a apărut ziar cotidian al Alibunarului. Probabil s-a tipărit pe 2-4 pagini. Ar fi de dorit ca să ajungem în posesia măcar a unui exemplar din acest ziar cotidian.

GRAIUL ROMÂNESC – apare la Panciova din martie 1923 până în iunie 1925, ca organ al Partidului Român din Regatul sârbilor, croaților și slovenilor. Proprietar, editor și primul redactor a fost dr. Ioan Jianu, avocat din Alibunar, secretar general al P.R. Are merite pentru întemeierea Partidului Român, activitatea ace-

tuia, precum și pentru editarea acestui ziar săptămânal. I.Jianu a fost purtătorul listei pentru alegerile generale parlamentare din martie 1923, fiind ales deputat în Parlamentul țării.

Ziarul „*Graiul Românesc*” apare săptămânal în patru pagini și în tiraj de 1.000 exemplare. Cele mai multe articole sunt scrise de dr. Jianu și **Ioan Erina**, care în aprilie 1924 devine redactorul ziarului. Dintre rubricile ziarului menționăm: Situația politică, Știri de la noi și din România, Sfaturi pentru economi și Sfaturi medicale.

Ziarul publică articole despre angajarea deputatului I.Jianu în Parlament pentru drepturile românilor: să beneficieze de reforma agrară, pentru împrumutarea țăranilor săraci și fără pământ, pentru desfășurarea învățământului în școlile românești primare în limba maternă a copiilor. De asemenea ziarul publică Programul și Statul Partidului Român, știri din viața culturală a minorității române, despre evenimentele din țară și străinătate.

Din primul Comitet de redacție, pe lângă dr. I.Jianu au mai făcut parte Romulus Roman, Marcu Boldovină, Ioan Mităr și Stefan Putnic.

Odată cu părăsirea țării și plecarea lui I.Jianu în România, ziarul „*Graiul Românesc*” își încetează apariția, în vara anului 1925.

INFORMAȚII, în prezent „**OPŠTINSKE NOVOSTI**”, ziar periodic al Adunării comunei Alibunar. Primul număr a apărut în anul 1967, în patru pagini, dintre care două în limba sârbă și două în limba română, cu un tiraj de 2.300 exemplare. Primul redactor responsabil a fost învățătorul **Ilie Dolinga** (1967-1969). În perioada 1971-1988 apare în 8 pagini, în ambele limbi. Numărul paginilor s-a majorat între timp la 12, ca apoi să fie redus la 8 pagini.

Amintim și pe ceilalți redactori responsabili ai ziarului: **Mihai Iencea** (1969-1971), **Simeon Țeroga** (1971-1978), **Ion Mohan** (1978-1981), apoi urmează un colegiu de redacție (1981-1983) în componența: **Ioniță Muntean**, **Simeon Țeroga**, **Sretenko Jovanović** și **Zdravko Grujin**, iar din 1983 până-n 1989 **Ioniță Muntean**. Din a. 1989 și până-n 1991 din nou un colegiu de redacție for-

mat din: **Adrian Negru, Zdravko Grujin, prof. Sonja Dadić, Predrag Damjanović și Ratko Jovanović.** În prezent funcția de redactor responsabil o îndeplinește **Zdravko Grujin.** În ultima vreme ziarul apare în limba sârbă cu unele contribuții și în limba română.

În a.1990 ziarul primește denumirea de „*Opštinske novosti*”.

FĂCLIA – Buletin al Bisericii ortodoxe române din Alibunar. Primul număr apare în preajma jubileului aniversării centenarului Bisericii orto.rom.din Alibunar (1896-1996) în luna august 1996. Redacția Buletinului are următoarea componență: Roman Sfera, președinte, respectiv redactor responsabil. mr. Adrian Negru, preotul Ionel Mălaimare, ing.Mircea Samoilă, Pavel Jivan, Ana-Maria Gean, Emanuel Onciu și Valentin Boraci.

„Făclia” – apare periodic. În a.1997 au apărut două numere, iar

în 1998 două numere, deci în total au apărut 5 numere. Tratează tema despre Biserica Adormirea Născătoarei de Dumnezeu din Alibunar,

despre trecutul și prezentul Bisericii, despre preoții din loc. Numărul 2 este dedicat aniversării centenarului Bisericii ort.rom (17-18 august 1996). Buletinul apare de sărbătoarea nașterii și învierii lui Cristos cu texte privind trecutul Alibunarului, cu ode, poezii și articole despre pictura și sculptura în Banat, etc.

Personalități de seamă trecuți în lumea tăcerii de origine din Alibunar și din alte părți care au desfășurat activitate mai însemnată în această localitate.

ANDREI, Zăria, este cunoscut nu numai în satul natal, Alibunar, ci și în împrejurimi. S-a născut la 4 decembrie 1886 în Alibunar, unde frecventează școala primară. Ne-a rămas în amintire ca primar al satului mulți ani în perioada interbelică, mai puțin timp în anii ocupației fasciste și după eliberare.

A.Zăria a fost un excelent cunoscător al evenimentelor din satul natal. În jurnalul său a notat tot ce s-a petrecut în localitate: cum a fost recolata de cereale înfiecare an, dacă a fost grindină, ploii torențiale, apoi deseori numirea preoților, a învățătorilor și a altor funcționari, precum și plecarea lor de pe posturile ocupate. Un adevărat cronicar, căruia nu i-a scăpat nici o întâmplare petrecută în sat.

De la A.Zăria a rămas în manuscris un bogat material autentic, pe care dorea, împreună cu inv.Octavian Trifu să-l publice în formă de monografie. Din păcate, această idee nu s-a realizat. Jurnalul lui „*taica Zăria*” este o mărturie despre viața și activitatea locuitorilor acestei localități fruntașe. Fiind cărturar și cronicar este apreciat de cănsătenii săi. Se stinge din viață în ziua de 24 martie 1967, la Alibunar, unde este și înmormântat.

GHERGHA, Tiberiu, este cunoscut în domniul sportului și a culturii fizice, fiind apreciat nu numai de către consătenii săi, ci și din împrejurimi, numindu-l „*legenda sportului alibunărean*”.

S-a născut la Alibunar la 2 octombrie 1942, unde frecventează școala primară. Școala medie de educație fizică a absolvit-o la Zemun în a.1961.

În calitate de membru al Clubului de atletism „*Crvena Zvezda*” din Belgrad, în noiembrie 1961, la campionatul țării ocupă primul loc la triplu-salt. Rezultate remarcabile obține și la săritura în lungime. A fost membru al selecționatei juniore iugoslave și în costumul de sport cu stema țării participă cu mult succes. La săritura

în lungime obține rezultat excelent de 7 metri iar la triplu salt are serioase succese.

În a.1973 a absolvit la Novi Sad Școala Superioară de educație fizică, iar în a.1979 termină și Facultatea de cultură fizică la București.

Ca sportiv apreciat, în a.1972 va purta făclia olimpică.

T.Ghergha a funcționat și în calitate de profesor de educație fizică la școala primară din loc, dar după nevoie și la Școala economică.

De la Uniunea organizațiilor pentru educația fizică a Serbiei obține, în a.1965, titlul: antrenor de atletism de categoria întâia, iar în a.1973 și titlu de antrenor de handbal de categoria întâia. A posedat cel mai înalt grad de specialitate.

T.Ghergha a fost inițiatorul constituirii Școlii de handbal, pe care a condus-o cu succes și care a încadrat entuziaști de la vârsta cea mai tânără, apoi juniori și seniori (anul 1979/80),

În semn de recunoștință pentru activitatea sa neobosită și contribuția la promovarea culturii fizice și succesele obținute cu echipa de gimnastică a școlii la Olimpiada sportivă a Voivodinei, în a.1978 obține premiul „*Eliberarea comunei Alibunar*”. Obține mai multe trofee și recunoștințe. Clubul de handbal din loc „*Budućnost*” a instituit turneul memorial „*Tiberiu Ghergha*”.

Tot timpul a funcționat la Alibunar, unde se stinge din viață, în plină putere, în a.1994.

JIANU, Ioan (1886-1969), originar dintr-o familie bogată de agricultori din Alibunar. Este primul deputat român în Parlamentul din Regatul sârbilor, croaților și slovenilor, în anii 1923-1925, director și proprietar al săptămânalului „*Graiul Românesc*” care apare la Panciova.

După terminarea școlii primare și a liceului, continuă studiile la Budapesta, unde termină facultatea de drept și susține teza de doctorat. Funcționează ca avocat la Alibunar, unde desfășoară o intensă activitate social-politică. Are merite pentru întemeierea Partidului Român la Alibunar, în 10 februarie 1923, la care participă

delegați din localitățile cu populație românească din Banatul iugoslav. I.Jianu a fost ales secretar general al Partidului Român, contribuind în alcătuirea Programului și Statutului acestui partid.

La alegerile parlamentare din 18 martie 1923 Jianu este purtătorul listei P.R. obținând 7.059 voturi, fiind ales deputat în Parlamentul țării. În luna martie apare la Panciova săptămânalul „*Graiul Românesc*”, ca organ al P.R. , proprietar și redactor responsabil fiind dr.I.Jianu. El este și autorul mai multor articole, prin care susține drepturile minorității române din Regatul S.C.S.

În parlament militează pentru restituirea pământului comunal și a averilor bisericești, expropriate de stat. Protestează la Ministerul Învățământului, care în școlile românești a numit învățători care nu cunosc limba maternă a elevilor (ruși, sârbi). Se angajează la autorități să admită studenților români școlarizarea în România și eliberarea pașapoartelor, ca aceștia să nu mai treacă frontiera în mod clandestin.

În iunie 1925 părăsește Alibunarul, în urma insuccesului la alegerile parlamentare din acest an, stabilindu-se la Timișoara. Cu plecarea lui încetează și apariția ziarului „*Graiul Românesc*”.

I.Jianu a fost un timp asesor și reprezentatn în Sinodul eparhiei Caransebeș.

JIANU Stefan s-a năcut la Alibunar, la 4 august 1882, în satul natal frecventează școala primară, iar teologia studiază la Cernăuți. În a.1909 este numit în senatul școlar în funcția de asesor referent conzistorial al eparhiei Caransebeș. Timp de aproape zece ani conduce senatul școlar, până la moartea sa subită în 15 noiembrie 1918.

St. Jianu s-a afirmat prin conducerea energică și destoinică a resortului școlar al eparhiei Caransebeș. S-a angajat cu tot sufletul pentru propășirea școlilor românești, stingherite în activitatea lor de autorități austro-ungare. În activitatea sa patriotică neobosită întâmpină și obstacole, însă prin energia și inteligența sa sclipi-toare reușește să le înlăture.

Timp de aproape zece ani, cât a fost referent asesor școlar, apără cu energie și devotament în fața regimului cotropitor prestigiul școlilor noastre românești. Pentru salvarea lor depune eforturi în deosebi în timpul primului război mondial, când a fost expus la multe șicane.

St.Jianu avea strânse legături cu personalități marcante din Vechiul Regat, afirmându-se ca un adevărat susținător al drepturilor neamului românesc și luptător pentru Marea Unire.

A fost înmormântat în cimitirul orașului Caransebeș, unde prietenii și persoanele care l-au prețuit i-au ridicat, în a.1934, o cruce de piatră. Inițiativa a pornit de la dr. Nicolae Corneanu care era pe atunci referent la secția culturală a eparhiei.

Un colectiv de autori (Aurel Moacă, Nicolae Corneanu, Ioan David, Constantin Rudneanu și Aurel Uroș) a publicat o broșură intitulată: „*Un luptător bănățean: Stefan Jianu*”. Broșura a apărut la „*Biblioteca religioasă-morală*” din Caransebeș.

PETRIȘIORU, Teodor, învățător, este autorul „Monografieii comunei Alibunariu”, tipărite în a.1896. S-a născut în a.1859 în localitatea Sân-Paul, județul Cluj. Studiază Preparandia la Deva și după absolvire funcționează ca învățător în mai multe localități, printre care și în satul natal, apoi la Râul Alb, Cugir, iar din anul 1889 și până în 1904 la Alibunar, unde s-a și pensionat. După doi ani de la pensionare se stinge din viață (la a.1906).

T. Petrișioru desfășoară la Alibunar o bogată activitate pe tărâm cultural. Înființează un cor de adulți și un cor de copii. Publică articole în mai multe ziare ale vremii, printre care în „*Foaia diecezană*”, „*Transilvania*”, „*Drapelul*”. În „*Foaia diecezană*” din Caransebeș apare în formă de foileton „*Monografia comunei Alibunariu*”. De menționat faptul laudabil că aceasta este prima monografie a unei localități din părțile noastre. O prezentare mai succintă a localității Alibunar a elaborat pentru „*Enciclopedia Română*” de sub conducerea lui Corneliu Diaconovici.

Învățătorul T.Petrișioru sprijină pe profesorul universitar din Lipsca, Gustav Weigand în cercetările sale folclorice efectuate în

Banat. De asemenea sprijină activitatea institutului de credit „*Sentinelă*” din Satu-Nou și „*Panciovana*” din Panciova.

Locuitorii Alibunarului l-au apreciat pe învățătorul Petrișioru, l-au stimat pentru angajarea lui cu tot sufletul și la zidirea bisericii în a.1896. Dânsul a purtat procesul verbal al Comitetului parohial când au început lucrările la zidirea bisericii românești din Alibunar.

ROMAN Nicolae a ocupat postul de capelan și preot la Alibunar. S-a născut la Râtișor în 5 august 1900 într-o familie de țărani cu avere modestă. A servit la Biserica ort.rom.din Alibunar în perioada 1934-1947. În curând, după terminarea celui de-al doilea război mondial, mai precis în a.1947 părăsește Alibunarul și se stabilește la Făget, în apropiere de Lugoj.

Preotul N.Roman frecventează 4 clase primare (școala confesională) în satul natal, repetă clasa a patra primară la școala de stat din Vârșeț spre a-și însuși limba maghiară, apoi se înscrie la liceul din Lugoj. Invitat de episcopul dr. Trăian N.Bădescu, se înscrie la Academia Teologică din Caransebeș.

Ca elev al liceului de stat din Lugoj publică poezii și colaborează la mai multe ziare. Elevii Liceului din Lugoj îi trimit ca delegat al lor la Marea Adunare Națională a Unirii de la 1 decembrie 1918.

La scurt timp leagă strânsă prietenie cu scriitorul Camil Petrescu, care-i oferă postul de secretar de redacție la revista „*Limba română*”, unde lucrează până la sistarea acestei publicații. El va conduce și alte ziare, devine redactor la „*Luminătorul*” și colaborează la diverse publicații”. Se formează ca un ziarist capabil, foarte talentat, publică contribuții și în ziarul „*Graiul Românesc*” din Panciova, iar cele mai multe texte ale preotului Roman sunt publicate în săptămânalul „*Nădejdea*” din Vârșeț.

În a.1927, fiind preot la Coștei fondează săptămânalul „*Nădejdea*”, pe care-l redactează mai mulți ani.

Ultimii ani al vieții îi petrece la Făget, unde duce o viață modestă, uitat de locuitorii din Banatul iugoslav, deși a scris nu-

meroase articole în „*Nădejdea*”. Moare în deplină singurătate. Societatea, respectiv Asociația cultural-artistică „*Făgețeană*” din Făget de sub conducerea lui Ioan Gheorghe Oltean pregătește la Făget o expoziție consacrată preotului și publicistului Nicoale Roman.

TRIFU, Aurel, învățător, publicist, lucrător social-politic, s-a născut la 27 iulie 1914 în Alibunar. Școala primară învață în satul natal, iar Școala Normală la Turnu Severin, Târgu Jiu și Timișoara. După absolvirea Școlii Normale funcționează un timp ca pedagog la Internatul român de băieți din Vârșeț. Aici, împreună cu directorul Internatului, profesorul Constantin Zamfirescu, înființează Societatea literară a elevilor „Junimea bănațeană”. La ședințele „Junimii” participă cu lucrări originale elevii români de la școlile secundare din Vârșeț (Școala Normală și Liceu).

Ca învățător funcționează mai întâi în Macedonia, ca apoi în anul 1945 să fie numit la Nicolinț, unde rămâne până în a.1947, când a fost numit redactor al săptămânalului „*Libertatea*” din Vârșeț. Îndeplinește și funcția de președinte al Uniunii Culturale a Românilor, care desfășoară o bogată activitate, fiind inițiatorul și organizatorul vieții cultural-artistice la românii din Banatul iugoslav.

În viața social-politică este foarte activ, fiind ales în mai multe rânduri, respectiv mandate, deputat în Adunarea Națională a Iugoslaviei și a Voivodinei. A fost candidat al circumscripției electorale Alibunar, unde a ținut cuvântări în preajma alegerilor. A fost membru în organizații și instituții de rang federal, republican și provincial. reprezintă minoritatea română din Voivodina și este prezent la cele mai importante manifestări consacrate vieții spirituale ale românilor bănațene.

Publică articole în săptămânalul „*Libertatea*”, în revista de literatură, artă și cultură „*Lumina*”, unde figurează și ca membru al redacției.

A. Trifu este membru fondator al Societății de Limba Română din Voivodina și președinte al acesteia în anii 1983-1985. Participă la sesiunile științifice organizate de S.L.R.

Vizitează des localitatea natală Alibunar, fiind ales de locuitorii din acest cerc electoral ca deputat. A trăit după eliberare la Vârșeț, unde a decedat la 18 mai 1993.

TRIFU, Octavian, învățător, propunător, inspector școlar, arhivist, cercetător al învățământului din banatul iugoslav. Fiind originar din Alibunar, îl preocupă și trecutul acestei localități și ne-a lăsat în manuscris date privind Cartea funciară a Alibunarului și momente din trecutul cultural a unor localități aparținând fostului cerc Alibunar.

O. Trifu s-a născut la 29 august 1922 în Alibunar, unde frecventează școala primară, apoi continuă Școala normală la Caransebeș. Ca învățător funcționează la Râtișor, apoi la Nicolinț. Studiază fără frecvență la zi geografia și istoria la Școala Superioară de Pedagogie din Novi Sad. Un timp îl găsim profesor la Alibunar, apoi inspector școlar la Vârșeț, ca ultimii ani să-i petreacă ca arhivist la Panciova, la Arhivele Istorice. În periodicul acestei instituții istorice „Informator” prezintă existența în trecut (secolul XVIII și XIX) a școlilor românești din Banat. Colaborează la săptămânalul „*Libertatea*”, publică lucrări în „*Analele S.L.R.*” și participă la sesiunile științifice ale S.L.R.

A decedat la 1 august 1978, la Panciova.

KORŠOŠ, Tibor – născut la 10. 11. 1909 în familie de avocat din Alibunar. Școala primară învață în locul natal, iar liceul piariștilor din Zrenjanin. Facultatea de drept studiază mai întâi la Belgrad și a absolvit-o la Zagreb. lucrează un timp în cancelaria tatălui său dr. Lajoș.

În anii 1941-1944 a funcționat ca judecător la Novi Becej, unde a avut ciocniri cu elementele naționaliste. În toamna anului 1944 trece în Budapesta, fiind martor la luptele dintre armatele germane și le Uniunii Sovietice.

În aprilie 1945 pleacă cu familia spre Alibunar, însă la Kikinda a fost oprit de armata rusă, fiind verificată purtarea lui la Novi Bečež. Locuitorii au semnat dovadă de purtare corectă și a fost pusă în libertate.

După venirea la Alibunar, lucrează un an în cancelaria tatălui, iar apoi este numit în Comisia pentru examinarea originii averi obținute prin profit de război.

A fost consilier juridic pentru biserica protestantă din Voivodina și a Consiliului comunității bisericești.

Autoritățile cercuale îi oferă funcția de referent juridic pe lângă Comitetul cercual, apoi din a.1954 este numit judecător al Judecătoriei cercuale din Alibunar, unde a funcționat până la pensionarea sa în 1974.

Publică lucrări de specialitate în reviste,, comentarii în domeniul dreptului familial și civil. A publicat peste 40 de lucrări în reviste, publicații ale Camerei avocaților din Voivodina: „*Naša zakonitost*” și „*Pravni život*”.

A fost bun cunoscător al istoriei antice și evului mediu, folosind limbile maghiară, sârbă, germană, română, slovenă și latină. A ținut cursuri de limbă germană și istorie la Școala economică.

Se stinge din viață la Alibunar, în 28 iunie 1978.

SILJANOVIĆ, Momčilo-Moma (1924-1997). A fost un dascăl excelent și amator cultural multilateral. S-a născut pe 13.08.1924, în Alibunar unde a terminat și școala generală. Mai târziu a absolvit Școala de învățători și Școala Superioară de Pedagogie (arte plastice) la Belgrad.

Pe postul de învățător se găsește în mai multe localități din Serbia iar în anul 1955 se angajează la Școala generală (cursurile inferioare) din Alibunar.

Este unul dintre adolescenții din Kragujevac, care în anul 1941 ca prin minune a reușit să se salveze de la omuciderea în masă provocată de elementele fasciste germane.

Moma, supranumit și „*dascălul poporului*” și-a educat elevii cu adevărată dragoste părintească. De aceea a fost unul dintre

învățătorii iubiți de copii. Și-a îndeplinit misiunea de luminător al minții conștincios, fiind un pedagog excelent care a reușit să instruiască multe generații de elevi.

Acest om modest, după cum am amintit la început, a fost un activits cultural devotat. A cântat excelent la violină și chitară muzică populară și distractivă românească și sârbească și este unul dintre membrii primei orchestre de muzică populară înființată în Alibunar. În tainele muzicii, a instruit numeroși discipoli. Învățătorul talentat pe lângă muzică, a iubit mult și arta plastică. A pictat și sculptat piese artistice excepționale.

Pentru meritele pe plan educativ și cultural a primit numeroase distincții dar cel mai mare premiu pentru Moma a fost familia și stima care a primit-o de la aceia care i-au fost elevi și toți conlocuitorii care l-au cunoscut și respectat.

T. Nikolić lângă „Fântâna lui Ali”

Unele realizări și proiecte ale actualei Comunități locale

Autorii lucrării au considerat că în cadrul acestei monografii trebuie să fie prezente, măcar concis, unele realizări din ultima vreme, precum și proiecte de viitor ale Comunității locale. Într-adevăr, Comunitatea locală depune eforturi pentru satisfacerea nevoilor populației din Alibunar.

În ultimul timp Alibunarul a devenit un adevărat șantier, în care se desfășoară lucrări comunale de mare amploare. Aceste lucrări vor schimba înfățișarea localității, care cu timpul va deveni un adevărat centru urban.

Pe teritoriul Comunității locale funcționează o serie de întreprinderi de stat și firme particulare, care până-n prezent s-au afirmat atât în țară cât și în străinătate. Conducerea Comunității locale a stabilit o strânsă colaborare cu următoarele întreprinderi și organizații: Fabrica de sticlă „Eurokristal”, ferma de păsări „Juko”, cu întreprinderea din domeniul agricol „Napredak”, cu „Sloga” din domeniul comerțului, precum și cu „Stari lovac” din domeniul hotelier și al turismului. Împreună cu organizațiile menționate se tinde spre soluționarea tuturor problemelor de însemnătate vitală pentru întreaga populație.

Realizări și proiecte

Comunitatea locală în fruntea căreia în calitate de președinte al Comitetului este **prof. Zăria Olaru**, iar secretar **Lazar Anovici**, a înregistrat unele realizări considerabile în domeniul lucrărilor comunale și a investițiilor capitale. Amintim terminarea centralei telefonice digitale cu o capacitate de 1.532 numere. peste 400 de gospodării au fost conectate, ceea ce constituie un rezultat apreciazabil, căci peste 80% din gospodării sunt dotate cu acest aparat necesar în zilele noastre.

De asemenea a fost amenajată în întregime încă o fântână și complet dotată, astfel că împreună cu cele două fântâni săpate în trecut, aprovizionează pe deplin populația cu apă potabilă.

Rețeaua de gaz permite tuturor celor interesați să se conecteze și aprovizioneze cu gaz.

De cea mai mare însemnătate este proiectul pentru canalizare. Lucrările sunt orientate spre dislocarea canalizării în afara localității, respectiv la o depărtare de periferie. Aceste lucrări de investiții se apreciază că vor necesita o sumă aproape de un milion dinari. Finanțarea lucrărilor se va acoperi din mijloacele autocontribuției locale.

Proiectul se va realiza în etape. El cuprinde colectorul principal, stația de epurare, pompele necesare. Plecând de la faptul că acest colector principal va avea o lungime de peste 1.300 m., la canalizare vor avea posibilitatea să se conecteze gospodăriile.

În cursul anului 1998 s-au realizat și alte lucrări. Prin muncă voluntară s-a contribuit foarte mult la înfrumusețarea „orașelului”. Se construiesc case noi, iar oamenii se angajează la întreținerea curățeniei și la realizarea de noi spații verzi.

Problemele vitale proiectate se vor realiza prin autocontribuție. Președintele Zăria Olaru subliniază că autocontribuția este de o importanță deosebită nu numai pentru generațiile de astăzi, ci și pentru viitoarele generații pentru o viață mai bună. Aceasta cu atât mai mult, căci pe teritoriul Comunității locale își desfășoară activitatea un număr însemnat de instituții din domeniul sanitar, al învățământului, al vieții cultural-artistice și sportive, cărora Comunitatea locală dorește să le creeze condiții avantajoase pentru desfășurarea activității.

Comunitatea locală mai prevede următoarele lucrări: construirea sălii de educație fizică, a bazinului de scaldă, construirea unei capele la cimitir, precum și executarea altor lucrări comunale, prin care se dorește satisfacerea cerințelor și necesităților populației din Alibunar.

Elaborarea Monografiei Alibunarului constituie încă o realizare susținută de Comunitatea locală actuală, respectiv de către

conducerea acesteia, care manifestă înțelegerea pentru o asemenea lucrare despre trecutul și prezentul localității. Generațiile viitoare vor exprima recunoștință tuturor aceluia care au sprijinit moral și financiar apariția Monografiei Alibunarului. De relevat și faptul că această carte reflectă și ilustrează strădaniile locuitorilor pentru propășire, progres și o viață mai bună pentru aparținătorii tuturor popoarelor și naționalităților din această localitate fruntașă.

Sportul și cultura sportului la Alibunar

Sportul a devenit o necesitate a omului mai cu seamă în epoca contemporană și în Seamnă ceva mai mult decât o simplă competiție. Sportul aduce satisfacții, bucurii, îngrângeri și victorii. Este pur și simplu o luptă purtată cu alții, însă și cu sine însuși.

Este greu să prezentăm „*primii pași*” pe care locuitorii Alibunarului i-au făcut în ce privește jocurile sportive. Din cauza lipsei de date pe parcursul anilor însă în așezarea de sub deal s-a format o tradiție sportivă, caracterizată prin entuziasm deplin.

Tinerii de azi comparativ cu generațiile precedente nu mai au același entuziasm, aceeași plăcere în a face sport, ci tind tot mai mult spre profesionalism, mulți pierzându-se pe acest drum.

Istoria sportului alibunărean ne confirmă că în această localitate s-au practicat diverse ramuri sportive, două fiind însă prioritare: fotbalul și handbalul. Care dintre ele este mai îndrăgit rămâne o enigmă pentru iubitorii întrecerilor competiționale. Dar nu aceasta este cel mai important lucru ci faptul că multe generații din această localitate au practicat nestingherit un „*mozaic sportiv*”, format din: fotbal, handbal, baschet, șah, tenis de masă, volei, popice iar în ultimul timp și arte marțiane (karate).

Am dori cu acest „*mozaic sportiv*” să sclipească în cele mai frumoase culori iar sportul să fie îndrăgit și mai mult de cei tineri sau de suporteri.

În cele ce urmează vom încerca să facem o retrospectivă a evenimentelor sportive referitoare la ramurile sportive care s-au practicat în această localitate, bineînțeles cu preponderență la fotbal și handbal, sporturi care pe parcurs au fost prioritare în această localitate.

Fotbal. În toamna anului 1927, studenții Giusi Frank și Iohan Bauer au adus în localitatea noastră prima minge de fotbal. Astfel a început era sportului modern în această localitate.

Jocul cu mingea care se lovește cu piciorul, a fost îndrăgit imediat de tineretul din localitate: studenți, elevi, meseriași dar și țărani. Tinerii au alergat pentru prima dată mingea săltăreață pe gazonul verde de lângă biserica sârbească (actualmente, parcul copiilor). În anul amintit mai sus, s-a înființat și primul club de fotbal și s-a amenajat terenul de fotbal în locul numit „*Vašariste*”. Mai târziu se înființează și un teren în partea opusă a localității pe suprafața unde este actuala fabrică de sticlă.

Primul club de fotbal a fost numit A.S.K. (Alibunarski sportski klub, sau Clubul Sportiv Alibunărean). Primul președinte al clubului a fost farmacistul Ivan Burhar, iar componenții primei echipe de fotbal au fost tinerii din Alibunar dar și din localitățile vecine. Amintim câțiva dintre membrii acestei generații de fotbaliști: Burdulić Mišo, avocat, Vlajko Babin, funcționar, Milanko Kravarski, Emil și Victor Nitranski (din Seleuș), Paia Dajdea (din Sân-Mihai) și mulți alții. Amintim și câțiva jucători care au evoluat în perioada interbelică: Božidar Todorov, Čeda Tubić, Sava Krstić - Cale, Živa Ilić, Petru Lațcu, Jovan Tubić-Jole și alții.

În perioada interbelică au fost întreținute doar meciuri amicale cu localitățile învecinate. În perioada celui de al Doilea război mondial nu s-a jucat fotbal în mod organizat, ca după eliberare să înceapă din nou întrecerile fotbalistice. Astfel, în anul 1946 se înființează clubul de fotbal numit „*Žarko Zrenjanin*” iar din 6 octombrie 1949, clubul se numește „*Budućnost*” (Viitorul).

În perioada anilor cincizeci fotbaliști din Alibunar se întrec în liga Banatului și Banatului de sud. S-au evidențiat mai mulți excelenți jucători dintre care amintim pe: Steva Subotin, Milan Gložanski, Nenad Vlaški, Nikola-Četa Glavaš, Božidar Subić-Luster, Ioța Bocșan (au jucat până prin deceniul cinci), Branko Anović (a mai jucat în echipa „*Železnicar*” din Vârșeț, „*Proleter*” din Zrenjanin, „*Sloboda*” din Tuzla, „*Čelik*” din Zenica - cluburi din Divizia I-a fost mai mult și antrenor la „*Budućnost*”, unde și-a încheiat cariera de fotbalist), Dimitrie-Mitică Sârbu (născut în Alibunar unde a și început să joace fotbal. A jucat și în alte echipe repute ca: „*Jedinstvo*” din Vârșeț, „*Partizan*” din Belgrad și „*Olimpija*” din Ljubljana unde este și astăzi angajat ca antrenor), Dusan Žula, atacant excelent, originar din Dobrița, Miloš Bošković, Sima Živanovic-Crveni, Bela Gros, Panta Cebzan, Danilo-Mile și Đura Čirić, Moisa Borcă, Petru Mureșan, Đorđe-Đoka Slavković, Horea Gean, Zaria Gherga, Aurel Picioane și alții.

Pe la începutul anilor șaiszeci clubul de fotbal „*Budućnost*” participă în liga „*Banatului de sud*” iar o perioadă scurtă în Liga comunală, ca în sezonul competițional 1966/67 din nou să se califice în Liga Banatului de sud. În această perioadă s-au distins următorii jucători: Miloš Bogdanović, Ljubiša Pišćević, Dane Kukić, Sima Stoicu, Radenko Ratković, Boško Kukić, Vučko Stojanović (în această perioadă mulți dintre jucători au fost elevii Liceului de Economie, care au jucat fotbal la inițiativa directorului Dusan Žula). În sezonul competițional 1971/72 echipa „*Budućnost*” se întrece în liga numită „*Zona Banatului*”. În această perioadă și mai târziu pe lângă jucătorii amintiți mai participă cu succes și alții cum sunt: Slavko Predojević, Milan Čorlija, Milenko Glogonjac, Vlada Jolović, Vlada Komnenić (a fost și an-

Echipa de fotbal „Budućnost” – 1997

trenor) și alții. Din cauza reorganizării competiționale, la scurt timp, echipa de fotbal iarăși trece în Liga „A” a Banatului de sud ca în sezonul 1974/75 să coboară o treaptă mai jos, în Liga „B” a Banatului de sud. În anul 1983 se reîntoarce într-un rang competițional mai înalt unde se întrece până în anul 1987 când din nou revine în grupa „B” a Banatului de sud. În această perioadă pentru „Budućnost”, printre alții, evoluează cu succes și următorii jucători: Zoran și Goran Bitević, Marko Todorović (din Dobrița), Ionel Broștean-Kroif (din Seleuș), Zoran Sjenčić, Ardelean Panta-Băncilă (din Locve), Emanuel Brošteneanț (a jucat mai târziu și pentru „Dinamo” din Panciova și „Obilić” din Belgrad), Adrian-Adi Ardelean și alții.

În sezonul competițional 1998/99 „Budućnost” s-a calificat din nou în Liga Banatului de sud seria „A”, unde se întrece cu succes. Din ultima generație de jucători amintim pe următorii: Goran Milošević, Saša Grnčarski, Srđan Čorlija, Zoran Filipović, Goran Ilić, Srđan Veselinović, Branislav Đapa și alții. Trebuie să amintim că datorită directorului clubului Milan Ćuruvija și conduceri

clubului în frunte cu președintele clubului Zvonko Zavišić în anul 1998 s-a clădit un nou vestiar și renovat stadionul. În continuare vom aminti câțiva entuziaști, care au știut să trăiască pentru club: Milutin Todorov, Maksa Živkov, Petru Mureșan, Simeon Țeroga, Stevan Flora, Ionel Iacob, Dragan Pisarov, Branko Čekic (antrenorul care a iubit Alibunarul) Milan Čelebic (antrenor), Aurel Picioane și alții.

Handbal. Prima minge de handbal a fost adusă în Alibunar de propunătorul de educație fizică (mai târziu ziarist și promotorul „Cupei Libertății”) Gheorghe Bosioc. Aceasta s-a întâmplat în anul 1955 când a avut loc și primul meci susținut de elevii din Alibunar, dintre care mai târziu s-a format prima echipă de handbal.

Primul teren de handbal a fost improvizat în curtea școlii generale, iar ceva mai târziu datorită propunătorului entuziast Gheorghe Bosioc și cu ajutorul părinților copiilor, a fost amenajat și primul teren de handbal în curtea Căminului cooperatist (unde se găsește actualmente cel mai modern teren în aer liber din regiune). Odată cu plecarea lui dl. Bosioc s-a simțit o stagnarea simțitoare în dezvoltarea handbalului.

Echipa de handbal a veteranilor împreună cu Gheorghe Bosioc

În anul 1961 la adresa Asociației de educație fizică „Partizan” din localitate a ajuns invitația Ligii cercuale de handbal cu sediul la Panciova, prin care echipei de handbal se oferă să se înregistreze oficial pentru a susține meciuri oficiale.

Prima denumire a clubului de handbal a fost DTV „Partizan” (S.E.R. „Partizan” iar din vara anului 1963 clubul de handbal trece definitiv în componența asociației sportive „Buducnost” („Viitorul”). Din prima formație de handbal au făcut parte următorii jucători: Tiberiu Ghergha, Iovan Čipak, Stojan și Žika Kostić, Zăria Gean, Petru Bojin (portar), Dimitrije Sućin, Arpad Koršoš, Moisa Borcă, Ljubiša Čirić, Ferenc Čipak, Slobodan Bitević, Filip Berlovan și alții.

Sezonul competițional 1964/65 este perioada când a început succesul handbalului alibunărean. Clubul „Buducnost” se întrece în Liga doua voivodineană-răsărit.

În perioada respectivă, handbalul a devenit sportul cel mai îndrăgit din localitate iar competițiile echipei „Buducnost” reprezintă momente de revelație pentru numeroșii suporteri.

Echipe de handbal împreună cu antrenorii Tiberiu Gherga și Nicolae Boșcan

Rezultate demne de remarcat echipa de handbal a realizat și în anii următori, când se disting jucătorii: Pišta Kečkeš (portar excelent), Traian Romanovici, Nicolae-Bebi, Păunescu, Dimitrije Gvozdenov-Zaka, Vasa Basalic, Milan Zelčev, Petru Roșu, Perišia Ţeroga. Din perioada anilor șaptezeci amintim pe următorii componenți ai echipei de handbal: Iosif Stângu, Boban Zdravković, Brana Bukur, Stanislav Babić (cel mai mare entuziast actualmente când a pășit în al cincilea deceniu este jucător activ – a jucat peste trei decenii la „*Budućnost*”), Dragan Boškovic, Cornel Olar, Đurica Gligorijev, Dušan Živojnov, Lavinel Baba, Nicolae Eremia-Iere, Dobrica Knežević și alții. În perioada când au evoluat handbaliștii amintiți mai înainte, antrenori au fost profesorii Tiberiu-Tibi Gherga și Nicolae Bocșan. De altfel excelentul handbalist Tiberiu Ghergha, care a evoluat în una din selecționatele țării noastre (cea de tineret), a înființat și prima școală de handbal din Alibunar, care actualmente este condusă de Nicolae Bocșan, primul din localitatea noastră care a absolvit Facultatea de sport cu specialitatea – handbal.

Pe parcurs mulți handbaliști au apărut cu entuziasm culorile clubului „*Budućnost*”. Dintre aceștia, cu regret menționăm pe: frații Babović, Siniša Gavrančić, Jani Der, Mile Stojadinov, Lavinel Ardeljan, Lucian Bojin, Željko Žorlija, Milan Videkanić, Dragoslav Radulović, Nedeljko Lero, frații Pajević și alții. Dintre cei mai tineri, amintim pe: Petar Čipak, Goran Margan, Dejan Jankov.

Clubul de handbal pe parcursul anilor a organizat și numeroase meciuri amicale cu echipe repute din țară și străinătate cum sunt: „*Herțegovina*” din Sečanj, „*Crvena Zvezda*” din Belgrad, „*Krivaja*” din Zavidovic, MTV „*Braunschweig*” din Germania și altele. Rezultate demne de menționat handbaliștii au obținut și în cadrul întrecerilor „*Cupei Libertății*” organizate de ziarul „*Libertatea*” din Panciova.

Până în prezent handbaliștii alibunăreni au cucerit de opt ori cupa transmisibilă, iar de nouă ori au organizat marea finală.

Cel mai de seamă rezultat competițional clubul de handbal l-a realizat în anul 1994 când se califică în Liga Serbiei.

Echipa de handbal din Alibunar (1994)

În încheiere amintim și pe unii entuziaști cum sunt antrenorii Dane Miljković și Đorđe Slavković, Ljubinko Petrović (membru în conducerea clubului, mulți ani) fost președinte Vukoman Svrkota și actualul Zoltani Siveri. La urmă trebuie să amintim că la Alibunar a existat și un club de handbal feminin, care a evoluat scurt timp în Liga Voivodinei.

Echipa de handbal feminină (1971/72)

Din echipa care în anul 1974 s-a plasat în Liga Voivodinei au făcut parte următoarele handbaliste: Snežana Kokotović, Branka Bukur, Radica Bitević, Milena Ilić (căsătorită Čipak), Julijana Nadi, Milka Babović, Snežana Babić, Maria Samoilă și Mirjana Živojinov. Antrenori au fost Tiberiu Ghergha și Milan Zelčev.

Baschetul. Echipa de baschet „*Budućnost*” și-a început activitatea în mod oficial din anul 1975. Putem menționa cu certitudine că jocul dinamic a fost acceptat de tinerii alibunăreni, care pe parcurs au devenit buni cunoscători ai acestui sport. Unul dintre inițiatorii înființării echipei de baschet a fost Jovan-Joca Barbu care a devenit un jucător de bază, entuziast care și acum trecut de al patrulea deceniu încă mai practică baschetul (în ultimul timp a jucat pentru clubul de baschet din Ilandža unde este domiciliat). Din perioada incipientă amintim următorii jucători: Adrian Șoșdean, Zoran Ruian, frații Pranjković, Novak Stanojević, Zlatan Vujović, Petru Muntean, Lazar Rajkov, Branko Sekulić, Ionel Ardelean, Ion Ardelean, Vladan Vlajković și alții. Mai târziu au evoluat: Mi-

Echipa de baschet (1976)

Echipa de baschet (1996)

Ian Milivojev, Jovica Stanojević, Branko și Boban Dadić (iar din perioada 1994 și până în prezent) și jucători Sasa și Predrag Oparnica, Irinel Samoilă, Dejan Starčević, Boban Opančina și cei mai tineri: Ivan Ivošev, Dragan Sataric, Marko Vojnović, Ernest Stankovic și alții.

Clubul de baschet până în anul 1998 a activat în Liga Regională a Banatului. Baschetbaliștii până în prezent au participat cu regularitate la „*Olimpiada bănațeană*” „*Cupa Libertății*” și de patru ori au cucerit locul de frunte și trofeul. Trebuie să amintim pe entuziastul președinte al clubului Nikola-Nikica Lazarov – comerciant (decedat în anul 1989). Actualul președinte este inginerul Dragan Radulović.

Trebuie să amintim că pe lângă echipa masculină, în Alibunar a existat și echipa feminină de baschet care într-o perioadă a înscris rezultate competiționale remarcabile. Mult timp la echipa de fete a fost antrenor Zoran Srbesku un entuziast îndrăgostit de acest sport. Din această echipă feminină menționăm pe: Daniela Babić, Dra-

gana Rakić (care a evoluat o perioadă la „Sloboda-Dita” din Tuzla, pe vremuri campioană a țării), Jelena Runjić, Milena și Jasmina Aksentijević, Biljana și Ljiljana Klopić și altele.

Șahul ca joc al minții în această localitate se practică de mult timp. Clubul de șah „*Budućnost*” (într-o perioadă a existat și clubul „*Tamiš*”) a înregistrat pe parcursul anilor rezultate demne de remarcat și este clubul cu cele mai multe trofee cucerite în cadrul „*Cupei Libertății*”. Șahiști au cucerit din anul 1959, de când se organizează această prestigioasă manifestare sportivă, de zece ori cupa transmisibilă.

Mulți dintre alibunăreni au practicat șahul dar cele mai frumoase rezultate le-au obținut actuali jucători după cum urmează: Traian Romanovici (Candidat de maestru–CM), Sreten Stanković (CM), Milan Ćuruvija (CM), Ion Ardelean (CM) Lazar Anović (CM) Nenad Lisičić (CM) Velibor Ćirjanić, Dane Kukić, Milan Videkanić, Goran Leko și Milan Kuzmanović.

Șahiști din Alibunar

Printre sahiștii excelenți se enumeră și următorii: Vukoman Svrkota, Vojislav Deletić, Stanko Antonić (decedat), Nikola Runjić și alții.

Actualmente clubul de șah care este numit „*Alibunar*” se întrece în Liga Banatului de sud și are școală de șah unde cu cei tineri lucrează Sreten Stanković.

Tenis de masă. În „*familia*” Asociației Sportive „*Buducnost*” într-o perioadă a fost inclus și clubul de tenis de masă. În trecut, tenisul de masă s-a practicat ocazional, pe atunci, tinerii: Danilo Mile Čirić, Reži Kovač, Dane Miljković, Octavian Kostici și alții.

În perioada anilor șaptezeci clubul de tenis de masă se include în întrecerile oficiale, evaluând în Liga Voivodinei. Pentru echipa „*Buducnost*” au jucat următorii jucători: Bogica Obrenov, Vasa Nikolić, Ranko Čulina și Sima Stoicu din Iancov Most. Mai târziu jucătorii de tenis din Alibunar s-au întrecut în Liga Banatului când evaluează următorii sportivi: Trăian Romanovici, Tiberiu și Laurean-Lari Duluj, Romănel Toplicean, Ștefan Gean și alții.

Cu regret constatăm că astăzi în Alibunar nu se mai practică acest sport „*cu mingea de celuloid*” în mod organizat.

Volei. Încă în perioada anilor cincizeci în Alibunar s-a practicat voleiul. Între anii cincizeci și șaiszeci s-au evidențiat următorii jucători de volei: Ljuba Ciric supranumit „*Ljuba-Smrt*” (Moartea), Milutin Todorov-Šunja, Reži Kovač, Bela Gros. Mai târziu buni cunoscători ai acestui sport au fost: Stojan-Roki și Žika Kostić, Zăria Gean, Moisă Borcă, Tiberiu Gherga, Nicolae Olaru, Vasa Basalici, Păunel Olaru, Cornel și Zăria Olaru, Jovan-Jani Čipak și alții.

Clubul de volei „*Buducnost*” a cucerit trofeul „*Cupa Libertății*” de două ori iar de trei ori a organizat meciurile finale.

Clubul de popice. În trecut la Alibunar jocul cu popicele a fost foarte popular. În momentul de față nu avem date precise despre acest sport, dar din izvoarele orale am consemnat că echipa s-a întrecut într-un rang competițional avansat. În perioada anilor

Prima echipă de volei (1953)

șaptezeci-optzeci Alibunarul a dispus și de o popicărie modernă - electronică clădită în încăperile hotelului „*Stari Lovac*”. Astăzi, acest sport nu se mai practică în Alibunar, iar popicăria este desființată.

Clubul de karate. A fost reînființat în anul 1995 și la început a avut 40 de membri. Antrenorii au fost Milan Despinić și Miloje Pavlović din Vladimirovaț.

Astăzi, clubul are doar șase membrii dintre care cele mai mare succese le au: Iovana Crepajac – centură maro (a cucerit 7 medalii, 3 de aur 2 de argint și 2 de bronz dintre care una de bronz la întrecerile internaționale la Subotița), Momir Lazarov (5 medalii) și Emina Radulović (6 medalii).

Milan Ćuruvija, președintele Comunei Alibunar înmânează „Cupa Libertății”

Echipa de șah din Alibunar

REZIME

U „*Uvodnoj reči*” se podvlači da je „*Monografija Alibunara*” – prilozi – nastala kao potreba naših vremena, jer su stanovnici ovog poznatog mesta još mnogo ranije osećali potrebu da se upoznaju sa istorijskom i kulturnom prošlošću, kao i sa današnjim ostvarenjima. Ujedno elaboriranje Monografije pruža dokumentarnu građu budućim generacijama koje će iz ove knjige da saznaju o značajnim događajima i naporima i težnjama svojih prethodnika da izgrade bolji život.

Kolektiv autora koji su napisali ovaj rad bili su svesni da monografija koju je sastavio učitelj **Teodor Petrišioru** (objavljena 1896. godine) ne može da zadovolji, budući da u periodu od više od 100 godina u Alibunaru su nastale velike promene u svim oblastima društveno-ekonomskog i kulturno-umetničkog života.

Pre dve decenije pokrenuta je inicijativa izdavanja monografije Alibunara i u ovom cilju prikupljena je građa, ali knjiga nije štampana.

Radu na prikazivanju Alibunara u formi monografije pristupio je kolektiv autora sa mnogo zanosa i poleta, rešeni da rad bude objavljen u toku 1998. godine, a povodom obeležavanja 100 godina od osvećenja Rumunske pravoslavne crkve u Alibunaru.

U nastavku „*Uvodne reči*” pominju se imena autora monografije i oblasti koje autori obrađuju. **Prof.dr. Gligor Popi**, koordinator monografije, daje prikaz istorijske prošlosti Alibunara, ekonomski razvoj, zatim govori o nekim značajnim ličnostima i drugim važnim momentima. **Sveštenik Ionel Malajmare** nas upoznaje sa crkvenim duhovnim životom u prošlosti i danas. **Mr. Adrian Negru** iznosi neke momente iz istorijske prošlosti Alibunara, dajući i prikaz slikarstva u srpskoj i rumunskoj pravoslavnoj crkvi Alibunara.

Ing. **Mirća Samoila** obrađuje kulturno-umetnički i pozorišni život. Veterinar **Sfera Roman** iznosi momente iz preistorijske prošlosti. Publicista **Ferenc Koso** daje značajne informacije o

obrazovnjim i zdravstvenim ustanovama, kao i o privrednim preduzećima i nekim ličnostima iz mesta. **Romanel Almažan**, pravnik, daje prikaz sportskog života u Alibunaru.

Monografija je podeljena na poglavlja koja obuhvataju bogatu dokumentarnu građu, a koja se temelji na relevantnim podacima istorijskog, ekonomskog, političkog i kulturno-umetničkog života generacija iz prošlosti i sadašnjosti mesta Alibunar. U rezimeu prikazaćemo sadržinu monografije po poglavljima, opširnije nego što se čini obično u rezimeu, kako bi čitaoci dobili željenu predstavu.

I POGLAVLJE
**OPŠTI PREGLED O OSNIVANJU;
IMENU I NEKIM ASPEKTIMA
MESTA ALIBUNAR**

Na teritoriji Alibunara nisu vršena sistematska arheološka istraživanja. Prilikom nekih slučajnih iskopavanja nađeni su predmeti iz perioda bronza, zatim grčki i rimski novac. **B.P.Hašdeu** tvrdi da je čuveni vođa huna, Atila, imao jednu od svoji rezidencija na mestu gde se danas nalazi Alibunar.

Alibunar se nalazi na sredini južnog Banata, a glavni faktor koji je uticao na izbor mesta ovog naselja je dovoljna količina vode.

Mađarski istoričari smatraju da je Alibunar osnovan 1552. godine od 14 porodica iz mesta Karavan i Borlova (mesta u blizini Karansebeša – Rumunija) koje su se sklonile usled turske ofanzive.

Do naših dana nije se moglo utvrditi tačna godina osnivanja sela, ipak se može sa sigurnošću tvrditi da je naselje Alibunar postojalo u vreme turske dominacije. U Kruševskom pomeniku iz

druge polovine XV veka obeleženo je naselje pod nazivom „Alijina voda”.

Sultan Mustafa II Ali-paša prošao je sa vojskom 1695. godine preko Alibunara na putu za Lipovu (danas u Rumuniji). Turski vojnici su kopali bunare. Naziv „*Alibunar*” može se izvoditi od reči „*Alijin bunar*”.

Naglašavamo da je Alibunar poznat kao važna stara raskrsnica puteva.

II POGLAVLJE

ALIBUNAR U DOBA AUSTRIJSKE DOMINACIJE

Dokaze o postojanju naselja Alibunar nalazimo u dokumentima iz vremena austrijske vladavine. na mapama Griselinija (1717) i Mercy-ja (1725) Alibunar je obeležen kao veće mesto, na raskrsnici puteva.

Sa uspostavljanjem Vojne granice (1768), Alibunar ulazi u njen sastav. U toku austrijsko-turskog rata 1787. godine Alibunar je ponovo osvojen od strane Turaka, a koji će uskoro biti proterani od strane austrijske vojske.

Kao dragocen dokumenat mesta Alibunar smatra se „*Registar poseda iz 1786 godine*”, koji nam pruža podatke o 224 brojeva kuća sa imenom vlasnika nekretnina.

Zahvaljući svom položaju, Alibunar je imao značajnu ulogu u toku revolucije od 1848/49 godine. Ovde je obrazovan vojni logor srpskih vojnika dobrovoljaca i graničara u ukupnom broju od oko 5.000 i 6 topova. Kongres u Karlovcima doneo je odluku o formiranju nacionalne teritorije za srpsko stanovništvo pod nazivom „*Srpska Vojvodina i Tamiški Banat*” sa sedištem u Temišvaru. U borbi protiv mađarskih revolucionara, Srbi su bili na strani Austrije. U Alibunaru oni su organizovali snažan vojni logor.

U Alibunaru su se vodile borbe i u toku meseca novembra 1848, kada su mađarske revolucionarne trupe pod vodjstvom Damjanića zauzele Alibunar i zapalile selo, uništivši i crkvenu arhivu.

Početakom 1849. godine austro-srpske trupe potukle su mađarske snage u povlačenju, koje su prčinile velike štete ne samo u Alibunaru, već i u okolini.

III POGLAVLJE

STANOVNICI, BROJ I ZANIMANJE, EKONOMSKI RAZVOJ

U XIX veku raste značaj Alibunara, budući da je glavna raskrsnica puteva u južnom Banatu. 1819. godine imao je 3.302 stanovnika, a početkom XX veka (1911. godine) broj stanovnika se povećao na 4.628, a broj kuća za stanovanje iznosio je 931.

Popis stanovnika iz 1971. godine pokazuje nam da je Alibunar te godine imao 3.951 stanovnika.

Glavno zanimanje stanovnika je poljoprivrede, a u prošlosti bavili su se stočarstvom, gajenjem ovaca, volova, konja.

Kod Rumuna u prošlom veku je bila razvijena domaća radnost. Krajem XIX veka razvija se brže i zanatstvo, posebno zanati kovača, zidara, kolara, ćurčija i drugi.

Na brži ekonomski razvitak uticali su izgradnja puteva i saobraćajnih veza.

Posle drugog svetskog rata ekonomski razvoj je u stalnom porastu. 1945. godine osnovana je **Poljoprivredna zadruga**. Osnovane su i dve seljačke radne zadruge, 1948. i 1949. godine.

1964. godine osnovan je **Poljoprivredno-industrijski kombinat** u Banatskom Karlovcu i **Poljoprivredna dobro** ulazi u njegov sastav.

Počeci razvoja industrije imaju svoje korene u dalekoj 1773. godini kada je osnovana **fabrika šalitre**. Prvi **mlin** sagrađen je 1870. godine.

Od većeg značaja je fabrika stakla „**Eurokristal**”, koja proizvodi komercijalna stakla za domaćinstva izvanrednog kvaliteta.

1979. godine sagrađena je **Industrija Farmaceutске Plastike – Alibunar** sa dve organizacije: „Farmaplast” i „Rotoplast”. Izgrađeni su mnogi građevinski objekti: **pošta, Kulturni dom, Opštinski sud, Robna kuća, vodovodna mreža, trotoar, električna mreža** i drugo.

Fabrika konfekcije „ALKROJ” osnovana je 1986. godine i na početku je funkcionisala u okviru slovenačke fabrike „**ELKROJ**” iz Mozirija. Izrađuje muške, ženske i dečije pantalone, a godišnja proizvodnja iznosi oko 20.000 para pantalona, od kojih 80% plasira se na evropskom tržištu.

Farma za piliće „JUKO” – društveno preduzeće živinarstva osnovano je 1994. godine; osnovna proizvodnja su pilići i jaja, inkubator ima kapacitet od 10 miliona jaja godišnje. U sklopu „Juka” postoji mešaona hrane za piliće kapaciteta 600 kg. hrane za jedan sat.

Preduzeće je registrovano za izvoznouvoznu delatnost i isporučuje piliće i u inostranstvo.

IV POGLAVLJE

ADMINISTRACIJA I PRAVOSUĐE; RAZNE USTANOVE I DRUŠTVA, ZAPOSLENI RADNICI

U periodu Vojne granice administracija i pravosuđe nalazili su se pod upravom vojnih organa. Posle ukidanja Vojne granice

(1872.g.) Alibunar prelazi pod upravu Torontalske županije i postaje sedište suda.

Krajem XIX veka osnivaju se razne ustanove i društva. Prva apoteka otvorena je 1882. godine. Institut za štednju osnovan je 1893.godine. Vatrogasno društvo formirano je 1884. godine. Prvi lekar dolazi u Alibunar 1885. železnička pruga Vršac-Kovin, koja prolazi kroz Alibunar, stavljena je u promet 1896. godine.

Dom zdravlja osnovan je 1961. godine.

U privredi i društvenim službama bilo je zaposlenih, 1978.godine, ukupno 1.048 radnika.

U Alibunaru je postojala i organizacija sokola, osnovana je 1928. godine. Mesto su posećivale značajne ličnosti, kao austrijski car Jossif II, zatim episkop Nikolae Popea, folklorista Gustav Vajgand i drugi.

V POGLAVLJE
**STANJE ZA VREME PRVOG
SVETSKOG RATA, U MEĐURATNOM
PERIODU I U DOBA FAŠISTIČKE
OKUPACIJE**

Sa izbijanjem prvog svetskog rata više Srba i Rumuna iz Alibunara koji su bili mobilisani u austro-ugarskoj vojsci dezertirali su, jer nisu hteli da se bore za tuđe interese. Ipak na bojnopolju izgubilo je svoje živote 89 lica, a 39 je proglašeno kao nestali.

Nakon stvaranja Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (1. decembra 1918.g.) na izborima za Ustavotvornu Skupštinu Rumuni nisu imali biračko pravo, niti su bili korisnici agrarne reforme. Položaj rumunske nacionalne manjine donekle se popravilo 1923. godine, kada je u Alibunaru osnovana Rumunska stranka, na Skupštini od 10. februara 1923. Za generalnog sekretara stranke

izabran je dr. Joan Žianu, advokat iz Alibunara, koji je postao i nosilac liste Rumunske stranke na parlamentarnim izborima od marta iste godine. on je bio izabran za poslanika Skupštine. Rumunska stranka je imala svoj organ „*Graiul Romanesc*” (Rumunska reč), koji počinje sa izlaženjem u Pančevu marta 1923. godine.

U Alibunaru su postojale i druge političke stranke u periodu između dva rata: Radikalna stranka, Demokratska stranka, Nezavisna demokratska stranka, Organizacija Ljotičevaca i četnika.

Za vreme fašističke okupacije stanovnici Alibunara su bili izloženi velikim patnjama. Još 11. aprila 1941. godine kada su motorizovane nemačke trupe ušle u Alibunar, bilo je streljano više nevinih lica, kao osveta zbog ubistva jednog nemačkog oficira od strane nepoznatih lica.

Mesnu vlast preuzele su domaće švabe, a potom je predsednik (knez) postao Zarija Andrej.

Na dan 3 oktobra 1944. Alibunar su oslobodile jedinice Crvene Armije u saradnji sa partizanskim odredima.

U parku, u centru mesta, izgrađen je 1959. god. memorijalni bunar sa bronзанom figurom borca (vajar B.Jovanović) kao uspomena na događaje iz vremena Narodnooslobodilačkog pokreta.

VI POGLAVLJE ŠKOLSTVO I OBRAZOVANJE U PROŠLOSTI I DANAS

Školstvo u Alibunaru ima duboke korene, još iz vremena Vojne granice. Godine 1802. postojala je ovde „*trivijalna škola*”, koju je pohađalo 57 učenika pravoslavne vere (Rumuni i Srbi). Nakon ukidanja Vojne granice (1872) otvara se državna škola. Jedno vreme je funkcionisala i devojačka škola na nemačkom

jeziku. U nacionalnoj školi nastava se odvijala na rumunskom i srpskom jeziku, sa učiteljima pripadnicima obe narodnosti.

Posle oslobođenja, u jesen 1944. godine radile su dve osnovne škole sa šest razreda: na rumunskom i srpskom nastavnom jeziku. Školske 1947/47 otvorena je prva progimnazija, koja se školske 1949/50 pretvara u nepotpunu gimnaziju.

1953. godine dolazi do fuzionisanja osnovne škole i nepotpune gimnazije i obrazuje se Osnovna škola sa osam razreda.

Danas u Osnovnu školu „*Bratstvo i jedinstvo*” pohađa 530 učenika, od kojih 417 u Alibunaru i 113 u Selešu.

U Alibunaru postoji i predškolska ustanova.

Školske 1963/64 godine osnovana je Ekonomska škola – prva srednja škola u opštini Alibunar. Danas njen naziv glasi: Ekonomsko-trgovačka škola „*Dositej Obradović*” i školu pohađa 612 učenika. Nastava se odvija na srpskom i rumunskom jeziku. Učionice su snabdevene savremenim sredstvima, aparatima, računarima, bibliotekom.

VII POGLAVLJE CRKVENI ŽIVOT

1735. godine sagrađena je zajednička crkva za Srbe i Rumune, a 1751. godine Alibunar je imao dva sveštenika. Pošto je stara crkva sagrađena od lošeg materijala, brzo se ruinirala, te je 1796 godine zidana nova zajednička crkva. Služba božija se vršila na staroslovenskom jeziku.

1882. godine Rumuni stiču pravo da se svake druge nedelje služba obavi na rumunskom jeziku.

Jerarhijsko odvajanje rumunske crkve od jurisdikcije srpske pravoslavne crkve u Alibunaru desilo se 1872. godine (inače ovo odvajanje je izvršeno još 1864. godine pod mitropolitom Andrej Šagunom). Rumunska pravoslavna parohija u Alibunaru pripašće protoprezbiteratu u Pančevu i Karansebeškoj eparhiji.

Od odvajanja 1872. do 1877. godine služba se vršila svake druge nedelje u zajedničkom crkvi na rumunskom, a od 1877. godine pa do 1898. u kapeli starog parohijskog doma.

Rumunska pravoslavna crkva u Alibunaru sagrađena je 1896. godine. Crkveno slikarstvo je delo Filipa Mateja iz Bokša Montane (Rumunija).

Dana 8. septembra 1912. crkva je bila osvećena od strane episkopa Karansebeša Dr. Miron Elia Kristea. 7. maja 1929. bile su postavljena crkvena zvona i njihovo osvećenje.

U monografiji se navode imena sveštenika koji su služili u Rumunskoj pravoslavnoj crkvi. Takođe su pomenuta ostvarenja na crkvenom polju u poslednje vreme (osnivanje dečijeg hora, organizovanje časova religije za decu i ove parohije, obeležavanje jubileja od 100 godina od zidanja rumunske crkve i druga ostvarenja).

* * *

U okviru ovog poglavlja prikazuje se koncizno monografija „*USPENIJE PRESVETE BOGORODICE*”, koja je objavljena povodom proslave stogodišnjice izgradnje Rumunske prav. crkve (avg. 1996). Autor je mr. Adrijan Negru.

U studiji mr. A. Negrua „*Škola crkvenih slikara u Vel. Središtu*” iznosi mišljenje da je ikonostas zajedničke crkve Srba i Rumuna slikara George Diakonović.

* * *

Srpska pravoslavna crkva iz Alibunara izgrađena je 1796. godine a osvećen je dve godine kasnije od strane episkopa Josifa Jovanovića Šakabenta.

Alibunar, mesto na raskršću starih starih puteva, pre ove crkve imao je jednu izgrađenu 1735. godine. Imala je lokaciju kod sadašnjeg mlina gde je kasnije sagrađen krst, koji postoji i danas. Ovo mesto se nalazi na sredini velikog sokaka blizu iz legende poznatog Alijinog bunara, po kome je po predanju mesto dobilo ime. Stari sveti hram Alibunarčana bio je skroman, sačinjen kao pletara, obljepljen malterom i čindrom pokriven. Prvi sveštenici, zabeleženi da su služili u staroj crkvi su Nestor Marković (1773.),

Nikifor Popović (1773.), (1775), (1797.), Stefan Lacković (1788.) i Dimitrije Nedić (1797).

Stare crkvene knjige stradale su u požaru 1848. za vreme poznate revolucije. zato u sadašnjoj fazi naših istraživanja nema podataka o tome koji su sveštenici bili od 1797 do 1848. godine ali je poznato da je 1849. godine paroh bio Filip Đan, od 1849. do 1857 George Popović, Nikolaje Đan, kapelan (1849-1889) Petar Telanović, kapelan (1851-1869), Jovan Bošković, kapelan (1868-1874), Sava Cvejić, paroh, ilandžanski administrator (1890-1893), Nikola Marković, paroh (1893-1894), Maksim Ćirić (1894-1896), Dušan Gajić (1896-1899), Mihajlo Galkanović (1900-1912), Slavko Rakić, administrator (1912-1913), Radivoj Stanižar (1913-1923), Todor Slankamenac (1923-1953), Radivoje Grozdanov (1953-1954), Velimir Slavković (1955-1972) i sadašnjisveštenik Momir Ranković od 1972. godine do današnjeg dana.

Crkveni protokoli ili registratori su sačuvani od 1849. godine. U njima su upisani od 1872. godine Srbi i Rumuni koji su bili u zajedničkoj sadašnjoj crkvi do 1877. Godine 1896. Rumuni su izgradili novu crkvu. Kao što je poznato crkva je izgrađena pored starije Srpske i sada ove dve duhovne sestre što lepo reče jedan sveštenik „*stoje kao dve podignute prema nebu, ruke istog pravoslavnog tela*”. Ovo se retko viđa u drugim mestima, kod nas ali i drugde.

Srpska crkva, za ova dva veka postojanja, doživela je neke, da ih tako nazovemo svoje životne drame. Tako već pomenute 1848. godine zavojevač joj pali arhivu. Za vreme Prvog svetskog rata, sada drugi osvajači prisvajaju joj crkvena zvona. Na zvoniku joj ostaje samo jedno i to najveće, od 501 kilograma koje nisu mogli skinuti. Ono je usamljeno dugo oglašavalo zlosutni duh tog vremena. Tek 1925. godine nabavljena su i postavljena tri nova zvona. Tada je sveštenik bio Todor Slankamenac, koji je ovo i ubeležio u Letopis ove crkve.

Sledeća drama nastala je 1941. godine kada ovaj sveti hram postaje, koliko je nama poznato, prvi logor u tadašnjoj Jugoslaviji.

Samo pet dana posle bombardovanja Beograda, u ovo mesto ulaze trupe SS divizije „Rajh”. Posledice zverskog delovanja neprijatelja su masovna grobnica u porti crkve u kojoj je samo zloglasnog dana sahranjeno 30 naših vojnika. kasnije su u porti i cvkvi zatvarani mnogi ljudi iz Alibunara i okolnih mesta.

Na izvestan način ova dvovekovna građevina i u današnje vreme doživljava svoje teške trenutke. Pošto je alibunarska parohija dosta mala, nije u staniju da sama održava staru crkvu. Ranijih godina popravljen je zid port a saniranje memle koja je zahvatila 50 odsto zidova urađeno je ove godine.

* * *

Rimokatolička crkva u Alibunaru nalazi se u centru naselja i sagrađena je 1913. godine, kada je osveštena, sa skromnim neoklasicističkim elementima na fasadi. Ideja o izgradnji crkve potiče sa kraja XIX veka a inicijatori su bili ugledni ljudi iz mesta, lekari, apotekar, advokat. Prvobitna ideja je bila da se crkva izgradi u parku, u centru naselja, pored dve već postojeće crkve, srpske i rumunske pravoslavne crkve, simbolizujući na taj način slogu između nacija koje su vekovima živele zajedno. I pored otpora crkvenih vlasti, zbog položaja koji ne odgovara rimokatoličkim arhitektonskim kanonima, meštani su odlučili da lokacija za buduću crkvu bude upravo na tom mestu u parku i u tu svrhu podignut je zvonik od drvenog materijala. Međutim, zbog nedostataka novčanih sredstava, meštani si sagradili današnju crkvicu sa namerom da, kada za to postoje bolji finansijski uslovi, realizuju ideju o velelepnoj crkvi u parku. Prvobitna ideja nije realizovana.

Zbog integralnog izgleda parka 1998. godine zvonik je sa mesa predviđenom za novu crkvu izmešten u vidu tornja na postojećoj crkvici.

VIII POGLAVLJE

KULTURNO-UMETNIČKI ŽIVOT ALIBUNARČANA

Alibunar, u negdašnja vremena, nazvan „*mesto na raskršću puteva*”, ima bogatu kulturnu tradiciju. Ona je vekovima zbližila meštane koji, i ako ne govore istim jezikom, besprekorno se sporazumevaju. Zato ovo mesto je najbolji dokaz da tamo gde vlada kultura, ljudi su tolerantniji a etničke različitosti ih čine plemenitijim. Zbog toga oni se dele kao što je normalno samo na loše i dobre osobe.

Prema nekim podacima, u Alibunaru još 1886 godine osnovano srpsko pevačko društvo, a 1890 godine osnovan je prvi muški crkveni hor Rumunske pravoslavne crkve. Prvi dirigent hora bio je učitelj Teodor Petrišor. Hor je imao ukupno 28 članova.

Ovo su počeci razvoja kulturnog života, koji je u poslednje stoeće evoluirao do naših dana, kada je dostigao zavidan nivo. Zato u Alibunaru i pre i posle drugog svetskog rata, odvija se interesante kulturne aktivnosti. Tako, pre poslednjeg svetskog rata pored horskog pevanja, osniva se 1923 godine duvački orkestar ili fanfara pri kulturnom društvu „*Dojna*” (1923. godine osniva se KUD „*Zora*”) kada se osniva i biblioteka sa čitaonicom. Godine 1934. zabeleženo je prvo samostalno folklorno društvo. U ovom periodu zavidnu aktivnost odvija i „*Sokolsko društvo*” (osnovano 1928. god.) koja organizuje razne manifestacije u humanitarne svrhe. U jednomperiodu, dok se bavila samo kulturnim aktivnostima, značajno je i kulturno društvo rumuna „*Astra*”. Inače, u početku predratnog perioda vodila se od strane škole i crkve borba za opismenjavanju stanovništva koje bi posle lakše i radije usvojili sve razulicitije kulturne inicijative.

Nakon drugog svetskog rata u Alibunaru se nastavlja kulturni razvoj. Još za vreme rata radi privatni bioskop Petra Pošea 1952. godine nabavlja se novi kinoaparat i osniva se bioskop „*Jadran*”.

Godine 1945, formira se Savez za kulturu sa kulturnim društvom „*Dojna*” i „*Branislav Nušić*” a 1950. godine osniva se prvo amatersko pozorište kao samostalna institucija koje ima dve sekcije: Srpsku i rumunsku. Ova amaterska družina postoji do 1959. jer se 1960. godine osniva prvi dom kulture koji ujedinjuje sve kulturne aktivnosti (prvi upravnik u radni odnosu je bio Trajan Samoila, nastavnik).

Dom kulture se 1966. godine integriše u Centar za kulturu (prvi direktor Vjekoslav Cvetković nastavnik iz Banatskog Karlovca), osnivan na nivou opštine Alibunar. Centar razvija vrlo bogatu kulturnu aktivnost na teritoriji deset mesta naše opštine među kojima i u Alibunaru i to do 1991 kad je likvidiran. Nakon rasformiranja kulturnog centra kulturne aktivnosti su potpomognute od strane mesne zajednice na čelu sa ondašnjim predsednikom Ljubinkom Petrović. Godine 1994 ponovo se osniva dom kulture koji se od 1996 naziva „*Mladost*” (direktor Stojan Ilić).

Iz bogatog kulturnog života Alibunara izdvajamo rad biblioteke koja se spominje kao posebna sekcija organizovana sa salom za lektiru 1923. godine (iako pretpostavljamo da su i pre postojale neke forme rada za pozajmljivanje knjiga). Do 1952 rade dve biblioteke: rumunska i srpska a te godine one se ujedinjuju i osniva se biblioteka kao posebna institucija sa profesionalnim bibliotekarom (Nataša Francuski). Danas biblioteka radi u okviru opštinske biblioteke iz Alibunara (bibliotekar Goran Kravarski i direktor Ljiljana Stanojević). Za dobar rad opštinske biblioteke zaslužna je Skupština opštine na čelu sa predsednikom skupštine Milanom Čuruvijom i predsenikom izvršnog odbora Dragoljubom Jovanović koji podržavaju razvoj kulture.

Moramo takođe posebno da izdvojimo rad folklorne sekcije koja se 1976. registruje kao „*Ivo Lola Ribar*”. „*Lola*” postiže najveće uspehu u toku petnestogodišnjeg postojanja zauzimanje prvih mesta na inostranim festivalima folklora. Folklorna tradicija

se nastavlja 1994. godine i kasnije kada se osniva ansambl nazvan „*Dukat*”.

Na kraju moramo istaći da je Alibunar, kako u predratnom tako i u posleratnom periodu bio centar značajnih kulturnih manifestacija u ovoj zoni.

IX POGLAVLJE

OSTVARENJA, PROJEKTI, MESNA ZAJEDNICA, IZDAVAŠTVO I SPORT

U nastavku podvlačimo neka ostvarenja i projekte sadašnje Mesne zajednice. U poslednje vreme Alibunar je postao pravo gradilište, u kome se obavljaju komunalni radovi od izuzetnog značaja. Pomenimo završne radove telefonske centrale kapaciteta 1.532 brojeva. Od najvećeg značaja je projekat kanalizacije. Glavni kolektor imaće dužinu od 1.300 m. i domaćinstva imaju mogućnost da se priključe na kanalizaciju.

Predsednik Mesne zajednice, prof. Zarija Olaru podvlači značaj samodoprinosa za bolji život svih građana. Mesna zajednica predviđa izgradnju fiskulturne sale, bazena za kupanje, izgradnja kapele na groblju i druge radove kojima želi da zadovolji potrebe stanovništva Alibunara.

U društvenom životu Alibunara značajnu ulogu imaju publikacije. Još 1895-1898 izlazio je dnevni list na nemačkom jeziku „*Alibunarere Tagen Blat*”, ali ne raspolažemo nijednim brojem, a ne nalazi se ni u Gradskoj biblioteci u Vršcu.

U periodu 1923-1925 izlazi u Pančevu list „*Graiul Romanesc*” (Rumunska reč), vlasnik i izdavač je Joan Žianu, advokat iz Alibunara. List izlazi nedeljno i ima tiraž od 1.000 primeraka, u četiri strane.

„*Informacije*”, danas „*Opštinske novosti*” – periodični list Skupštine opštine Alibunar. Prvi broj izlazi 1967. godine, a

uređuje ga učitelj Ilija Dolinga iz Grebenca. U periodu 1970-1988 izlazi na osam strana na srpskom i rumunskom jeziku. Urednici lista su bili: Mihaj Jenča, Simeon Ceroga, Jon Mohan, Jonice Muntean, a izvesno vreme kolegijum od više lica. Danas funkciju odgovornog urednika vrši Zdravko Grujin.

„*Facliă*” (Baklja) – bilten Rumunske prav.crkve u Alibunaru. Prvi broj pojavio se avgusta 1996. godine. Odgovorni urednik je lekar veter. Roman Sfera. 1997. i 1998. godine objavljena su dva broja svake godine. List se bavi temama o prošlosti i sadašnjosti crkve, o sveštenicima, o obeležavanju stogodišnjice Rumunske pravoslavne crkve, kao i teme iz prošlosti Alibunara.

Sport u Alibunaru ima dugu i bogatu tradiciju. Tako, fudbalski klub osnovan je davne 1927. godine koji je nazvan ASK (Alibunarski sportski klub). Prvi predsednik kluba bio je Ivan Burhar. Klub nije aktivirao za vreme drugog svetskog rata, a od 1947. godine nazvan je „*Žarko Zrenjanin*”. Od 1949 do danas klub se naziva „*Budućnost*”. Sadašnji predsednik kluba je Zvonko zavišić, direktor kluba Milan Ćuruvija (zaslužan za izgradnju novih klupskih prostorija). U klubu „*Budućnost*” igrali su odlični igrači a neki od njih su postigli vrhunske uspehe igrajući u prvoligaške ekipe i to: Dimitrije Srbu-Mitike, Branko Anović i Emanuel Brošteneanc i drugi.

Danas se fudbalski klub takmiči u Banatskoj „A” ligi.

Prvu rukometnu loptu u Alibunuaru je doneo nastavnik George Bosiok koji je osnovao i prvu rukometnu ekipu (1956) od strane učenika nekadašnje nepotpune gimnazije. George Bosiok sa učenicima i njihovim roditeljima izgradio je i prvo rukometno igralište na prostoru iza škole kod Doma kulture. Prvršina terena je bila prekrivena šljakom.

Rukometni klub je registrovan 1961. godine (registrovao ga dugogodišnji igrač i entuziasta Arpad Koršoš). Klub prvo nosi ime DTV (Društvo za telesno vaspitanje), „*Partizan*” a od 1963 klub pristupa SD „*Budućnost*”. U klubu su izrasli izuzetni igrači pogotovu u poznatoj alibunarskoj rukometnoj školi sa kojim je sa ve-

likim uspehom radio profesor Tiberiju-Tibi Gherga (veliki sportista i pedagog) a kasnije i profesor Nikolaje Bokšan.

Rukometni klub se već duže vreme takmiči u Srpskoj ligi (od 1994.) i osvojio je mnogo trofeja na našoj („banatskoj olimpijadi” takmičenje – „*Kup Libertatea*” koju organizuje „*Libertatea*” list na rumunskom jeziku iz Pančeva. Do sada rukometni klub je osvojio ukupno 8 pehara „Kupa Libertatea”. Dugogodišnji predsednik kluba je Svrkota Vukoman a neumorni entuziasta, sportski radnik u upravi kluba, Ljubinko Petrović, sadašnji predsednik je Zoltan Siveri.

Najtrofejni klub kada je u pitanju „*Kup Libertatea*” je šahovski klub koji je do sada osvojio ukupno 10 vrednih pehara i prvih mesta u veoma jakoj konkurenciji.

Šahovski klub ima nekoliko vrsnih igrača od kojih pominjemo: Sreten Stankovića, Trajan Romanovića, Milana Ćuruviju, Ion Ardeljan, Lazar Anović (svi MK – majstorski kandidati), Nenad Lisičić, Velibor Ćirjanić, Dane Kukić, Milan Videkanić i drugi.

Najmlađi klub iz porodice „*Budućnost*” koji se takmičio do ove godine u međuopštinskoj ligi jeste košarkaški klub. Jedan od inicijatora ovog sporta u Alibunaru jeste Jovan – Joca Barbu koji je postao izvrstan igrač u vreme kada je predsednik kluba (prvi) bio Nikola-Nikica Lazarov, trgovac (umro 1998.)

Košarkaški klub je osvojio četiri puta „*Kup Libertatea*”.

Pored ovih klubova nekada su postojali i klubovi: stonog tenisa, kuglanje i odbojke, ženski rukometni klub i ženski košarkaški klub.

Šta reći na kraju? Alibunarčani su oduvek bili verni sportu. To je duga tradicija koja prati mnogo generacija. Alibunar, pitomo banatsko mesto oduvek je živeo za sport i bio uz svoje sportiste. Sport je svim generacijama doneo mnogo radosti i ushićenja, ostvarenih i neostvarenih želja, lepih trenutaka, mladalačkog zanosa, velika prijateljstva i viteškog ponašanja, čak i u neuspesima.

Alibunar je zahvalan svim generacijama sportista i sportiskinja koji su kroz deceniju ispisali jedno blistavu sportsku istoriju.

Sportski mozaik Alibunara je sklapan kroz decenije, ali je još otvoren za budućnost i generacije koje dolaze.

ANEXE

Bombardarea Alibunarului

*(Din 7 august 1944 n.n. semnează preotul Nicolae Roman
Apărut în „Nădejdea” din 20 August 1944, pag.2.)*

Coasa Morții

Am plecat prin sat să mângâi pe frații și să vedem cu ochii proprii dezastrul semănat de bombardierele anglo-americane. Oamenii ne primesc cu fețe grave, pe care s'au întipărit suferința, groaza și resemnarea în acelaș timp.

După spusele celor care locuiesc la marginea de nord a satului, primele bombe, mai rare au fost lansate cu vre-o trei rânduri de loc însă în afară de sat. la marginea satului îndată, sunt primele semne vizibile: urme de bombe, case ciuruite de schije; găște, rațe, câini uciși sau rupți în bucăți, geamuri sparte, moloz: un mânz stă culcat pe lăture, respiră greu și el e victimă a presiunii atmosferice.

Pe drumul mare către Seleuș au căzut nenumărate bombe, dar aproape fără să cauzeze pagube.

Prima victimă se pare a fi Ana Miloș, o femeie de 64 ani, care stătea afară cu fata Ana Miloș de 14 ani și cu o străină. Scijele i-au sfărtecat piciorul:

De aici încolo, bombele par'că sunt mai rare. Dar dela Vasile Borlovan încolo, începe adevăratul dans al morții, pustiirea și împărăția flăcărilor. În curtea minisculă a acestuia numai au căzut numai puțin de șase bombe. Flăcăul acesta de 25 de ani zace acum grav rănit. Aceasta e prima casă plină de sabijele bombelor. Din cei doi boi ce i avea, unul e mort, altul stă să crape.

În cele sunt informat despre tragica soartă a elevului Sima Murgu, de 15 ani. Trupul lui e spintecat de 17 gloanțe; unul străbătându-i teasta, a ieșit prin ochiu.

Dincole e grav rănit Zăria Gruică de 55 ani. Aci sunt și două bombe neexplodate. Fetițele de 2 ani și jumătate o schije i-a despicat abdomenul și a murit îndată, sub ochii îngroziți a părinților. A

fost ucisă în brațele bunicului, care fugea năucit în casă – o casă mică, ce a primit 5 lovituri de bombe!

Lângă Elena Vuia de 78 ani, ceva mai încolo, Macra Barbu de 55 ani moare lovită în picior, în mână și în piept.

La Zăria Topliceanu, de 34 ani, care a fost grav rănit, numai peste casă au căzut 8 bombe. Pragul ușei e plin de sânge, o adevărată baltă de sânge. Aci fata lui de 12 ani a fost grav rănită iar Draga de 12 ani a rămas locului moartă. Lângă poartă a fost ucisă și Sofia de 17 ani, decurând logodită, care însă acum a fost curmată de moartea nemiloasă... Pe lângă cele 8 bombe, una a mai explodat în grajd, una în curte, două în arie și 1 în grădină. Într-o casă modestă, mică, pe un teren nensemnat, în total deci, 14 bombe!...

La comerciantul Iosif Mengher e o jale de nedescris: El, împreună cu 3 copii, este rănit grav, în timp ce soția cu fata lor Cornelia și Octavian de 15 ani au căzut victimă bombelor inamice.

De aici trecem la Ion Boșcu. La primul colț însă te izbește mirosul greu de fum și arsură; pretutindeni mormane de zidărie prăbușită. Au ars și casa și grazdu și ambarul; numai zidurile puse se înalță, anunțând jalea acestor oameni cu 8 sau 9 lanțe de pământ, iar dărâmăturile ce fumegă încă strigă la cer împotriva sălbăticiiei omenești...

Un adevărat dezastru e și alătura, la Moise Costici, unde aproape toți au fost uciși. Sunt 8 morți. Din casa puternică și solidă, bombele incendiare au lăsat numai zidurile mutilate ce se înalță triste și pline de funingine. A ars toată agoniseala bieților oameni nevinovați și împreună cu ea, grâul, ovăsul, orzul mașinile și uneltele agricole, vitele, cu un cuvânt totul. Tot ce-a mai rămas din această casă sunt: o babă neputincioasă și un copil de 1 an și jumătate.

Alătura, casa lui Iovan Pod a fost rasă dela streășină. Unde au fost odată odăi de locuit, e plin de dărâmături. În arie totul e ars, totul fumegă încă. Au fost ucise numai femei: Persa Baba de 26 ani, Maria Baba de 6 ani și Răchila Pod de 76 ani, în timp ce Maria Pod de 56 ani a fost gravă rănită. Toate au fost ciuruite de gloanțe ori de așchie.

Dincolo de drum iarăș zăresc o casă prin a cărei acoperiș a străpuns o bombă – apoi mai departe curți pretutindeni incendiate, direcțiunea bombardamentului schimbându-se tot mai spre stânga.

Și pe drumul mare au căzut, unde și unde bombe, fără însă a pricinui pagube apreciabile.

Spre răsărit însă, cum spusei, pagubele sunt enorm de grele, nu în valoarea lor intrinsecă, ci în raport cu averile modeste ale unor plugari muncitori, cari s'au trudit din greu, să-și câștige pentru familie pâinea cea de toate zilele.

Când trecem în „Socacul mic”, unde au început dușmanii au bombardat înce dela vii, cum spun martorii oculari, pretutindeni găsim morți și răniți, pe alocurea în fiecare casă; ba sunt case unde sunt și 2 și 3 morți. Numai 2 case mai stau relativ intacte, încolo totul e mistuit de foc.

Nicolae Murgu de 30 ani a ars în mod înfricoșător; am văzut cum tatăl și mama, urlând de durere, i-au săpat groapa și l-au acoperit cu țărână. Nici grâul și orzul ars, nici vitele ucise, nici casa dărâmată nu prețuiesc cât pierderea mângâierii lor la bătrânețe.

În decorul acesta apocaliptic am găsit îndurerat și sobru, pe bunul creștin Vichente Stângu, terminându-și poarta, cum în altă uliță am găsit pe un tânăr spălând belșugul de sânge vărsat pe poartă și pe gard.

Filip Topliceanu a fost ucis de bombă, fiul său Iosif a ars de viu; Vasa Lațcu a fost ucis tot de bombă; în familia Adam Topliceanu sunt doi morți și un muribund; Filip Topliceanu de 80 ani și Sulta de 80 au fost uciși, iar fiul lor Pătru de 14 ani zace rănit în pat. Numai asupra acestor din urmă, au căzut 10 bombe.

Și așa mai departe, pretutindeni femei și bărbați bătrâni și copii nevinovați au căzut secerați de sălbăția unui război neuman și diavolește purtat.

Dar, cine-ar putea să le descrie pe toate și pe toți? Toate durerile și toți frații uciși fără nici o vină? Toată truda irosită și toate nădejtile spurberate?

Iată depildă pe strada asta a căzut o bombă de calibru mai greu și odată cu explozia și a căzut ucisă și Gheorghina Simici o nevastă tânără împreună cu copilașul ei Ionel cu care a fugit în brațe spre a scăpa de moarte. Nenorocita mamă căzând rănită a început să strige „ajutor”, iar când și-a văzut alături odorul cu creii zdrobiți, a murit și ea instantaneu. A ucis-o o moarte dublă: glonțul vrăjmaș și durerea nemărginită.

Și așa mai departe, tot morți, tot pustiu, totul ars, la fiecare 2 sau 5 sau 10 sau 20 de pași alta și altă urmă de bombe, par’că o mână satanică le-a semănat pretutindeni, pe uliți, în grădini pe case.

În apropiere de mine a fost alt prăpăd. Casele sunt toate distruse și ziduri ciuruite de schije, ulițe pline de păsări de curte îmburătățite, arborii prăjiți de foc. Azi a fost ucisă comercianta Maria Țera originară din Coștei iar tânăra Tinca Crăciun, pe când lucra în bucătărie, s’a pomenit cu picioarele perforate. Peste drum tânărul director școlar Adrian Bojin este asigderi ucis, iar mama rănită, în timp ce tatăl su moare cu o clipă mai târziu – cum am spus, – împreună cu sora sa Ela, soția primarului Zăria Andrei. Mai încolo, soția lui Sima Olariu a fost litersimente distrusă; iar vecinul meu din capătul grădinii a murit, un fecior tânăr, mama și bunicul i-au fost răniți un copil sugariu a fost rănit. Totul e ars și distrus.

Case mărunte de nevoiași. Suflete nevinovate.

Primarul Zăria Andrei a rămas singur și plânge ca un copil mic. Vecinul său e și el mort.

Între aceștia Filip Crăciun a fost ucis împreună cu soția sa în casă. Până la Iosif Crăciun ține urgia aceasta? arici o pornește și mai spre răsărit, cu mai puține jertfe, bubuiturile continu mai departe. Dumnezeu știe contra căror altor locuitori pașnici și nevino-vași.

Dar dacă te întorci spre Sân-Mihai, și acolo vezi urmele acestei terori sângeroase. Cornel Mărgan, copilul cu ochii de cărbune, cuminte ca un înger, a murit rostind „Tatăl nostru”, i-au vărsat intestinele blestematele arme moderne. Mama îi zace și ea, grav rănită în spital.

Mai sus, Trăian Lațcu are o durere și mai năpraznică: O copilă de o bunătate rară își doarme azi somnul de veci alături de mama sa, în timp ce o altă fetiță și mai fragedă, se luptă contra morții.

La Aurel Gian copilul mărunț și dus la joacă a fost ucis în mod îngrozitor, în timp ce sora sa Persa de vreo 8 ani zace grav rănită.

Acesta a fost rezultatul bombardamentului din Alibunar. Bombardament care a secerat aproape exclusiv vieți românești și îndeosebi copii, femei și bătrâni. S'ar putea zice, că forțele iadului au măcelărit pe cei mai nevinovați copii ai noștri, pe cei care n'au nici o legătură cu acest război diavolesc.

Pagubele sunt mari, pentru că au fost loviți oameni săraci și nevoiași, cu căsuțe modeste, cu vite slăbuțe, cu pământ puțin. În raport încă cu acest război uriaș, pagubele acestea sunt ca un fir de cenoșă în univers. Ceace conține adevărata pagubă, sunt mai ales copiii pierduți. Din această pierdere însă s'a câștigat un alt tezaur sufletesc! Conștiința, că viața deși e grea, lupta trebuie suportată și dusă până la izbânda finală, care va crea o viață mai bună și mai dreaptă pe pământ.

Când în zorile zilei viitoare, în mijlocul liniilor de foc se tot mai fâlfâiau spre cer, am auzit țipete celor rămași în viață și plânsul lor după cei morți, am simțit par'că și mai năpraznic tragedia pe care am trăit-o, dar pe care n'am putut s'o redăm aici exact într'un articol, la repezeală, întrerupt la fiecare câteva cuvinte de cei care urlau de durere sau cu dinții strânși de prea mare suferință au venit să-mi aducă buletinele mortuare.

MISTERUL BOMBARDAMENTELOR DIN 1944

(fragment din foiletonul de M.Samoilă apărut în „Făclia” nr. 5, 15 august 1998)

În luna august 1944 Alibunarul a fost atacat, în trei rânduri, de „păsările de fier” ale aliaților. Ei luptau cu convingere în cadrul mișcării de eliberare mondială și în țara noastră împotriva fascismului. Iar aliații la distanța aceasta istorică, nu mai sunt enigmatice. În cazul nostru, este vorba de avioanele engleze și americane. Au acționat la inițiativa și cererea Mișcării de Rezistență a țării noastre în frunte cu Comandamentul Suprem și Comandamentul principal al Serbiei în frunte cu generalul Koča Popović.

De fapt, ce căutau avioanele „Alianței” la Alibunar? Se spune că ținta lor trebuia să fie baza aeriană germană, partea de câmpie netedă ca masa, de la marginea localității dinspre Banatski Karlovac. Potezul căruia îi zice „aerodrom”, este însemnat pe multe hărți militare. Este aeroportul Alibunarului, care poate să fie motivul marii tragedii din luna august 1944. În legătură cu bombardamentul mulții își pun întrebarea: cum de nu a fost atacat imediat aeroportul ci partea opusă a localității care este îndepărtată de acesta cinci kilometri. E greu să găsim răspunsul logic! Poate a fost vorba de o eroare sau de un „joc” politic în defavoarea sistemului social al aliaților. Odată, istoria își va spune cuvântul!

Încă în 11 aprilie 1941 Alibunarul devine prima localitate din Voivodina, unde a avut loc omucidere în masă. Numai într-o zi au pierit împușcați de inamic peste o sută de persoane, majoritatea sârbi, romi și evrei.

Încă din primele zile ale ocupației în Alibunar nemții au organizat baza aeriană cu aproximativ cincizeci de avioane.

Din prima zi a ocupației, și în cei trei ani de calvar, în Alibunar și-au găsit „casa de veci” sute de cetățeni. Numărul lor nu este de-

terminat cu precizie, dar se estimează că ar fi vorba de circa 800 de persoane. Din păcate adevărul despre numărul exact al decedaților se găsește înhumat adânc în pământ.

În cele ce urmează redăm numele celor decedați în bombardamentul din 7 august 1944 când și-au pierdut viața următoarele 127 persoane: Ana Meruță (50 ani), Ela Andrei (58) Dimitrie Bojin (62), Adrian Teodor Bojin (32), Nicolae Murgu (30), Petru Muntean (14), Persa Iovanov (24), Vasile Lațcu (68), Ștefan Gean fiul lui Aurel (7), Nicolae Beleuț (66), Persa Lațcu (30), Gheolina Lațcu (11), Simeon Sârbu (33), Andrei Sporea Trifu (21), Emiliana Coteț (35), Drăghina Olariu fca lui Mihai (8), Nicolae (Ioan) Iacob (5), Maria Olariu (26), Ana Bojin (56), Nicolae Petru Bojin (16), Măria Țera (44), Maria Bojin (51), Răchila Simici (24), Ana Simici (37), Sara Simici (67), Cristina Murgu (76), Ana Murgu (42), Simeon Nicolae Murgu (15), Sofia Toplicean (17), Drăghina Toplicean (12) Elena Nicolae Berlovan (4), Zaharie Nicolae Berlovan(2), Persida Costici (21) Ilie Pavel Costici (3) Parascheva Simici (41), Ștefan Gean (62), Marta Subu (37), Draga Dimitrie Iovanov (7), Filip Bojin(64), Alecsa Bojin (59), Petru Popa (45), Maria Vucicu (61), Maria Petru Gruică (3), Răchila Călina (62), Petru Roșu (23), Ana Toplicean (54), Vichentie, Vichentie Bojin (4), Răchila Mărgan (45), Emiliana Costici (19), Cornel Dimitrie Mărgan (15), Răchila Pod (76), Persa Baba (26), Maria Ioan Baba (6), Pavel Costici (22), Alexandru Moisă Costici (18), Alexa Costici (41), Moisă Costici (45), Aurelia Toplicean (29), Anghelina Simici (33), Ion Ioan Simici (4), Cățița Gean (61), Drăghina Gean (61), Persida Iosif Olariu (6) Sultana Toplicean (76), Filip Crăciun (56), Filip Toplicean (74), Iosif Toplicean (43), Elena Toplicean (42), Nicolae Craiu (din Nicolinț 46), Zina Craiu (din Nicolinț 45), Savu Miloș (35), Ana Miloș (35), Zaharie Ștefan Roșu (21), Traian Baba (24) Draga Baba (25), Ana Traian Baba (4) Parascheva Caranici (66), Ecaterina Obădean (50), Maria Costici (39), Dimitrie Dimitrie Vasiliev (5), Vichentie Roșu (34), Simion Rachitovan Tămaș (40), Petru Cornea fiul lui Simeon (9), Ștefan Roșu (35), Maria Almăjan (38), Macra Străin (43), Iuliana Vucicu (54), Ela

Berlovan (64), Parascheva Obădean (22), Petru Pavel Bojin (5), Maria Mărgan (43), Nicolae Filip Berlovan (16), Macrena Barbu (54), Petru Mureșan (31), Cristina Mureșean (32), Ioan Petru Mureșan (12), Zăria Miloș (34), Filip Petru Roșu (1,5), Aurel Drăghina Iorgovan (4), Ioan Pau Mengher (22), Saveta Stângu (45), Trifon Petru Vucicu (12), Moisă Gheorghe Mihailov (3), Sara Berlovan (81), Semenica Otonoga (năs.Simici 46), Iosif Stan (41), Parascheva Stângu (23), Iosif Pau Stângu (2), Pau Străin (40) Pavel Bojin (51), Kavalski Ljubica (39), Srečkov Elisaveta (76), Vragovic Todor (37), Ognjenović Mirjana (6), Čirić Olga (41), Zora-Tubić Bosiljka (44), Tubić Zdravko (43), Užarevic Ana (48), Pešić Nadežda (19), Bukurov Vidosava (33), Dadić Sofija (58), Cornelia Mengher (24), Octavian Mengher (18), Cătălina Obădean (52), Anuța (4) și Maria Surducean (2) (fiicele lui Moisă-Niță din Seleuș).

Datele despre decedați sunt preluate din registrele răposaților de la Biserica Ortodoxă Română și Sârbă din localitate (despre șase persoane decedate care nu se găseau în registre am primit informații orale).

FILE DIN ISTORIA ALIBUNARULUI

Primul medic și farmacist

(Articol de F.Koso preluat din „Libertatea”)

Alibunarul, care întotdeauna a fost o așezare aflată la răscrucea de drumuri, sub ocupația turcească s-a dezvoltat ca orașel în care s-a exploatat cel mai mult șalpetru de Chile și praf de pucă. Însă, până în a doua jumătate a secolului XIX, deși era centrul administrativ și economic al satelor dinprejur, nu avem nici o informație scrisă că ar fi avut vreun medic sau chirurg. Prima instituție sanitară despre care avem date este farmacia înființată prin anul 1879. Prima concesiune pentru deschiderea farmaciei a obținut-o în anul 1889 Laios Gröb, născut la Beckereul Mare în 1848, într-o familie de mici burghezi. Bunicul său Janos Gröb a obținut în 1848 un titlu de mic burghez, al cărui drept s-a lărgit și asupra fiilor săi.

Mr. Ph. Laios Gröb a terminat școala medie în orașul amintit, iar diploma de magistru al farmaciei a obținut-o la Wiena pe la începutul deceniului al 7-lea al secolului trecut. Nu ne este cunoscut unde și-a făcut orele de practică. câțiva ani a muncit și ca farmacist locțiitor într-una din farmaciile din Wiena. După aceea a lucrat și ca farmacist în Graz. Venind acasă, în Beckerekul mare a cerut și a obținut concesiunea farmacistă pentru orașelul Alibunaru. Fiind aprovizionat cu instrumente primitive și cu câteva cutii de medicamente și aceea în general, cu ierburi și folii a început să învețe pe țăran cum să folosească medicamentele.

Pe vremurile acelea, Alibunarul încă nu a avut medic. În 1883 s-a însurat cu Julia Fișer, fiica cunoscutului maestru tăbăcar din Vârșeț și ca zeste a primit o casă în Alibunaru și după aceea a muncit timp de 33 de ani ca farmacist al satului. Între timp, adunând o anumită avere, și-a lărgit activitatea și în satul vecin Vladimirovaț, unde a avut încă o farmacie. Administrarea acesteia a fost predată unui slujbaș, dar farmacistul Janos Grob vizita în fiecare zi farma-

cia din Vladimirovaț, pe care mai târziu a predat-o lui Mr. Ph. Engel Hart. A avut șase copii, dintre care ultimul Elemer i-a moștenit profesiunea.

Ca cetățean și proprietar al farmaciei, el era foarte activ în viața socială. A angajat pe tovarășul lui de școală în calitate de medic al satului și satele vecine – adică pe Reszo Tolveth. Împreună cu tinerii meseriași din Alibunar, a organizat și societatea pompierilor voluntari dar și viața cultural distractivă a tineretului iar cu prilejul diferitelor festivități, a organizat focuri de artificii la Alibunar. A murit în 1926, în Ungaria, la adânci bătrânețe.

Primul medic la Alibunar a fost dr. Reszo Tolveth, prietenul farmacistului, născut tot în Becskerekul Mare în 1852 într-o familie de meseriași. A făcut studiile de medicină la Viena iar în timpul studiilor a muncit și a învățat la Spitalul Universitar al celebrului dr. Teodor Bill Roth. După ce a obținut diploma de medic, a muncit ca medic al Asociației tineretului comercial din marele Becicherec. S-a însurat în 1878 cu Sofia Saiber, fiica primului șef al poștei din Alibunar, astfel că în 1882 îl putem găsi în recensământul personalului sanitar din Alibunar. Ca medic al satului, muncit în condiții deosebit de grele deoarece în acele vremuri nesigure trebuia să călătorească noaptea, ceea ce era atunci foarte riscant, însă datorită renumelui de care se bucura nu a întâmpinat niciodată neplăceri. Dr. Tolvet a fost primul medic în această zonă, care în perioada apariției tifusului a trimis apă potabilă la analize chimice și s-a angajat pentru săpatul fântânilor arteziene la Alibunar și în satele vecine. Pentru munca sa la 25 de ani de activitate medicală a fost onorat. El a planificat să înființeze la Alibunar un sanatoriu sau un mic spital. Era activ și ca muncitor social fiind primul fondator și director al cooperativei zonale de credite, fondată pentru ajutorarea meseriașilor. După câteva accidente în familie starea de sănătate a lui s-a înrăutățit accelerat, așa că în 1917 a decedat, fiind înconjurat de membrii familiei și onorat ca medic și om de mare prestigiu.

Aceste două însemnate persoane din viața satului Alibunar, prin munca lor plină de abnegație și altruistă, au lăsat amintiri fru-

moase după ei, fiind începătorii îngrijirii și protecției sanitare din Alibunar.

(Extras din notițele istoricului Tibor Korsus din Alibunar)

Farmacia la legendarul Hag

DATE STATISTICE DIN ALIBUNAR

(Articol de Pompiliu Sfera, preluat din „Făclia” nr. 5. 15 august 1998.)

Pentru o mai bună imagine a cititorului asupra aspectului civic a localității Alibunar, relatez în cele de mai jos, starea civilă în ultimii 150 de ani, mai precis din 1858/49 până în 1997. Dar mai întâi de toate trebuie să apreciez că până în septembrie 1872, „Protocoalele Matriculare” ale românilor s-au purtat împreună cu cele ale sârbilor, fiindcă și biserica a fost comună (vezi documentul comitetului parohial). Din 1895 s-au purtat paralele cu matricolele bisericesti și matricole de stat. Matricolele de stat, s-au purtat în limba maghiară până în octombrie 1919 iar de atunci în limba sârbă cu grafia cirilică.

ANUL	NĂSCUȚI	ANUL	RĂPOSAȚI
1848		1848/49	175
1849	89		
1850	111	1850/53	210
1851	137		
1852	132		
1853	139		
1854	195	1854	118
.....			
1855	98		142
1856	176		155
1857	152		113
1858	186		164
1859	136		138
1860	154		187
1861	168		175

1862	215	132
1863	181	157
1864	117	255
1865	138	309
1866	198	1681
1867	178	193
1868	202	193
1869	190	161
1870	190	128
1871	186	184
1872	159	128

ANUL	SĂRBI		ROMÂNII	
	NĂSCUȚI	RĂPOSAȚI	NĂSCUȚI	RĂPOSAȚI

1873	68	71	96	137
1874	66	59	114	96
1875	68	67	122	106
1876	66	46	114	123
1877	62	76	127	88
1878	56	70	145	107
1879	60	39	125	129
1880	48	40	100	106
1881	56	36	108	69
1882	53	44	93	63
1883	66	42	94	84
1884	64	45	98	80
1885	57	41	108	80
1886	67	63	96	110
1887	43	36	107	69
1888	53	37	89	73
1889	46	42	97	76
1890	41	44	101	104
1891	53	56	94	83
1892		40	95	103
1893	62	53	105	95

1894	50	55	108	81
------	----	----	-----	----

SÂRBI ȘI ROMÂNI ÎMPREUNĂ		DOAR ROMÂNI		
Cartea de stat		Cartea bisericească		
ANUL	NĂSCUȚI	RĂPOSAȚI	NĂSCUȚI	RĂPOSAȚI
1895		146	115	96
1896	162	164	83	84
1897	178	146	100	80
1898	147	167	87	93
1899	167	133	76	60
1900	179	129	96	60
1901	155	118	81	65
1902	167	133	85	59
1903	175	144	82	70
1904	130	122	60	67
1905	117	119	52	56
1906	155	129	84	48
1907	124	133	51	70
1908	123	119	63	71
1909	138	122	66	50
1910	123	110	59	71
1911	113	117	53	41

Din 1911 posedăm numai Matricolele de stat, scrise în limba maghiară

ANUL	NĂSCUȚI	RĂPOSAȚI
1912	120	109
1913	118	102
1914	116	131

1915	94	126
1916	57	96
1917	46	88
1918	55	165
1919	113	101
1920	133	97
1921	128	110
1922	155	134
1923	117	114
1924	122	102
1925	109	94
1926	112	96
1927	116	87
1928	98	106
1929	88	106
1930	81	97
1931	66	85
1932	68	92
1933	68	61
1934	70	68
1935	57	84
1936	59	58
1937	54	77
1938	58	74
1939	59	65
1940	70	75
1941	47	70
1942	71	70
1943	59	71
1944	51	193
1945	48	82
1946	41	71
1947	72	55
1948	60	57
1949	42	71

1950	65	57
1951	75	70
1952	60	54
1953	90	48
1954	76	51
1955	67	49
1956	53	49
1957	27	58
1958	21	45
1959	22	40
1960	27	34
1961	27	35
1962	29	46
1963	29	45
1964	31	45
1965	33	49
1966	40	37
1967	46	48
1968	35	39
1969	47	35
1970	36	43
1971	30	52
1972	25	51
1973	23	41
1974	26	40
1975	29	40
1976	16	48
1977	26	51
1978	13	42
1979	17	30
1980	7	51
1981	10	35
1982	8	42
1983	12	49
1984	9	26

1985	4	40
1986	6	39
1987	9	37
1988	2	37
1989	5	38
1990	4	37
1991	5	47
1992	3	37
1993	1	48
1994	3	44
1995	4	41
1996	1	52
1997	7	38

NOTE:

În ultimele trei decenii multe alibunărene nasc copii în spitalele din Vârșeș sau Panciova, unde se înregistrează nou-născuții. De aceea, cu ocazia analizelor demografice trebuie ținut cont de această stare de fapt.

(N.R.)

PORTUL LA ALIBUNAR

*Port de sărbătoare:
Femeia cu „cârpă”,
„ciupăgar”, „burdic”,
brâu”, „cotrință”, „ștrînfi”
și „papuci de lână”.
Bărbatul cu „clăbăț”,
„chimiașă”, „folaș”,
„cioarici”, „ștrînfi” și
„sandale”.*

*(Fotografie de la
Moisă Cornea – Arapu)*

*Port de sărbătoare:
Femeia căsătorită cu
„zlată”, „iacnă de pliș”,
„cu galbeni”, „cotrință de
mătasă” și în picioare
„sandale”. bărbatul cu
„clăbăț”, „cojoc”, „șpienț”,
„folaș”, „cioarici” și în
picioare cu cizme.*

*(Fotografie de la
Iosif Bojin – Pod)*

Două fete cu furca-n brâu:

... „cârpă”, „ciupăgari împistrit”, una cu „folaș” (cea de dreapta) cu „burdic”. (Fotografie de G. Broștean)
Port sârbesc

BIBLIOGRAFIE

1. Theodor V. Petrișoru, **Monogreafia comunei Alibunariu**, Editura autorului, Caransebeș, 1896
2. Felix Mileker, **Letopisi opština Podunavske oblasti**, II, Banatski deo, Pančevo, 1929, pag. 14. (Alibunar)
3. Miodrag Dabidžić, **Vojvodina – znamenitosti i lepote**, Izdavač NIP „Književne novine”, Beograd, 1968.
4. I.D.Suciu, **Revoluția de la 1848-1849 în Banat**, Editura Academiei R.S. România, București, 1968.
5. **100 godina poste u Novom Sadu**, 1853-1953., Novi Sad, 1953
6. Felix Milleker, **Geschichte Alibunar's, VVerrschetz**, 1890.
7. D.J. Popović, **O Banatu i stanovništvu Banata u XVII veku**, Istorijski glasni, Novi Sad, knjiga IV, str. 198
8. Slavko Gavrilović, **Zbornik za društvene nauke** Matice srpske, str. 75.
9. **Monografia eparhiei Caransebeș** – de Nicolae Corneanu, Caransebeă, 1940.
10. Savezni zavod za statistiku, **Popis stanovništva i stanova** 1971.
11. Gligor Popi, **Românii din Banatul sârbesc, în secolele XVIII- XX, pagini de istorie și cultură** – Editura Libertatea Panciova și Editura Fundației Culturale Române – București, 1993.
12. Gligor Popi, **Românii din Banatul iugoslav 1918-1941**, Editura de Vest, Timișoara 1996.
13. Mr. Adrian Negru, **Biserica Adormirea Născătoarei de Dumnezeu din Alibunar**, Alibunar, 1996.

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
<i>CAPITOLUL I</i>	
PRIVIRE GENERALĂ DESPRE ÎNTEMEIEREA, DENUMIREA ȘI UNELE ASPECTE ALE LOCALITĂȚII ALIBUNAR	9
Locul în care este situat Alibunaru și factorii care au contribuit la alegerea acestei așezări	11
Unele izvoare istorice despre întemeierea și denumirea Alibunaru	13
<i>CAPITOLUL II</i>	
ALIBUNARUL ÎN TIMPUL DOMINAȚIEI AUSTRIECE	16
Momente din războaiele dintre austrieci și turci legate de Alibunaru	18
Cartea funciară a comunei Alibunaru din anul 1786	19
Revoluția de la 1848-1849 și evenimentele legate de Alibunaru	21
Hotărârile Congresului de la Karlovci	22
Luptele trupelor din Alibunaru în cursul anului 1848	23
<i>CAPITOLUL III</i>	
LOCUITORII, NUMĂRUL ȘI OCUPAȚIA, DEZVOLTAREA ECONOMICĂ	26
Îndeletnicirile locuitorilor	29
Drumurile și căile de comunicație ca factor al dezvoltării economice	31
Schimbările în viața economică după al doilea război mondial	32
Hotarul satului și structura pământului	33
	225

Creșterea animalelor	35
UNELE ASPECTE ALE VIEȚII ECONOMICE DUPĂ AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL	39
ÎNCEPUTURILE ȘI DEZVOLTAREA INDUSTRIEI	
Fabrica de șalțru	41
Societatea pe acțiuni „Eurocristal” – Alibunar	
Producția de sticlă comercială pentru menaj și industria hotelieră	42
Construirea de noi obiective și alte lucrări de folos obșteșc	44
Industria de plastică farmaceutică „IFPA” Alibunar	45
Fabrica de confecții „Alkroj”	47
Ferma de pui „Juko”	48
Întreprinderea socială „Napredak” – „Progresul” din Alibunar	49
<i>CAPITOLUL IV</i>	
ADMINISTRAȚIA ȘI JUSTIȚIA – DIVERSE INSTITUȚII ȘI SOCIETĂȚI	50
Diverse instituții, societăți și alte realizări de folos obșteșc	52
Instituții sanitare	53
Lucrători angajați în diferite sectoare	54
Vizitele unor personalități de seamă	55
<i>CAPITOLUL V</i>	
SITUAȚIA DIN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL, PERIOADA INTERBELICĂ ȘI A OCUPAȚIEI FASCISTE	57
Momente din perioada interbelică	
Întemeierea Partidului Român și a altor partide	58
Adunarea de constituire a Partidului Român	59
Celelalte partide politice	60
Perioada ocupației fasciste	61

Manifestări din cursul anului 1942	
Evenimentele din 1943-1944	63

CAPITOLUL VI

ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN TRECUT ȘI ASTĂZI	64
Școala în perioada interbelică	65
Starea învățământului în perioada postbelică	66
Liceul de Economie și Comerț	69

CAPITOLUL VII

VIAȚA BISERICESCĂ LA ALIBUNAR	
Biserica din Alibunar	
înainte de despărțirea ierarhică,	72
Despărțirea ierarhică și construirea bisericii române	73
Terminarea și sfințirea bisericii	75
Sfârșitul sec. XIX – prima jumătate a sec. XX.	
Preoții din Alibunar	76
Sfîntirea bisericii prin	
Episcopul Dr. Miron Elia Cristea la 1912	77
A doua jumătate a sec. XX	81
Alte evenimente	
și realizări bisericești din ultimul timp	82
Pregătirea pentru aniversarea Centenarului bisericii	84
Aniversarea Centenarului	86
Cele mai noi realizări	89
MONOGRAFIA „BISERICA ADORMIREA NĂSCĂTOAREI DE DUMNEZEU DIN ALIBUNAR” – AUTOR MR. ADRIAN NEGRU	94
DOUĂ SECOLE ALE BISERICII ORTODOXE SÂRBE	97
BISERICA ROMANO CATOLICĂ DIN ALIBUNAR	99

CAPITOLUL VIII

VIAȚA CULTURAL-ARTISTICĂ	
A ALIBUNĂRENILOR	101
Activitatea corală	102

Formația instrumentală de suflători	110
Formații instrumentale și interpreți de muzică populară	114
Activitatea unor formații de muzică ușoară	120
Despre formațiile de dansatori	123
Activitatea teatrală	128
Activitatea literară și publicistică	135
Despre creatorii artelor frumoase	143
Activitatea bibliotecilor	146
Instituții de cultură din Alibunar	149

CAPITOLUL IX

PUBLICISTICA ALIBUNARULUI –

PERSONALITĂȚI DE SEAMA –

UNELE REALIZĂRI ȘI PROIECTE ALE

ACTUALEI COMUNITĂȚI LOCALE

ȘI SPORTUL

Publicistica Alibunarului	155
Personalități de seamă de origine din Alibunar și din alte părți care au desfășurat activitate mai însemnată în această localitate	158
Unele realizări și proiecte ale actualei Comunități locale	167
Sportul și cultura sportului la Alibunar	170

REZUMAT (în limba sârbă)	185
--------------------------	-----

ANEXE

Bombardarea Alibunarului	203
Misterul bombardamentelor din 1944	208
Primul medic și farmacist	211
Date statistice din Alibunar	214
Portul la Alibunar	221

<i>BIBLIOGRAFIE</i>	224
---------------------	-----

SPONZORII CĂRȚII

COMUNITATEA ROMÂNILOR DIN IUGOSLAVIA

**COMUNITATEA LOCALĂ
ALIBUNAR**

ELEKTRO VOJVODINA
Elektro distribucija Pančevo

STR „Zlatne Boje”
 propr. Dragoslav Radulović
ALIBUNAR

VIOREL GEAN
Garvey 2718
Windsor Ont. N8W-4X5
CANADA

LIVIU (MIRCEA) GEAN
Lincoln. st.819
Windsor, Ont. N8Y-269
CANADA

DRAGA GEAN
3371 Randolph
Windsor. Ont. N9E-3E8
WINDSOR

JURA VALER

1585 Alexis
Windsor. Ont. NBY-4PI
WINDSOR

MURGU NICOLAE

1560 Chandler. st.
Windsor. Ont. N8Y-4P7
WINDSOR

IOSIF STÎNGU

5054 Stellar. st.
Utica Michigan 48087
U.S.A.

Dr. ADONIS SFERA

28642 Breckenridge
Laguna Niguel
CALIFORNIA U.S.A.

CIP : Katalogizacija u publikaciji
Biblioteke Matice srpske, Novi Sad

908.497.113 Alibunar

MONOGRAFIA Alibunarului : Contribuții / Gligor
Popi . . . (et al.). – (Vârșeț) : Comunitatea Românilor din
Iugoslavia ; Alibunar : Comunitatea locală : Biserica ortodoxă
română, 1998 (Vârșeț : Sloboda). – 228 str. : ilustr. ; 21 cm

Tiraž 500. – Bibliografija: str. 224.

a) Alibunar – Monografija

